

JUSTITIE-OMBUDSMANNENS
EMBETS-BERÄTTELSE,

afgifven vid lagtima riksmötet år 1882;

samt

Tryckfrihets-Komiténs Berättelse.

STOCKHOLM
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI
1882.

I N N E H Å L L.

	Sid.
Redovisning för anställda åtal emot	
1) Rådstufvurätten i Treleborg, för ofullständig konkursförteckning, förmyndareförteckning och fastighetsbok	2
2) Rådstufvurätten i Visby, för förment orätt dom	3
3) Konungens Befallningshafvande i Kopparbergs län, för det en person under aderton år afstraffats med fängelse vid vatten och bröd	7
4) Rådstufvurätten i Sala, för orätt dom	8
5) Domhafvanden i Skellefteå tingslag, för det en person, dömd till fängelse, blifvit, ehuru bofast, i häkte iumanad m. m.	9
6) En Kyrkoherde i Lunds stift, för det han vid uppskrifning till nattvardsgång offentligen tillvitat en församlingsbo laster och förbrytelser samt i Kyrkoråd, der den tilltalade var frånvarande, beslutat tilldela samma person varning, hvilken skriftligen utfärdades och tillstaldes genom fjerdingsman	11
7) F. d. Landskamreraren i Vesternorrlands län, för det han deltagit i beslut, hvarigenom ett mål, som tillhörde domstols handläggning, blifvit af Landshöfdingeembetet afgjort (forts. från 1881 års embetsberättelse sid. 89)	20
8) Den ständige och två tillförordnade Landsskreterare i Vermlands län, för olagligen uppburen provision å medel, influtna för försäld skog å ett militieboställe (forts. från 1881 års embetsberättelse sid. 34)	21
9) Läkaren vid länsfängelset i Hernösand, för oskäligt dröjsmål med afgifvande af utlåtande angående en fånges sinnesbeskaffenhet (forts. från 1881 års embetsberättelse sid 38)	21

Framställning till Konungens Befallningshafvande i Malmöhus län, om vidtagande af åtgärder att förmå häradsboer att bekosta inbindning af domböcker och protokoll i Häradssarkiven	21
Angående lagskipningens tillstånd m. m.	24
Anmärkningar:	
1) Vid 104 § Utsökningslagen och 33 § Inteckningslagen	35
2) » 114 § Utsökningslagen och 23 och 24 §§ Inteckningslagen	36
3) » 122 § Utsökningslagen	38
4) I fråga om hvad till utmätt eller i konkurs afträdd fast egendom rätteligen hörer	40
5) » till konkurs afträdd fast egendoms försäljning genom exekutiv myndighet	42
6) » hvad vid auktion å utmätt eller till konkurs afträdd fast egendom bör iakttagas ..	43
7) Vid 69 § Utsökningslagen	49
Angående själfspillingars begrafning m. m.	51

	Sid.
Lagstiftningsärenden:	
Angående tillägg i 23 kapitlet Strafflagen	58
» allmänt arbetes verkställande i enrum vid läns- och kronohäkten	68
Uppgift å antalet af de under år 1881 inkomna klagomål och anställda åtal	74
Utdrag ur Högsta Domstolens minnesbok för år 1881	74
Årets embetsresa	75
Anmälan, att icke någon lagförklaring blifvit utfärdad under tiden efter början af sistlidne års Riksdag	76
Om de från Kongl. Statsdepartementen inkomna uppgifter, som äro intagna i Bilagan	76

B I L A G A.

Uppgifter från Kongl. Statsdepartementen på de af Riksdagen år 1881 afåtna underdåniga skrifvelser och i anledning af dem hos Kongl. Maj:t vidtagna åtgärder	3
» å de i berörda underdåniga skrifvelser omförmälda ärenden, som ännu icke blifvit afgjorda	16
» å de genom föregående Riksdagars underdåniga skrifvelser anhängiggjorda ären- den, hvilka i Justitie-ombudsmannens senaste embetsberättelse finnas upptagna, såsom i sin helhet eller till någon del oafgjorda, samt å de åtgärder, som seder- mera blifvit med dem vidtagna	18
Tabell öfver ofvan berörda uppgifter	30
Berättelse, afgifven af Komiterade för Tryckfrihetens värd	31

Rättelser:

Sid. 48 rad. 19 står: äfven läs: ofvan

» 52 » 19 » 1834 » 1734

Dessutom förekomma några bokstafsfel och ortigtigheter i kommatering, hvilka, såsom icke vållande otydlighet, torde af läsaren benäget öfverses.

Till Riksdagen.

Den embetsberättelse för det sist förflutna året, jag nu går att afgifva, må, i enlighet med en länge följd ordning, börja med redogörelse för den del af embetsverksamheten, som haft till föremål att, med anledning af inkomna klagomål eller under embetsresorna eller vid granskning af fångförteckningar gjorda iakttagelser, söka genom åtal tillrättavisa embets- och tjenstemäns fel eller försummelser i tjensten och förskaffa den eller

dem, som genom samma fel och försummelser blifvit lidande, upprättelse och ersättning.

Af skäl, som i föregående berättelser blifvit anförda, intagas dock i denna redogörelse endast de åtal, som varit underkastade åtminstone en domstols pröfning och afgörande.

Genom den granskning af Rådstufvurättens i Trelleborg handlingar, som verkställes vid besök i nämnde stad under embetsresan år 1878, yppades anledning till anmärkning derutinnan, att i *konkursförteckningen* saknades för åtskilliga konkurser anteckning, att de blifvit afslutade eller att Rättens Ombudsman till Rätten inkommit med sådana uppgifter, som finnas föreskrifna i 127 § Konkurslagen; att i *förmyndareförteckningen* för ett stort antal förmynderskap icke förekommo anteckningar om ingifna redovisningar, ehuru tjänstförrättande Borgmästaren, vid tillfället närvarande, förmälde sig veta, att redovisning rörande flera af dessa förmynderskap inkommit; samt att åtskilliga lagfartsärenden, som enligt protokollet varit föremål för Rådstufvurättens handläggning, icke funnos i *fastighetsboken* införda, oaktadt lagfart blifvit beviljad och bevis derom jemväl utfärdats; och då Rådstufvurätten icke stält sig till efterrättelse min till Rätten särskildt gjorda framställning, att inom viss tid dels anmäla hvilka konkurser, anhängiggjorda före år 1876, icke blifvit afslutade och i hvilka Rättens ombudsman ej heller för sista året inlemnats föreskrifven uppgift, dels tillkännagifva, huru många förmyndare Rådstufvurätten funnit sig böra meddela föreläggande, enligt 4 § i Kongl. Förordningen den 24 September 1861, och dels på anvisadt sätt ådagalägga, att i fastighetsboken blifvit införda de lagfartsärenden, som förevarit efter 1876 års början, anmodade jag Advokatfiskalsembetet i Kongl. Hofrätten öfver Skåne och Blekinge att hos Kongl. Hofrätten lagligen tilltala Rådstufvurätten för de försummelser i enbetets utöfning, om hvilka anmärkningar sålunda blifvit framställda. I den förklaring, som affordrades Rådstufvurätten öfver det af Advokatfiskalsembetet i anledning deraf anhängiggjorda åtal, anfördes hufvudsakligen, att, ehuru åtskilliga konkurser varit afslutade vid mitt besök i Trelleborg, någon anteckning derom i konkursförteckningen då icke egt rum, men att emellertid vid förklaringens afgifvande sådan anteckning vore verkställd; att i förmyndareförteckningen visserligen saknades anteckning om redovisning för åtskilliga förmynderskap, men att Rådstufvurättens ordförande, Borgmästaren, åtnjutit tjänstledighet hvarje sommar, då dylika redovisningar vanligen inlemnats; samt att, då protokollen angående 27 under Maj och

Juni månader 1878 anhängiggjorda lagfartsansökningar, å hvilka protokoll afskrift af fastighetsboken skolat tecknas, icke hunnit till sökandena utskrifvas, innan Rättens bemälda Ordförande efter erhållen tjänstledighet i Juli månad måst afresa till sin familj på landet, anteckning rörande de beviljade lagfarterna ej blifvit i fastighetsboken gjord före afresan, men att, efter det Ordföranden, som emellertid utfärdat lagfartsbevis, återkommit till Trelleborg, sådana anteckningar egt rum, likasom afskrifter deraf tecknats å protokollen, innan dessa till sökandena utlemnats. Uti de slutpåståenden, som Advokatfiskalsembetet derefter afgaf, anmäldes, hurusom vid granskning af Rådstufvurättens till Kongl. Hofrätten insända konkursförteckning, samt en äldre och en ny förmyndareförteckning, äfvensom fastighetsbok, Advokatfiskalsembetet funnit, att i konkursförteckningen blifvit rörande konkurser, anhängiggjorda före år 1876, verkställda föreskrifna anteckningar i enlighet med inkomna uppgifter från Rättens ombudsman; att väl i den äldre förmyndareförteckningen fullständiga anteckningar saknades om åtgärder, som möjligen bort antecknas, hvaremot i den nyare förteckningen sådana anteckningar syntes vara verkställda; samt att de vid Rådstufvurätten under tiden till och med 1879 års slut handlagda lagfartsärenden blifvit införda i fastighetsboken, hvarefter vidare anfördes, att Advokatfiskalsembetet, efter att derom hafva från mig inhentat yttrande, nedlade åtalet mot Rättens ledamöter; men då anmärkta försummelserna blifvit erkända, och hvad Borgmästaren till sitt urskuldande föreburit ej förtjenade afseende, yrkades ansvar å honom enligt 25 kapitlet 17 § Strafflagen.

Kongl. Hofrätten meddelade sedan *utslag den 21 Februari 1881* af innehåll, att som Borgmästaren erkänt, att han gjort sig skyldig, på sätt ofvan förmäldes, till vårdslöshet och försummelse i tjensteutöfning, Kongl. Hofrätten, som lät bero vid Advokatfiskalsembetets frånträdande af åtalet mot Rättens ledamöter, pröfvade rättvist döma Borgmästaren, jemlikt 25 kapitlet 17 § Strafflagen, att böta femtio kronor.

Uti en till mig ingifven klagoskrift anförde Hattmakaren B. och Hushållerskan Maria Larsson i Visby, utom annat, som ansågs icke föranleda någon min åtgärd, att, sedan Öfverexekutorn i nämnde stad, hos hvilken klagandena besvärat sig deröfver, att vid en af Stadsfogden F. den 10 April 1879 hos B. förrättad utnätning blifvit i mät skrifna åtskilliga Maria Larsson, bland andra, tillhöriga möbler, genom utslag den 31 derpå följande Juli förklarad målet tvistigt och skjutit detsamma under domaren, och klagandena i anledning deraf instämt Stadsfogden F.

till Rådstufvurätten med yrkande om utmätningens återgång m. m.; så hade Rådstufvurätten genom utslag den 10 NoreMBER samma år dömt klagandena att böta för rättegångsmisbruk; och då klagandena vid anställande af ifrågavarande rättegång endast åttlydt Öfverexsekutors utslag, yrkade klagandena i ofvan berörda klagoskrift laga ansvar å Rådstufvurättens ledamöter, som i detta utslag deltagit, samt begärde dessutom ersättning för sina kostnader i målet.

Af de vid klagoskriften fogade handlingar inhemtades, bland annat, att klagandena, efter det Öfverexsekutor genom ofvan oförmälda utslag af den 31 Juli 1879 förklarar utmätningssärendet för tvistigt, instämt Stadsfogden F. till Rådstufvurätten och yrkat, att F. måtte varda ålagdt, att i oskadadt skick och på samma plats genast återställa den utmäta lösegendomen, samt derjemte förbehållit sig rätt att efter sig företeende omständigheter särskildt föra talan angående de olagligheter, till hvilka, enligt klagandenas förmenande, F. gjort sig skyldig, men att Rådstufvurätten, der klagandena sökt att med utdrag af auktionsprotokoll och andra intyg styrka, att det utmäta godset tillhörde dels klaganden Maria Larsson dels sterbhusdelegarne efter klaganden B:s broder, samt F. deremot å klagandena yrkat ansvar för obefogad rättegång, genom ofvanberörda utslag af den 10 November 1879, med ogillande af klagandenas talan i hufvudsaken, fält dem, jemlikt 29 kapitlet 1 § Rättegångsbalken, att för rättegångsmisbruk hvar för sig böta fem kronor till de fattige.

Rådstufvurätten, som anmodades att öfver hvad sålunda blifvit anmärkt till mig afgifva yttrande, inkom sedermera med ett utlåtande, som var å Rådstufvurättens vägnar undertecknad af Borgmästaren samt två ledamöter i Rätten och hvilket hufvudsakligen innehöll att hvad anginge klagandenas påstående att de fullgjort en dem uti Öfverexsekutors utslag gifven hänvisning, då de instämt utmätningssökmannen såsom ensam part uti det af Öfverexsekutor för tvistigt förklarade målet, klagandena genom de ingifna handlingarna dragit försorg om framläggandet af ett tydligt bevis för motsatsen, i det att de bifogat en afskrift af deras emot den dem öfvergångna utmätningen till Öfverexsekutor ingifna besvärsskrift, hvarå finnes tecknad en resolution, genom hvilken klagandena förpligtats att kommunicera besvären allenast med utmätningssökanden, men alldeles icke med utmätningssökmannen. Detta, den då tjänstgörande Öfverexsekutorns misstag blef sedermera af Borgmästaren såsom Öfverexsekutor afhjelpat på det sätt, att han, utan att betunga klagandena med några ytterligare kostnader och besvär, i officiel väg infordrade utmätningssökmannens förklaring öfver besvären. Då nu klagandena sjelfva kommunicerat besvären med utmätningssökanden och med

honom ensam, borde väl deraf för dem hafva varit tydligt och klart, att utmätningssökanden varit deras egentliga motpart. Af det beslut, Öfverexsekutorn derefter meddelade öfver besvären, syntes, att utmätningssökanden också blifvit i målet hörd, men i främsta rummet nämndes utmätningssökanden såsom hufvudpart. Då nu klagandena sedermera till Rådstufvurätten instämt allenast utmätningssökanden samt å honom yrkat ansvar för ett förfaringssätt, som Öfverexsekutor på klagandenas besvär funnit vara tvistigt, ville det synas, att klagandena i thy fall handlat mot bättre vetande och klara skäl, samt af arghet, för att hämnas på och trakassera en tjänsteman, som sin pligt likmätigt nödgats vidtaga en för klagandena obehaglig tjänsteåtgärd. Om Öfverexsekutor hade upphäft utmätningssökandens åtgärd, hade utan tvifvel klagandenas stämning varit befogad; men vid det förhållande, att Öfverexsekutoren förklarar frågan om utmätningssökandens laglighet vara tvistig, borde det väl, äfven för den i lagen mindre bevandrade, hafva blifvit tydligt och klart, att utmätningssökanden ej kunde ensam antastas och blifva underkastad ansvar. Klagandena kunde ingalunda till försvar för detta deras angrepp emot utmätningssökanden beropa sig å Öfverexsekutorns utslag, ty deruti lemnades ingen hänvisning att stämma vare sig den ena eller andra parten, enär Öfverexsekutor tvifvelsutan lika med Rådstufvurätten ansåg, att begge parterna hade bort instämmas, då begges rätt var af målet beroende; men då klagandena på egen hand utvalde allenast en part, hade de helt naturligt bort med sitt val falla på utmätningssökanden, med hvilken de hos Öfverexsekutor haft omedelbar beröring, derest ej deras ondska och hämndbegär förledt dem att vända sig mot utmätningssökanden, som dock i intet afseende sig förgått, utan endast varit ett lagens verktyg och vid utmätningens verkställande förfarit formelt lagligt, såsom af Öfverexsekutorns utslag inhämtades, enär i motsatt fall utmätningssökandens åtgärd skolat af Öfverexsekutoren blifvit upphäfd. Derest någon tjänsteman borde med synnerlig omsorg af domstolarna skyddas emot enskilda personers af ilska och hämndlystnad förestafvade angrepp, så måste det vara utmätningssökanden, som så ofta nödgades att såsom ett lagens redskap gå hårda fordringsegares ärenden och ofta finge uppbära ett oförtjent hat. I förevarande fall ansågo förklarandena, att klagandena låtit förleda sig att emot bättre vett och klara skäl hafva af arghet och hämndbegär dragit utmätningssökanden inför rätta. Det vore alltid svårt, för att ej säga omöjligt, att åstadkomma en fullt legal bevisning om arghet hos en part såsom bevekelsegrund och dervid kunde aldrig annat än den indirekta bevisföringen användas. I denna sak syntes dock alla omständigheter visa derpå, att klagandena handlat af arghet, till följd

hvaraf utmätningssmannen å dem yrkat ansvar; och hemstälde förklarandena, att, på grund af hvad de anfört, den gjorda angifvelsen måtte lemnas utan afseende.

Med denna förklaring ansåg jag mig ej kunna åtnöjas, utan uppdrog i skrifvelse den 12 November 1880 åt Advokatfiskalsembetet i Kongl. Svea Hofrätt att mot de ledamöter i Rådstufvurätten, som deltagit i ofvanomförmälda domslut, i laga ordning anställa åtal. I berörda skrifvelse yttrades hufvudsakligen, att af 29 kapitlet 1 § Rättegångsbalken, som Rådstufvurätten åberopat till stöd för sin anmärkta åtgärd att döma klagandena till ansvar för rättegångsmissbruk, framginge otvetydigt, att ett dylikt straff icke kunde ådömas i annan händelse, än att den ena parten blefve öfvertygad att hafva emot klara skäl och bättre vett af *arghet* dragit den andra parten inför rätta. Att i detta fall rättegången ej var anställd »emot klara skäl» följde deraf, att saken vore af Öfverexsekutor förklarad tvistig och till domstol hänvisad, och att utmätningförrättaren drogs för rätta vore ej mera stridande emot klara skäl, än Öfverexsekutors åtgärd att vid sådan klagan emot utmätning, som den af klagandena förda, deröfver höra utmätningförrättaren. Då vidare Rådstufvurätten likasom Öfverexsekutor varit och fortfarande syntes vara af den åsigt, att utmätningförrättaren skulle i denna sak inblandas, ehuru Utsökningslagens 69 § tydligen gäfvade vid handen, att i rättegång af ifrågavarande beskaffenhet rätta parterna vore den, som ansåge sig vara egare till den egendom, hvilken blifvit för annans gäld utmätt, i vanligaste fall kärande, samt den, hos hvilken utmätningen skett eller gäldenären, och den, som utmätningen sökt eller borgenären, dessa två sistnämnda svarande, saknade Rådstufvurätten i min tanke giltigt skäl att anse klagandena, derigenom att de instämt utmätningförrättaren, hafva handlat »emot bättre vett». Beträffande slutligen den dem till last lagda »argheten», så hade denna inskränkt sig till det i stämningen intagna förbehåll, att efter sig företeende omständigheter särskildt få emot utmätningförrättaren föra ansvarstalan; men någon sådan talan hade, såvidt af Rådstufvurättens protokoll inhemtades, aldrig blifvit af klagandena förd.

När till följd af klagandenas oförstånd i anläggandet af rättegången, fortfor jag slutligen, desse gått i mistning af sin rätt att återbekomma det utmäta godset, hvilken rätt, synnerligen hvad anginge Maria Larsson, tycktes hafva goda skäl för sig, fordrade sannerligen icke rättskänslan, att de än ytterligare skulle straffas med böter för samma oförstånd, hvartill dessutom lagens åberopade stadgande, rätt tolkadt och förstådt, ej heller gäfvade anledning; och då domslutet i fråga på nu anförda skäl

syntes mig förråda oförstånd i domare-embetets utöfning, anmodade jag Advokatfiskalsembetet att å Rådstufvurättens förenämnda ledamöter yrka ansvar enligt lag och sakens beskaffenhet.

Sedan skriftvexling försiggått, derunder det blifvit upplyst, att en tillförordnad Rådman, som uti ifrågavarande beslut deltagit, under tiden aflidit, meddelade Kongl. Hofrätten *den 15 November 1881 utslag* af innehåll, att Kongl. Hofrätten funne hvad mot Rådstufvurättens öfriga ledamöter förekommit icke vara af beskaffenhet att lagligen till ansvar eller ersättningsskyldighet för dem föranleda.

Då genom Kongl. Hofrättens utslag Rådstufvurättens domslut icke gillats, ehuru det ej föranledt till ansvar, hvilket, enligt min tanke, var just hvad Rådstufvurättens utslag i ofvanbeskrifna mål, uppå utmätningssammens yrkande om ansvar för rättegångsmissbruk, bort innehålla, och då saken väl måste erkännas vara af jemförelsevis ringa vikt, har jag låtit bero vid Kongl. Hofrättens utslag.

Under granskning af fånglistorna från länsfängelset i Falun för år 1879 anmärktes, att bondesonen Mickel Per Persson i Hansjö, hvilken befunnits sakna tillgång att gälda honom ådömda böter, tillhopa sextiosju kronor 50 öre, fatt, på grund af Konungens Befallningshafvandes i Kopparbergs län den 25 Mars nämnda år meddelade resolution, med tio dagars fängelse vid vatten och bröd aftjena sagda böter, oaktadt han enligt anteckning i fångförteckningarna skulle varit endast sjutton år och 10 månader gammal; och sedan Konungens Befallningshafvande, i sitt infortrade yttrande öfver det anmärkta förhållandet meddelat, att Konungens Befallningshafvande, som genom införskaffande af Per Perssons prestbetyg gjort sig förvissad om, att denne vid tiden för undergående af nämnda förvandlingsstraff ej uppnått aderton års ålder, samt förthy bort hållas till fängelse, funne, att det origtiga förvandlingsbeslutet uppenbarligen härrört af bristande kännedom derom, att Per Persson vid nämnda tidpunkt varit yngre än aderton år, uppdrog jag i skrifvelse den 17 December 1880 åt Advokatfiskalsembetet i Kongl. Svea Hofrätt, att då, i följd af Konungens Befallningshafvandes omförmälda förvandlingsbeslut, Per Persson kommit att undergå straff af en svårare art än det, som med hänsyn till hans dåvarande ålder lagligen kunnat å honom tillämpas, hos Kongl. Hofrätten lagligen tilltala dem, som utröntes hafva å Konungens Befallningshafvandes vägnar meddelat ofta berörda förvandlingsbeslut, samt för det tjenstefel, som i ofvanberörda måtto blifvit begånget, yrka laga ansvar.

Sedan Advokatfiskalsembetet i anledning deraf anstält åtal emot Landssekreteraren, som jente dåmera affidne Landshöfdingen å Konungens Befallningshafvandes vägnar meddelat ifrågavarande beslut, afgjordes målet af Kongl. Hofrätten genom *utslag den 1 Juni 1881* af innehåll, att som omförmälda beslut vore i det anmärkta hänseendet uppenbart origtigt, Kongl. Hofrätten pröfvade rättvist, jemlikt 25 kapitlet 17 § Strafflagen, döma Landssekreteraren, som i beslutet deltagit och följaktligen vore för detsamma ansvarig, att för hvad han sålunda låtit komma sig till last, böta tjufem kronor.

Till följd af anmärkning vid granskning af de från länsfängelset i Vesterås hit inkomna fänglistor för år 1879 infordrade jag från Rådstufvurätten i Sala Rättens den 28 Oktober samma år meddelade utslag angående häktade Grenadieren Johan Petter Arman i Armanbo. Af berörda mig sedermera tillhandakomna utslag inhemtades, att Rådstufvurätten pröfvat rättvist, i förmåga af 4 kapitlet 2 § och 12 kapitlet 4 och 21 §§ Strafflagen, döma Arman, hvilken begått sju särskilda förfalskningsbrott och för hvart och ett af dessa gjort sig skyldig till straffarbete i sex månader, att i en bot för alla dessa sina brott hållas till straffarbete i tre år och sex månader, samt att i sex år derutöfver vara medborgerligt förtroende förlustig. Då likväl 4 kapitlet 5 § Strafflagen uttryckligen stadgade, bland annat, att der någon för särskilda brott gjort sig förfallen till straffarbete på viss tid, finge, om tiden för hvardera straffet vore lika lång, denna tid ej öfverskridas med mer än två år, och Rådstufvurätten, som funnit Arman saker allenast till straffarbete i sex månader för hvart och ett utaf de af honom begångna sju särskilda förfalskningsbrotten, alltså vid sammanläggning af strafftiden för dessa brott lagligen ej egt att utsätta densamma till mer än två år och sex månader, och detta Rådstufvurättens olagliga förfarande haft till följd att Arman fått sin strafftid obehörigen förlängd med icke mindre än ett år; uppdrog jag i skrifvelse den 6 December 1879 åt Advokatfiskalsembetet i Kongl. Svea Hofrätt att lagligen tilltala de ledamöter i Rådstufvurätten, som utröntes hafva i beslutet deltagit, och å dem yrka ansvar efter lag och sakens beskaffenhet. På det åtal, som Advokatfiskalsembetet i anledning häraf anställde, meddelade Kongl. Hofrätten *utslag den 19 Juli 1881* af innehåll, att som Rådstufvurättens domslut uppenbarligen vore origtigt i det af Advokatfiskalsembetet anmärkta hänseende, pröfvade Kongl. Hofrätten rättvist jemlikt 15 kapitlet 18 § Strafflagen för det oförstånd i domarembetets utöfning, som Rådstufvurätten sålunda låtit komma sig

till last, döma Borgmästaren och en lagfaren ledamot af Rätten att böta hvardera fyratio kronor, samt tvänne andra icke lagfarna ledamöter att likaledes böta hvardera tjugu kronor.

Efter erhållen upplysning, att berörda utslag vunnit laga kraft, öfversände jag en afskrift af detsamma till Direktören vid Straff- och Arbetsfängelset å Långholmen, dit Arman för straffets aftjenande blifvit afsänd, samt anmodade tillika Direktören att delgifva Arman innehållet af utslaget, samt i öfrigt lemna honom det bistånd, som för vinnande af ändring i den ådömda strafftiden kunde erfordras. Vid embetsbesök å Straff-fängelset under sistlidna års höst erfor jag, att Kongl. Maj:t på underdånig ansökning af Arman nedsatt straffarbetet till två år och sex månader.

Uti en till mig ingifven skrift anförde förre Sägverksförvaltaren S., att i ett vid Skellefteå tingslags Häradsrätt af Häradshöfdingen i nämnda tingslags domsaga såsom ordförande handlagdt mål emellan vederbörande åklagare, å tienstens vägnar, och åtskillige fordringsegare i Byske aktiebolags konkurs å ena, samt klaganden å andra sidan, angående ansvar för brottsligt förhållande mot bolagets borgenärer, bemålde Häradshöfding skulle under Rättens sammanträde den 22 Juni 1878, vid hvilket tillfälle på klagandens begäran ånyo hördes en person, som förut den 3 i samma månad vittnat i målet, hafva uraktlåtit att i protokollet anteckna de tillägg och rättelser, vittnet gjort uti sin förut afgifna berättelse, och i stället uti protokollet för den 3 Juni genom utstrykning och öfverskrifning ändrat nämnda berättelse så, att den fått det innehåll, hvartill vittnet vid senare rättegångstillfället ändrat densamma; samt att Häradsrätten genom utslag i nämnda mål den 8 Juli 1878, enligt hvilket utslag klaganden blifvit, med stöd af 23 kapitlet 3 § 3 och 4 momenten Strafflagen, dömd att hållas fyra månader i fängelse, förklarar klaganden skyldig att genast träda i häkte, oaktadt denne då haft stadigt henvist, och någon anledning dertill, att klaganden skulle från orten afvika, ej förefunnits; och yrkade klaganden, att Häradshöfdingen för sitt berörda origtiga förfarande måtte ådömas laga ansvar, samt förpligtas ersätta klaganden för mistad arbetsförtjenst under den tid, han suttit häktad, afvensom för de genom häktningssätgården honom tillskyndade lidanden.

Berörda klagoskrift delgafs Häradshöfdingen, hvilken i afgifvet utlåtande meddelade, att Kongl. Svea Hofrätt, dit omförmålde mål blifvit fullföljdt, i utslag den 14 Oktober 1879 yttrat, bland annat, att med anledning af såväl klagandens mot Häradsrättens bemålde Ordförande

framställda yrkande om ansvar och ersättning för hans förfarande i målet, som ock de yttranden, klaganden i sina till Kongl. Hofrätten ingifna skrifter fält emot Häradshöfdingen, handlingarna i målet komme att öfverlemnas till Advokatfiskalen hos Kongl. Hofrätten för den åtgärd, hvartill omständigheterna kunde föranleda; och hemstälde Häradshöfdingen i anledning deraf, att klagandens till mig ingifna skrift med dertill hörande bilagor måtte varda till nyssbemälda Advokatfiskal remitterad, så att Häradshöfdingen finge tillfälle att på en gång och i ett sammanhang genmäla klagandens samtliga anklagelser och vinna laglig upprättelse för den kränkning honom och domare-embetet genom samma anklagelser tillfogats.

Då sammanhanget mellan de särskilda anklagelserna fordrade, att de på en gång handlades och pröfvades, öfverlemnade jag i skrifvelse den 25 Augusti 1880 till Advokatfiskalsembetet den till mig ingifna klagoskriften med tillhörande handlingar, samt anmodade embetet att efter Häradshöfdingens hörande emot honom föra den talan, hvartill lag och sakens utredda beskaffenhet föranledde; och fäste jag särskildt Advokatfiskalsembetets uppmärksamhet på Häradsrättens beslut om klagandens inmanande i häkte, hvilket, under de omständigheter det tillkommit, syntes icke hafva varit med lag öfverensstämmande.

Under utförandet af det åtal, som föranleddes af Kongl. Hofrättens omförmälda remiss och min gjorda framställning, yrkade Advokatfiskalsembetet, dels att Häradshöfdingen måtte för felaktigt förfarande i ofvanberörda hänseenden ådömas ansvar, jemlikt 25 kapitlet 17 § strafflagen, samt förpligtas att till klaganden, hvilken till följd af nämnda beslut hållits häktad från den 8 till och med den 31 Juli 1878, då han enligt Kongl. Hofrättens föreskrift frigifvits, utgifva skadestånd med belopp, som Kongl. Hofrätten kunde finna skäligen bestämma, äfvensom ersätta Kongl. Maj:t och Kronan kostnaden för klagandens underhåll i häktet med 8 kronor 71 öre, dels ock att klaganden måtte fällas till ansvar enligt 10 kapitlet 2 § Strafflagen, enär klaganden uti sina till Kongl. Hofrätten ingifna besvär mot Häradsrättens förenämnda utslag skrifvit synnerligen smädligt mot Rättens Ordförande; hvarjemte denne sistnämnde under fortgången af skriftvexlingen yrkade ansvar å klaganden enligt 16 kapitlet 1 § Strafflagen.

Ifrågavarande mål afgjordes sedermera af Kongl. Hofrätten genom *utslag den 28 Juni 1881* af innehåll, att hvad först anginge åtalet mot Häradshöfdingen, så emedan upplyst vore, att fastän, på sätt ofvan förmäldes, Bokhållaren A., hvilken inför Häradsrätten den 3 Juni 1878 hörts såsom vittne i mer berörda mål, blifvit vid rättegångstillfället den

22 Juni samma år ånyo afhörd, hvad han dervid yttrat i fråga om sin den 3 Juni afgifna vittnesberättelse icke, såsom ske bort, intagits i Häradsrättens protokoll för den 22 Juni, utan den skriftliga affattningen af berörda yttrande verkstälts sålunda, att Häradsrättens Ordförande genom utstrykning och öfverskrifning i protokollet för den 3 Juni förändrat A:s deri införda vittnesmål derhän, att sistberörda protokoll kommit att innehålla A:s vittnesberättelse sådan densamma först enligt yttrandet den 22 Juni vore lydande, samt genom berörda mot laga rättegångsordning stridande förfarande Häradsrättens protokoll i nämnda mål för den 3 och 22 Juni 1878 icke utmärkte, hvad vid hvardera af dessa rättegångstillfällen förelupit; ty och som Häradsrätten genom sitt utslag den 8 Juli 1878 ådömt klaganden allenast fängelsestraff, och klaganden enligt vid Häradsrätten i berörda mål förededt prestbetyg varit för år 1878 mantalsskrifven inom Skellefteå socken, der han jemväl haft sin bostad, hvadan klaganden måste anses hafva vid tiden för sitt häktande egt stadigt hemvist, samt vid nämnda förhållande, och då anledning att befara klagandens afvikande ej synes hafva förekommit, Häradsrätten ej bort förordna om klagandens häktande; alltså och då Häradshöfdingen såsom Häradsrättens Ordförande vore för ofvannämnda förfarande och beslut ansvarig, pröfvade Kongl. Hofrätten rättvist, i förmåga af 25 kapitlet 17 § Strafflagen, döma honom, att för hvad han sålunda låtit komma sig till last böta tvåhundra kronor, äfvensom att till klaganden i skadestånd utgifva etthundrafemtio kronor, samt ersätta Kongl. Maj:t och Kronan kostnaden för klagandens underhåll i häktet med åtta kronor 71 öre; hvarjemte Kongl. Hofrätten med anledning af det ansvarsyrkande, som framstälts mot klaganden, fälde denne, jemlikt 16 kapitlet 4 § Strafflagen, att böta etthundra kronor.

Åboen Jeppa Månsson Lanz i Valleberga af Ekeby församling i Lunds stift klagade uti en till mig insänd skrift bland annat deröfver, att Kyrkoherden i Frillestad den 10 April 1881 skulle förvägrat Lanz tillträde till Herrans heliga nattvard; att under det bemålde Kyrkoherde sjelf antecknat dem, som anmälde sig till nattvardsgång i Ekeby kyrka påföljande Långfredag, han gjort Lanz många beskyllningar inför menigheten, som derstädes då var församlad, såsom för fylleri, för det Lanz skulle hafva tillstått gräl, slagsmål och vägafridsbrott, hvilka beskyllningar Kyrkoherden, enligt Lanz' tanke, aldrig kunde bevisa, utan hade han lyssnat till löst tal och sålunda förfarit emot Lanz på ett sätt, som stode i strid med Kyrkolagens 8 kapitel 4 §; att, om ock Lanz varit skyldig,

till hvad sålunda honom tillvitades, Kyrkoherden ändock icke haft rätt att utskämma honom inför församlingens medlemmar, som då varit talrikt samlade i Ekeby kyrka, utan skolat, enligt Kyrkolagens 10 kapitel 2 §, förevitat Lanz detta i *enslighet*; att Kyrkoherden samma dag, han sålunda skulle hafva smädat Lanz, jemväl tillsagt honom att inställa sig inför församlingens Kyrkoråd Onsdagen den 13 i nämnde April månad kl. $\frac{1}{2}$ 2 eftermiddagen, hvilken kallelse Lanz ej hörsammat, emedan Kongl. Förordningen angående Kyrkoråd den 21 Mars 1862 i § 29 stadgade, »att Kyrkorådet skall kalla fyra dagar förut»; att, ehuru Lanz således icke blifvit lagligen kallad, Kyrkoherden, såsom Ordförande i Kyrkorådet, likväl företagit ärendet till behandling, enligt hvad ett vid klagoskriften i afskrift bilagdt protokollsutdrag utvisade, oaktadt Kyrkoherden bort veta, att sådana förhållanden, som deri angåfves, tillhörde Häradsrättens pröfning och pastors enskilda själavård men alldeles icke Kyrkorådet; att Kyrkoherden derefter företagit sig att lemna nyssnämnda afskrift till Fjerdingsmannen för att tillställas Lanz, hvilket förfarande denne trodde vara mot lag stridande; och på grund af detta allt yrkade Lanz, att det måtte blifva Kyrkoherden ålagdt att lagligen bevisa allt det, som vore för Lanz kränkande både i merberörda afskrift och i Kyrkoherdens be- teende emot honom den 10 April 1881, eller ock stånda till ansvar för smädelserna; hvarjemte Lanz förklarade sig önska, att Kyrkorådets öfriga ledamöter, »hvilka troligen af obetänksamhet utan afvigt uppsåt instämt i Kyrkoherdens förslag och tal, i förlitande på, att Kyrkoherden talade och gjorde det han visste vara med lag och rätt öfverensstämmande», icke måtte åtalas.

Det ofvan omförmälda utdraget af protokollet vid Kyrkorådets i Ekeby sammanträde den 13 April 1881 innehöll hufvudsakligen, att Kyrkorådet samma dag varit sammankalladt och låtit inkalla Jeppa Månsson Lanz för att genom allvarliga föreställningar söka förmå honom att ändra sitt lefverne. Till Kyrkorådets kunskap hade kommit, att det vore en känd och vittnad sak, att Jeppa Lanz på senare tiden dels varit öfverlastad af starka drycker, dels derunder tillstått gräl och slagsmål, och detta kort förut den 11 nästförutgångne Mars, hvilket äfven ansågs bevisadt deraf, att Jeppa Lanz vore förhindrad af rättegång rörande vägfriidsbrott att infinna sig under nästförutgångne dag, till hvilken han först blifvit kallad. Men Lanz hade ej heller nämnde dag, den 13 April, iakttagit inställelse, ehuru bevisligen kallad. Då Kyrkorådet emellertid ansåge hans lefverne vara förargelseväckande, ville Kyrkorådet allvarligen förhålla honom detta jemte de svåra andliga följderna af ett sådant syndigt lefverne, varna honom för att fortsätta detsamma, samt

vänligen förmana honom till bättring; och beslöt Kyrkorådet att tillställa Lanz skriftligt utdrag af detta protokoll. Skulle denna varning befinnas fruktlös, och Jeppa Månsson Lanz, den oaktadt, fortsätta sitt förargelseväckande lefverne, så ville Kyrkorådet företaga vidare laga åtgärder, dock hoppades Kyrkorådet, att denna allvarliga och vänliga förmaning måtte verka derhän, att Lanz dels afhölle sig från Herrans heliga nattvard, till dess han bättrat sig, dels sökte undvika både ofvannämnda och andra förargelseväckande synder; varande detta protokollsutdrag underskrifvet af Kyrkoherden, samt tre ledamöter af Kyrkorådet.

Sedan bemålde Kyrkoherde erhållit tillfälle att öfver denna klagoskrift sig förklara, anförde han i afgifvet yttrande hufvudsakligen, att, då den hos mig gjorda anmälan synbarligen hade sin grund i den förment orättvisa behandling, Lanz erfarit dels af Kyrkoherden enskildt dels af Ekeby församlings Kyrkoråd, Kyrkoherden ville i sitt svaromål fästa sig endast vid sådant, som rörde Lanz personligen och förbigå de af honom angifna olagligheter, som rörde andra personer och med hvilka Lanz ej hade att skaffa.

Beträffande den sak, Lanz enskildt andragit, ville Kyrkoherden först taga i betraktande sjelfva grunden, eller huruvida Lanz verkligen gjort sig skyldig till de tillvitelser, Kyrkoherden och Kyrkorådet mot honom framställt, derefter besvara frågan om Kyrkoherden haft rätt att varna Lanz för ogudaktigt lefverne, och sist se till, om Kyrkoherden och Kyrkorådet iakttagit laga former för varningen. Härvid vore det tydligt att, om sjelfva grunden — de gjorda tillvitelserna — vore falsk, då också varningen varit orättvis, och i så fall hade Lanz verkligen varit föremål för en orättvis behandling, hvaröfver han med skäl förde klagan och för hvilken han hade rätt att fordra upprättelse. Lanz syntes dock i andra stycket af sin anmälan sjelf hafva medgifvit, att han gjort sig skyldig till de nämnda tillvitelserna, ehuru han ansåge Kyrkorådet icke hafva egt rätt att tilldela honom varning, hvilket skulle tillkommit endast Kyrkoherden i »enslighet». Detta medgifvande syntes Lanz emellertid hafva återtagit i sjunde stycket, der han yrkade, att det måtte åläggas Kyrkoherden att bevisa tillvitelserna. Detta yrkande bifölle Kyrkoherden mycket gerna och vore, han såväl som hela Kyrkorådet, villig att med många vittnen styrka tillvitelserna inför Luggude Häradsrätt, samt önskade, att Lanz måtte vända sig dit med laga stämning, då han ansåge sig hafva lidit orätt, på det att antingen hans oskuld, om möjligt, kunde blifva ådagalagd, eller ock den grund, på hvilken Kyrkorådet bygt sin varning, lagligen visad. Men då Lanz förmente sig hafva rätt att åtala Kyrkoherden ensam, ville Kyrkoherden dervid annärka, dels att Kyrko-

rådet vore en myndighet, som in corpore svarade för sina handlingar, dels att Kyrkoherden ej haft reda på ofvan omförmälda tilldragelser den 11 Mars, hvarom upplysning lemnats vid Kyrkorådets sammanträde af öfriga dess ledamöter.

Förutsatt — fortfor Kyrkoherden — att Lanz gjort sig skyldig till öfverlastning af starka drycker, gräl och slagsmål, hade Kyrkorådet enligt Kyrkoherdens förmenande icke blott rättighet, utan, såsom vårdare af religionens och sedlighetens angelägenheter, skyldighet att varna Lanz för hans ogudaktiga lefverne. Såsom stöd för denna rättighet ansåge Kyrkoherden det vara nog att åberopa Kyrkolagens kapitel 10 § 2, kapitel 11 § 4 (se Kyrkorådsprotokollet) och 6, samt § 23 af Presterskapets privilegier den 16 Oktober 1723. Då härmed jemfördes §§ 22 och 28 af Kongl. Förordningen om Kyrkostämma och Kyrkoråd den 21 Mars 1862, borde Kyrkorådets rättigheter i berörda hänseende få anses bevisade. Och sedan Kyrkoherden såväl i enslighet, som vid husförhör, kommuniionsförhör och predikningar varnat både Lanz och andra särskildt för de i protokollet nämnda synder, hade Kyrkoherden ej haft annan utväg, än att kalla Lanz inför Kyrkorådet. Att detta trädt i stället för »några de förnämsta i församlingen», ansåge Kyrkoherden ej behöfva bevisas.

Det återstode — hette det derefter — att tillse, huruvida formen för den gifna varningen varit olaglig. Palmsöndagen den 10 April, sedan gudstjensten i Ekeby kyrka var slutad och kommuniionsförhör hållet, hade Kyrkoherden uppmanat dem, som ville begå Herrans heliga nattvard påföljande Långfredag, att dertill låta anteckna sig. Bland dem framträdde omsider äfven Lanz och begärde att blifva antecknad. Kyrkoherden svarade då med vänlighet och allvar, »det är väl bäst att Lanz väntar», hvarpå denne i värdslös ton genmälde: »nej, det vill jag inte». Kyrkoherden invände då: »anser verkligen Lanz sig med ett sådant lefverne kunna hafva någon välsignelse af att gå till Herrans heliga nattvard?» hvarpå denne svarat: »ja, nu har jag bättrat mig». Men då Kyrkoherden visste, att så icke varit förhållandet, och att hans lefverne vore allom bekant och hos de allvarligt sinnade väckte förargelse, yttrade Kyrkoherden: »då jag vet, att Lanz helt nyligen varit både öfverlastad och invecklad i strider, får jag härmed kalla Lanz inför Kyrkorådet till nästa Tisdag kl. $\frac{1}{2}$ 2». Härpå svarade Lanz: »det kan jag icke, för då skall jag till tinget i Mörarp». Då Kyrkoherden och sannolikt andra närvarande visste, att anledningen dertill vore den i Kyrkorådsprotokollet nämnda, syntes detta Kyrkoherden vara ett nytt skäl till varning, hvarföre han tillade: »då får Lanz komma om Onsdag kl. $\frac{1}{2}$ 2», hvarefter Kyrkoherden fortsatt anteckningen.

Så hade de af Lanz omtalade smädelserna lydt, hvilket Kyrkoherden ville med vittnen styrka.

Då Lanz — anförde Kyrkoherden vidare i sitt afgifna yttrande — sade, att Kyrkostämmoförordningen stadgade, att »Kyrkorådet skulle kalla fyra dagar förut», vore detta fullkomligt falskt. Nämnda förordnings 29 § innehöлле endast, att, om Kyrkorådet ville bötfälla den kallade, vore det skyldigt att kalla fyra dagar förut; nu vore Lanz icke bötfäld och då hade stadgandet icke tillämpning. Kyrkorådet hade ej heller varnat Lanz för uteblifvande, utan endast för ogudaktigt lefverne och för att begå Herrans heliga nattvard, så länge han förde ett sådant lefverne. Förordningen föreskrefve hvarken tid, rum eller sätt för kallelse till Kyrkoråd, och Kyrkoherden ansåge därför varningen äfven till formen laglig.

Med afseende på uppgiften i början af Lanz' klagoskrift att Kyrkoherden den 10 April 1880 företagit sig att förvägra Lanz tillträde till Herrans heliga nattvard, hänvisade Kyrkoherden till Lanz' anmälan i dess helhet, till kyrkorådsprotokollet, samt till detta Kyrkoherdens svaromål, hvaraf framginge, huru mycket sanning låge i denna Lanz' uppgift.

Gerna medgäfvde Kyrkoherden, att, om tiden tillåtit, han velat låta fyra dagar förflyta från kallelsen, fastän det ej varit nödigt, emedan Lanz då haft en skengrund mindre till sitt klagomål; men Kyrkoherden hade till påsken varit så öfverhopad af göromål i och för nattvardsbarnens konfirmation, examina i sex skolor, beredelse till skriftetal och predikningar, att han, som vistades i Ekeby skolor hela Tisdagen och Onsdagen, omöjligen för Lanz' skull kunde fara till det aflägsna Ekeby äfven på Torsdagen, då han dessutom för expeditionerna måste vara hemma. Hade Kyrkoherden dröjt med kallelsen till Måndagen, så hade fjerdagen inträffat först på Långfredagen, då nattvardsgången hölls; och att låta Lanz utan vidare varning gå till Herrans heliga nattvard, hade Kyrkoherden varit förhindrad både af Guds ord, samvete och tjenstepligt. På grund af hvad sålunda vore anfördt, hemstälde Kyrkoherden, antingen att Lanz' anmälan måtte lemnas utan afseende, eller ock Lanz hänvisas till vederbörlig domstol för att göra gällande sin talan och söka bevisa sin oskuld.

Med detta yttrande ansåg jag Kyrkoherden icke hafva nöjaktigt vederlagt Lanz' klagomål. Betraktades nemligen saken just ur de synpunkter, Kyrkoherden angifvit, och toges till ledning för omdömet i fråga om en hvar af dessa synpunkter de lagrum, som blifvit å ömse sidor åberopade, så syntes mig deraf framgå, att Lanz icke saknat skäl till klagan öfver den behandling, för hvilken han varit föremål, och att förthy hans anspråk på upprättelse ej borde lemnas utan behörigt afseende.

I den skrifvelse, jag, på sätt här nedan närmare förmäles, i ämnet aflät till Domkapitlet i Lunds stift, anfördes hufvudsakligen:

Innan de särskilda synpunkterna närmare berördes, borde de lagrum återgifvas, hvilka vid sakens bedömande hufvudsakligen skulle tagas till ledning, nemligen

Kyrkolagens 8 kapitel 4 §: »Ingen prestman må för ett löst tal eller ogrundadt ryktes skull stänga någon ifrån affösning och Herrans nattvard.»

10 kapitlet, som handlar om bann, 2 §. »Presterna skola troligen undervisa sina åhörare — — — för den skull skola de såsom trogne själasörjare icke allenast i gemen straffa synden, utan ock, när någon af åhörarne uti en uppenbar och allom veterlig synd och last sig förhärdat, som förtörnar Gud och uppväcker förargelse, men är likväl af den beskaffenhet, att syndaren icke strax kan lagföras (ty uti de mål, som klar lag är uppå, bör strax förfaras efter lag inför verldslig domstol), då skola de efter Christi befallning första resan uti enslighet syndaren sitt brott förehålla, och, der sådant intet vill hjälpa, taga andra resan till sig två eller tre gudfruktige och förnuftige män af församlingen och i dessas närvaro förmana syndaren ånyo till omvändelse.»

11 kapitlet 6 §: — — — »de, som ligga i några grofva synder, skola fliteligen och ofta förmanas, att de sig bättra och hålla sig ifrån Herrans nattvard, så länge de lefva i obotfärdighet, och om de ingen bättring göra, skall med dem således förfaras, som ofvanföre om bannlysning förmäldt är».

Kongl. Förordningen om kyrkostämma, kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862.

22 §. Kyrkorådet tillkommer:

att »i afseende å hvad till religionens och sedernas vård hör, vaka öfver efterlefnaden af derom gällande författningar» — — — — —

28 §. »Kyrkorådet må i frågor, som röra religionens och sedlighetens helgd, ej annorledes än genom allvarliga föreställningar och varningar söka förmå den felande till bättring» — — — — —

29 §. »Kallar Kyrkorådet någon — — — till inställelse, för att i de på Kyrkorådets omvårdnad beroende ordnings- och sedlighetsmål höras, är han pliktig att kallelsen hörsamma, såvida han fyra dagar förut erhållit deraf del. Uteblifver den sålunda kallade utan laga förfall, skall han böta en riksdaler riksmünt till församlingens skolkassa och tillhållas af kyrkorådet genom förnyade viten, som dock tillsammans ej må öfverstiga femton riksdaler riksmünt, att sig inställa. Kan den tredskande ändock ej förmås till inställelse, eger Kyrkorådet att lita Konungens Befallningshafvande till.»

Betraktades nu Lanz' klagomål ur den första af Kyrkoherden afgifna synpunkten eller den, huruvida Lanz vore skyldig till de förbrytelser, som tillvitades honom, så vore att märka, det Kyrkoherden först efteråt erbjudit sig att med många vittnen styrka tillvitelsernas sannfärdighet, men det viktiga vore här att veta, hvilken bevisning derom Kyrkoherden hade att tillgå vid den tid, då han emot Lanz vidtog den öfverklagade åtgärden att kalla honom till Kyrkorådet, på det uppenbart måtte varda, att han icke, på sätt Lanz antydt, dervid handlat »efter löst tal och ogrundadt rykte». Hade, såsom vederbort, denna *andra* varningsgrad varit föregången af en första, af en sådan varning »i enslighet», hvarom i 10 kapitlet 2 § Kyrkolagen förmäldes, men hvilken, att döma af det sätt, hvarpå Kyrkoherden i sin afgifna förklaring derom sig yttrade, syntes icke hafva egt rum, åtminstone ej i den ordning, lagen antydde, så skulle ofelbart Kyrkoherden kunnat meddela, hvad dervid blifvit utredt, och huruvida Lanz vidgått, hvad som lades honom till last. I det outhärliga skick, hvaruti saken vid tiden för den öfverklagade åtgärden syntes hafva sig befunnit, och då dertill komme, att de förbrytelser, som tillvitades Lanz, eller fylleri, gräl, slagsmål och vägafridsbrott, voro sådana, »på hvilka klar lag fans», och för hvilka Lanz icke allenast kunde lagföras, utan äfven, enligt hvad som uppgifvits, vid nämnda tidpunkt varit lagförd, för hvilket fall 10 kapitlet 2 § Kyrkolagen uttryckligen undantog gerningsmannen från den behandling, samma § omförmälde, och hänvisade hans sak till verldslig domstol, förekomme det, som om Kyrkoherdens åtgärd varit i mer än ett afseende obefogad och förhastad.

Men Kyrkoherden åberopade till stöd för sitt förfarande mot Lanz 11 kapitlet 6 § Kyrkolagen, som handlade om dem, hvilka »ligga i grofva synder». Äfven härvid gälde ofvan anförda anmärkning om bristande bevisning för de gjorda tillvitelserna. En annan fråga vore den, huruvida de Lanz tillvitade förbrytelser vore att betrakta såsom »grofva synder». Grofva brott i den verldsliga lagens mening voro de icke, ty för det svåraste bland dem eller hemfridsbrott i dess straffbaraste grad kunde gerningsmannen ej häktas, ej af allmän åklagare åtalas och sakfäld ej dömas till förlust af medborgerligt förtroende. Det kunde då med skäl ifrågasättas, huruvida Kyrkolagens stadgande om »grofva synder» varit i detta fall tillämpligt.

Men om också Lanz i verkligheten varit skyldig till de förbrytelser, som honom tillvitats, och om äfven dessa förbrytelser med rätta blifvit ansedda såsom »grofva synder», och han förthy lagligen kunnat underkastas de varningar, Kyrkolagen stadgade, hade han likväl ostridigt an-

språk derpå, att den behandling, han underkastades, varit med lag öfverensstämmande.

Enligt 10 kapitlet 2 § Kyrkolagen skulle första varningsgraden meddelas i enslighet hos presten. Huruvida detta i förevarande fall skett, vore minst sagdt obestyrkt. Deremot hade Kyrkoherden erkänt, att han, om ock, såsom han uppgåfve, i milda ordalag, omförmålt Lanzas brott offentligen inför den menighet, som var samlad i Ekeby kyrka Palm-söndagen år 1881, för att anteckna sig till nattvardsgång på följande Långfredag; hvilket förfarande uppenbarligen stridde emot lagens anda och mening. Med välbetänkt skonsamhet hade lagen sökt skydda den felande från all slags offentlig skymf, såsom ledande snarare till förbittring än förbättring, och derföre stadgat, att, om den första i enslighet gifna varningen icke hjälpte, presten skulle taga till sig, det vill väl säga, till sitt hem kalla två eller tre gudfruktige och förnuftige män, samt i deras, och icke i andras, närvaro förmana syndaren ånyo till omvändelse. På detta sätt borde, enligt lagens uttryckliga föreskrift, den andra varningsgraden meddelas.

Nu hade emellertid Kyrkoherden kallat Lanz inför Kyrkorådet, tagande för afgjort, att denna myndighet trädte i stället för »några de förnämsta i församlingen» — såsom Kyrkoherden uttryckte sig —; men lagen talade icke om »några de förnämsta», utan om »två eller tre gudfruktige och förnuftige män af församlingen». Denna sammanställning af två eller tre gudfruktige och förnuftige män, dem presten för det ofvan uppgifna ändamålet »till sig tager», och Kyrkorådet, lemnade dock rum för mer än en anmärkning. Sålunda vore det icke presten, som tillsatte Kyrkorådets ledamöter, utan församlingen. Vidare utgjordes Kyrkorådet vanligen af flere ledamöter, än två eller tre, och sammanträdde i regeln icke hos presten utan i sakristian, kyrkan eller sockenstufvan, och slutligen vore det presten, som i de nämnda två eller tre personernas närvaro skulle förmana syndaren till omvändelse, icke Kyrkorådet i sin helhet, som härvid skulle handla. I alla dessa afseenden finge en förhandling af den art, hvarom här vore fråga, inför Kyrkorådet en offentlighet, den Kyrkolagens stadgande synbarligen åsyftade att undvika.

Men då oaktadt dessa betänkligheter, som bort tagas i öfvervägande, Kyrkoherden ansett det ifrågavarande ärendet kunna och böra af Kyrkorådet behandlas, hade det ock varit hans skyldighet tillse, att dervid noggrant iaktogs den lag, som gälde för kyrkoråd, eller ofvan åberopade Kongl. Förordningen den 21 Mars 1862. Dertill hörde i första rummet, att kallelsen till inställelse inför Kyrkorådet skulle utfärdats af detta i sin helhet, ej af ordföranden ensam (29 §). Detta innebure, att ärendet

borde hafva varit på förhand anmaldt hos Kyrkorådet, som efter öfverläggning beslutat om kallelsens utfärdande. Vid denna öfverläggning skulle hafva tagits i betraktande, bland annat, huruvida den i Kyrkolagen omförmälda varningen »i enslighet» inför presten egt rum, ty innan denna första varning försiggått kunde den andra varningen icke lagligen meddelas och för sådant ändamål någon kallelse utfärdas. Vidare hette det i nyss åberopade 29 §, att kallelse till kyrkoråd skulle ega rum fyra dagar före inställelsedagen, eljest vore den kallade ej skyldig att inställa sig. Den i obehörig ordning tillkomna kallelsen vore sålunda ej heller i rätt tid meddelad, och den kallade hade följaktligen i två afseenden laga ursäkt för sitt uteblifvande. När nu 28 § i meråberopade 1862 års förordning stadgade, att i frågor, som röra religionen och sedernas helgd, Kyrkorådet ej finge annorlunda än genom allvarliga föreställningar och varningar söka förmå den felande till bättring, och detta stadgande, sammanställt med hvad Kyrkolagen i 10 kapitlet 2 §, samt 11 kapitlet 6 §, innehöller om syndarens förmanande till bättring och omvändelse, otvetydigt förutsatte, att den felande syndaren skulle vara personligen tillstädes för att emottaga föreställningarna, varningarna och förmaningarna, hade Kyrkorådet vid sammanträdet den 13 April, då Lanz uteblef, ej haft annan laglig åtgärd att vidtaga, än att, om det ansåge sig behörigt att ärendet vidare handläggas, uppskjuta detsamma till annan dag och föranstalta, det Lanz i laga tid och ordning kallades till det förnyade sammanträdet.

I stället företog sig Kyrkorådet att, Lanz ohörd, öfver honom fälla dom och besluta att tilldela honom en för hans goda namn och rykte förklenande varning, hvars förnärmande egenskap ytterligare ökades genom den offentlighet, som deråt bereddes, i det varningen utfärdades skriftligen och meddelades honom genom fjerdingssmannen.

Detta om de i Kyrkoherdens förklaring angifna synpunkterna, huruvida Kyrkorådet haft rätt att varna Lanz för ogudaktigt lefverne och om Kyrkorådet och Kyrkoherden iakttagit laga former för varningen.

Vid öfvervägande af detta allt, och då jag ansåge Kyrkoherden genom sitt beteende mot Lanz den 10 April 1881 och den väsentliga del, han tagit i Kyrkorådets förfarande, hafva med åsidosättande af de pligter, en öm och samvetsgrann utöfning af själasörjarens kall honom ålade, genom ovisligt äflande att tillvälla sig och Kyrkorådet en doms- och straffrätt öfver den, han ansåge hafva felat, gjort sig sjelf skyldig till tjenstefel, fann jag mig föranlåten att i förr omnämnda skrifvelse till Domkapitlet i Lund den 15 Augusti 1881, med stöd af Kongl. Cirkulärbrevet den 7 December 1787, lagligen inför Domkapitlet tilltala bemålde

Kyrkoherde för hvad jag här ofvan lagt honom till last, och dervid yrka, på grund af Kongl. Cirkulärbrevet den 21 Augusti 1786, att honom måtte tilldelas sådan tjenlig föreställning med tillagd förmaning, som i sistberörda nådiga bref omförmäldes.

Öfver ifrågavarande åtal har Domkapitlet sedermera meddelat *utslag den 5 Oktober 1881* af innehåll, att, som Kyrkoherden genom sitt öfverklagade förfarande visat oförstånd i sitt embete, dömdes han, i förnäga af 25 kapitlet 17 § Strafflagen, att utgifva böter med tjugufem kronor, kronans ensak.

Då emellertid ofvanåberopade Kongl. Cirkulärbrevet den 7 December 1787 stadgade i 1 §, att det tillhörde Consistorium att upptaga och afgöra alla de mål, som rörde en prests förhållande i embetet och ankommo på föreställning, afhållande från tjensten på viss tid, eller embetets förlust, och i 4 §, att deremot alla andra brott, större eller mindre, som en prest tillvitades, skulle vid domstolen i den ort, der gerningen vore gjord, i närvaro af en Consistorii-fullmäktig ransakas och afdömas, borde Domkapitlet, när det ansåg sig behörigt att upptaga målet, ej lagligen kunnat å de anmärkta förseelserna tillämpa annan påföljd, än någon af de i ofvan anförda 1 § uppräknade, i 1 § af Kongl. Cirkulärbrevet den 21 Augusti 1786 närmare beskrifna ansvarsbestämningarna, eller den af mig påyrkade, nemligen tjenlig föreställning med tillagd förmaning; och uppdrog jag dertill i skrifvelse den 25 Oktober 1881 åt Advokatfiskalsembetet i Kongl. Göta Hofrätt att hos Kongl. Hofrätten i laga ordning öfverklaga Domkapitlets förrberörda utslag och deri påyrka den ändring, att ansvarspåföljden för Kyrkoherden bestämdes i enlighet med mitt hos Domkapitlet framställda påstående.

Uppå de underdåniga besvär, förre Landskamreraren A. M. Anderberg anfört mot Kongl. Kammarrättens utslag den 26 Maj 1880 öfver de åtal, som blifvit mot honom anhängiggjorda, dels af mig, för det ett mål, hvilket tillhörde domstols pröfning, blifvit af Landshöfdinge-embetet i Vester-Norrlands län upptaget och pröfvadt, dels ock af Advokatfiskals-embetena i Kongl. Svea Hofrätt och Kongl. Kammarrätten, för åtskilliga andra af bemälda för detta tjensteman begångna tjenstefel (se mina emberättelser för 1880 sid. 3 och för 1881 sid. 39), har Kongl. Maj:t meddelat nådigt utslag den 30 September 1881 och deri fastställt Kongl. Kammarrättens ofvanberörda utslag, genom hvilket Anderberg dömdes i en bot till afsättning från det honom anförtrodda Landskamrerarembetet i ofvan nämnda län och att vara ovärdig att i rikets tjenst vidare nyttjas.

Uti min embetsberättelse till 1881 års Riksdag (se sid. 2 och följande) redogjordes för ett åtal, som blifvit utfördt mot den ständige och två tillförordnade Landssekreterare i Vermlands län, för olagligen upp-buren provision å influtna medel för försåld skog från ett militieboställe. På de underdåniga besvär, som af nämnde personer anförts mot Kongl. Svea Hofrätts den 10 November 1880 i målet gifna utslag, har Kongl. Maj:t funnit skäl icke vara anfördt, som i Hofrättens utslag kunde verka ändring.

Öfver Kongl. Svea Hofrätts utslag den 26 Maj 1880, af hufvudsakligt innehåll, att det åtal, jag vid Rådstufvurätten i Hernösand låtit anställa emot Läkaren vid länsfängelset i nämnde stad, för oskäligt dröjsmål med afgifvande af utlåtande angående en fånges sinnesbeskaffenhet, och hvilket åtal sedermera blifvit till Kongl. Hofrätten fullföljdt, icke kunde till ansvar eller ersättningsskyldighet för bemälde läkare föranleda (se min embetsberättelse för år 1880 sid. 50 och för år 1881 sid. 38), har Advokatfiskalsembetet i Kongl. Hofrätten, efter mitt förordnande, anført underdåniga besvär; men genom Kongl. Maj:ts nådiga utslag den 9 Mars 1881 förklaras skäl icke vara anfördt, som kunde verka ändring i Hofrättens öfverklagade utslag.

I min till sist förflutna års Riksdag afgifna embetsberättelse omför-mäldes, nurusom jag i ett särskildt fall nödgats anlita vederbörande Konungens Befallningshafvande om vidtagande af erforderliga åtgärder, för att de i häradsarkiven inom en domsaga förvarade domböcker och protokoll, hvilka till största delen befunnits oinbundna, måtte blifva sammanhäftade och med band försedda, i sammanhang hvarmed det utslag, bemälde Konungens Befallningshafvande meddelat, i sagda embetsberättelse infördes.

Samtidigt hade jag anhängiggjort ett lika beskaffadt ärende hos Konungens Befallningshafvande i ett annat län; och sedan numera utslag derpå jemväl fallit och kommit mig till handa, må äfven detta här inflyta, för att ådagalägga, att saken blifvit på lika sätt uppfattad och bedömd af olika myndigheter. Det är gifvet *den 22 November 1881* och har följande lydelse:

»Konungens Befallningshafvandes i Malmöhus län utslag i anledning deraf, att Riksdagens Herr Justitie-ombudsman uti skrifvelse den 11 sist-

lidne Mars förmält, att, sedan han vid sitt besök under 1873 års embetsresa i Wemmenhögs härads arkiv vid Anderslöf funnit skäl att anmärka, att detsamma icke befunnos i tillfredsställande skick, enär der förvarade domböcker och handlingar voro oinbundna och utsatta för en fortgående förstöring genom fukt, samt uti skrifvelse den 30 September samma år till Domhafvanden i Wemmenhögs härad anmodat denne, bland annat, att foga anstalt derom, att arkivet, så vidt möjligt vore, skyddades för inverkan genom fukt, och hemställt, om icke Domhafvanden skulle kunna förmå häradsboerne att bekosta domböckers, småprotokolls och bouppteckningars inbindning, genom hvilka åtgärder allena arkivets framtida bestånd kunde betryggas emot förskingring och förstörelse; i anledning af hvilken skrifvelse Domhafvanden lätit genom kungörelse i vanlig ordning kalla häradets tingshusbyggnadsskyldige hemmansegare och innehafvare att genom socknevis valda ombud sammanträda vid tingsstället den 29 November 1873; dervid, då ärendet föredrogs, sockneombuden yttrade i fråga om inbindning af domböcker och andra handlingar, att de ansågo dermed böra anstå intill dess annan tingslokal erhållits, hvilket de hoppades snart skulle komma att ske och då på allmän bekostnad, hvadan Ombuden icke ville då anslå medel till nämnda inbindning, hvars utförande förväntades ock skola blifva det allmännas omsorg; så och efter det ärendet fått dervid för tillfället bero, men Herr Justitie-ombudsmannen, då han under 1879 års embetsresa besökte samma arkiv, dåmera förflyttadt till den för Wemmenhögs, Ljunits och Herrestads härader gemensamma tingshusbyggnaden i Ystad, funnit detsamma i ett till största delen oordnad skick och dertill hörande handlingar likasom förut till största delen oinbundna, hopbundade, stundom domböcker, småprotokoll och bouppteckningar sammanblandade; samt Herr Justitie-ombudsmannen med anledning deraf i skrifvelse den 26 September 1879 anmodat Domhafvanden att, så fort ske kunde, fortsätta och avsluta handlingarnas ordnande i det skick de befunnos och derefter meddela förteckning öfver arkivets innehåll, samt tillika gjort framställning om häradsboernas hörande, huruvida de icke ville bekosta ofvanuppräknade handlingars inbindning, för att skydda dem från förskingring och förstörelse, hade de tingshusbyggnadsskyldige vid särskilda sammanträden inför Domhafvanden den 18 December 1879 och 20 December 1880 förklarar, ombuden från Wemmenhögs härad, att de icke ville för ifrågavarande ändamål något bekosta med mindre häradets alla skattskyldige innevånare kunde kännas pligtige i utgiften deltaga, hvilket ombuden ansågo så mycket billigare, som i arkivet förvarades icke blott de tingshusbyggnadsskyldige rörande rättshandlingar, utan sådana för alla häradets innevånare, men-

ombuden från Ljunits och Herrestads härad, att de för sina socknars del icke hade något att invända deremot, att dessa härads arkiv, på sätt ifrågasatt blifvit, tillgodosåges på de tingshusbyggnadsskyldiges inom samma härad bekostnad, på grund hvaraf Herr Justitie-ombudsmannen, med stöd af 12 § i Kongl. Instruktionen för Landshöfdingarne i riket, samt de vid länsstyrelsen anställde tjenstemän, den 10 November 1855, öfverlemnad ärendet åt Konungens Befallningshafvande för den vidare åtgärd, till hvilken lag och omständigheter föranledde, samt hemställt, huruvida icke, enär de upprepade sammanträden, Domhafvanden med häradsboerna hållit, icke ledt till det åsyftade ändamålet, Konungens Befallningshafvande skulle finna lämpligt inför sig höra häradsboerna och derefter meddela utslag i frågan.

Vid behörigen utlyst sammanträde med tingshusbyggnadsskyldige inom Wemmenhögs, Ljunits och Herrestads härader inför Konungens Befallningshafvande den 28 sistlidne Oktober har ombudet för Hemmesdyngge socken, Riksdagsmannen Petter Persson i Stora Isie, med hvilken öfrige ombuden från Wemmenhögs och Ljunits härad, äfvensom Nämndemannen Ola Johansson från Nöbbelöf instämt, visserligen vitsordat nyttan och nödvändigheten af de föreslagna åtgärdernas vidtagande för arkivens bevarande, men förmenat, att det icke lagligen ålåg de tingshusbyggnadsskyldige att ensamt bestrida de dermed förenade kostnader, hvarför ombudet påyrkat, att, enär äfven öfrige fastighetsegares rättshandlingar förvarades uti arkivet, berörda kostnader borde bestridas af alla fastighetsägare inom häradet, och att fördelningen af samma kostnader borde ske efter fastighetsbevillningen, och icke efter hemmantalet, samt förklarat, att intill dess sådant blifvit stadgadt dess kommittenter undandrogo sig att något för ifrågavarande ändamål utgifva; hvaremot ombudet för St. Herrestads socken förmält, att tingshusbyggnadsskyldige i nämnde socken för sin del fortfarande voro villige att enligt lag deltaga uti kostnaden för Herrestads härads arkivs ordnande och inbindning.

Hvad sålunda förekommit har Konungens Befallningshafvande tagit i öfvervägande; och som den allmänna i 26 kapitlet 4 § Byggningsbalken stadgade skyldigheten för härad att tingsbyggning bygga måste anses innefatta jemväl förpligtelse att underhålla häradsarkiv, samt att vidtaga sådana åtgärder, som för dertill hörande handlingars förvarande äro af nöden, såsom handlingarnas sammanhäftning och inbindning; alltså finner Konungens Befallningshafvande skäligt förpligta tingshusbyggnadsskyldige i Wemmenhögs, Ljunits och Herrestads härader att efter den i ofvannämnda lagrum angifna grund bekosta de i häradsarkivet befintliga domböckers, småprotokollers och öfriga handlingars inbindning;

egande Domhafvanden att föranstalta om arbetets utförande, samt att räkning å kostnaden därför hit insända, hvarefter Konungens Befallningshafvande framdeles vill om samma kostnaders uttagande i laga ordning förordna.»

Öfver *lagskipningens tillstånd* har jag uttalat mig upprepade gånger i mina förut afgifna brättelser och dervid bland orsakerna till densanmas mindre tillfredsställande skick i vissa delar anført, hurusom processlagstiftningen i mer än ett afseende tarfvade förbättringar. Det bör ock ihågkommas, att den rättegångsordning, hvarunder lagskipningen arbetar, till sina hufvudgrunder varit oförändrad i snart ett och ett halft århundrade, under hvilken tid samhällslifvet i alla dess verksamhetsriktningar och i alla länder undergått så många och genomgripande omgestaltningar. De nya samhällsomdanande grundsatser, dem den första franska revolutionen väckte till lif, och som sedan utvecklats sig, hafva på lagstiftningens område lemnat efter sig varaktigare spår, än på de flesta andra områden. Detta visar sig i de lagstiftningsarbeten, som under innevarande århundrade, synnerligast under dess senare hälft, blifvit utförda inom nästan alla europeiska stater. Dessa arbeten hafva omfattat ej mindre civil- och kriminallagarna, än äfven och synnerligast rättegångsväsendet. Hittills är det blott i kriminallagstiftningen vi kunna anse oss hafva hållit jemna steg med de i odling och humanitet mest framstående fremmande länder, om ock allt erkännande gifves åt de lagförbättringar i civilrättsligt afseende, som hos oss blifvit under tiden genomförda. På det processuella området deremot har ett anmärkningsvärdt stillastående varit rådande. Vi äro likväl nu färdige att beträda detta område. Nya Lagberedningen har redan i underdånig skrifvelse den 26 Maj 1880 anmält, att hon till behandling företagit frågan om ny rättegångsordning, men innan hon vidare fullföljde detta sitt arbete, hvilket dittills varit egnadt dels åt komparativa studier i utlandets processrätt, dels åt förberedande undersökningar angående ämnen, som egde samband med frågan om vårt eget lands indelning i domkretsar, dels ock åt insamlandet af statistiska uppgifter i åtskilliga hänseenden, förklarar Beredningen, att hon ansett sig böra i underdånighet hemställa hufvudragen af den plan för arbetets ordnande, Beredningen sökt för sig uppgöra. Enligt denna arbetsplan skulle första uppgiften blifva att söka åstadkomma en fullständig utredning af frågan i hela dess omfattning och alla dess skiftningar, i ändanål icke allenast att tjena till grund för det blifvande egentliga lagstiftningsarbetet, utan ock att till allmännare

kännedom sprida de hufvudsakliga resultaten af utlandets verksamhet inom processrättens område och derigenom framkalla ett ökadtt interesse för reformen af vår egen rättegångsordning.

Denna utredning skulle sålunda hafva till föremål icke allenast vårt eget rättegångsväsen, dess brister och förtjenster, utan äfven de förnämsta europeiska kulturstaternas och särskildt de andra skandinaviska ländernas domstolsorganisation och processväsen, så vidt som för jämförelse med vårt eget kunde vara af nöden; vidare de i nyare utländska processlagar framträdande allmänna grundsatser, företrädesvis omedelbarhetsprincipen, dess förutsättningar och följder i afseende på domstolarnes organisation och sammansättning, förfarandets yttre anordning, sakförareverksamheten, allmänna åklagaremagten, bevispröfningen, rättsmedlen m. m., allt med särskild tillämpning jemväl å vårt lands rättsuppfattning och egendomliga förhållanden, samt slutligen de öfriga omständigheter, som måste beaktas vid lösningen af frågan, huruvida det vore önskvärdt och, utan allt för genomgripande omskapningar, möjligt att med vårt rättssystem införlifva omedelbarhetsprincipen i den mer eller mindre modifierade form, hvartill förhållandena i vårt land föranledde; utredningen skulle vidare afse de förändringar, som kunde åvägsbringas utan väsentlig rubbning af de nuvarande principerna för vårt rättegångsväsen och särskildt frågan om underrätternas ombildning genom sammansmältning af städernas och landets domstolar; och skulle denna fråga, likasom i allmänhet de, hvilka eljest egde samband med domkretsarnes indelning och domstolarnes organisation eller arbetssätt, tagas i öfvervägande icke allenast ur juridisk, utan äfven ur de sociala och ekonomiska synpunkter, som deraf berördes. Efter en sådan utredning vore Beredningen i tillfälle att bestämma sitt omdöme om de allmänna grunderna för en blifvande rättegångsordning, samt om den procedur och domstolsorganisation, som vore lämpliga och möjliga att genomföra. Detta skulle ske i ett så kalladt principbetänkande utan något dervid fogadt förslag till lagtext, emedan, om det blifvande processlagförslagets allmänna rigtning, vare sig af juridiska, ekonomiska eller andra skäl, skulle befinnas oantaglig, hela det tidsödande redaktionsarbetet vore utan väsentligt gagn, och tidsutdräkten till äfventyrs kunde hafva till följd, att äfven sådana förbättringar, om hvilkas behöflighet skiljaktiga meningar ej rådde, onödigtvis uppehölles. Ett principbetänkande åter, sådant som ofvan vore nämnt, kunde dessutom gifva uppslag till offentlig diskussion i ämnet, hvarigenom möjlighet bereddes att vinna upplysning om den allmänna meningen i denna samhällsvigtiga fråga.

På dessa grunder och med hänvisning till den närmare utveckling af ämnet, som blifvit framlagd i en för ändamålet inom Beredningen utarbetad särskild promemoria, hvilken var fogad vid den underdåniga skrifvelsen, hemställde Beredningen, att det måtte tillåtas Beredningen att, innan arbetet med uppgörandet af ett detaljeradt förslag till ny rättegångslag företoges, till Kongl. Maj:t afgifva särskildt förberedande utlåtande i ämnet, innefattande dels redogörelse för frågan i ofvan antydda hänseenden, dels ock framställning af hufvuddragen i det system, hvilket Beredningen ansåge sig, för egen del, böra vid den förestående revisionen af rättegångsväsendet förorda till antagande i afseende på domstolsorganisationen och det processuella förfarandet; samt att med det egentliga lagförslagets upprättande måtte få anstå intill dess de i nämnda utlåtande tillstyrkta grunder undergått den pröfning, Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt låta desamma underkastas.

Till hvad Nya Lagberedningen uti nu anförda skrifvelse hufvudsakligen hemställt, har Kongl. Maj:t under den 9 Juli 1880 lemnat nådigt bifall.

Den i samma underdåniga skrifvelse omnämnda promemoria har sedermera, i vissa delar omarbetad, genom tryck blifvit offentliggjord, under titel: *Öfversigt af frågan om ny Rättegångsordning, promemoria och arbetsplan för Nya Lagberedningen.*

Denna kortfattade, men innehållsrika, med utmärkt klarhet och reda uppställda och utarbetade skrift är synnerligen egnad att göra enhvar, äfven den i detta ämne förut obevandrade läsaren, förtrogen med den afhandlade frågans beskaffenhet, vikt och omfattning. Hon visar, huru vi här stå inför en lagreform mera genomgripande och djupgående än någon, som, allt sedan den nu gällande allmänna lagen antogs, varit föremål för svenska riksdagens pröfning, om vi nemligen med *ett* steg skola intaga plats vid sidan af de samtida folk, som på denna bana längst framskridit. Men de många nya begrepp och åsigter, som här framträda för den i ämnet mindre hemmastadde, den fullkomliga omgestaltning af gamla, ärfda föreställningar, som ifrågasättes, måste till en början uppväcka tvekan och misstroende. Det fordras rynnlig tid till begrundande af det nya, mycken beslutsamhet att besegra förtroendet till det gamla bepröfvade. Här gäller frågan ej endast ändringar och förbättringar i det processuella förfarandet vid domstolarna; det gäller domstolarnes omskapning till sammansättning, till arbetstid, till omkretsen af deras domvärjo. Här gäller det tillika att skapa, bland annat, en så att säga ny samhällsklass, ett ordnadt sakförarestånd. Sakförare hafva vi väl förut haft och hafva, men icke ett genom särskilda ordnings-

föreskrifter disciplineradt sakförarestånd, hvartill inträde skulle vinnas först genom ådagalagda, med domarens jemngoda kunskapsprof och väl vitsordad moralitet, åt hvilket stånd skulle anförtros en mer eller mindre obegränsad behörighet att inför rätta föra andras talan. Utan biträde af en sådan korporation, hvilken jemväl under nu varande förhållanden kunde vara af väsentlig nytta, är det rent af omöjligt att uppnå det framställda idealet för vår tids processlagstiftning, *omedelbarhets-systemets* genomförande. Detta system benämnes äfven *muntlighetssystemet* till skilnad från det skriftliga, som hittills varit allmännast rådande. Denna skilnad har i den nyare juridiska litteraturen fått en annan betydelse, än den har i det allmänna samtalspråket, der det rättegångssätt, i hvilket parterna muntligen föra sin talan kallas *muntligt* och det deremot *skriftligt*, då parterna uppträda med skriftliga anföranden å ömse sidor. Nu deremot anses förhandlingen inför domstolen *muntlig* endast i det fall, att den muntliga framställningen tillägges giltighet, utan att densamma ovilkorligen behöfver vara i skrift uppfattad eller i Rättens protokoll antecknad, samt i regeln intet annat än det muntligen framförda kommer under Rättens pröfning, men deremot *skriftlig*, då anförandet, för att kunna läggas till grund för domslutet, måste antingen göras i skriftlig inlaga af parten eller af Rätten uppskrifvas. Detta slags muntliga rättegång kan emellertid, efter olika processordningar, antaga olika former. Enklarest framträda dessa, enligt den nyaste Tyska processlagen, i den så kallade *Anwaltsprocessen* vid de kollegiala domstolarne (Landtgerichte), och skola de här korteligen beskrifvas, för att gifva en närmare förklaring öfver nyss anförda definitioner på muntlig process. Anwaltprocessen har fått sitt namn af den omständighet, att parterna icke uppträda personligen, utan måste låta sig företrädas genom sakförare (Anwalte); och enligt denna processordning börjas rättegången dermed, att kändanden till domstolen ingifver en *skriftlig inlaga*, innefattande hans påståenden, i ändamål att få dag utsatt för den muntliga förhandlingen. Sedan kändandens sakförare låtit denna sin första inlaga tillställas vederpartens sakförare, är denne pliktig att inom viss tid derå afgifva skriftligt svar. Om dessa båda skrifter ej äro tillräckliga till den muntliga förhandlingens förberedande, åligger det hvardera parten att låta alla sådana hufvudsakliga, faktiska uppgifter, bevismedel och yrkanden, öfver hvilka vederparten antagligen ej skulle kunna utan föregående upplysningars inhemtande afgifva förklaring, skriftligen affattas och aflemnas till domstolen, samt i så god tid före den muntliga förhandlingen delgifvas vederparten, att denne kommer i tillfälle att förskaffa sig de erforderliga upplysningarna. Alla dessa inlagor äro blott förberedelser

till den muntliga förhandlingen och ega i regeln icke någon absolut bindande verkan.

Ur detta förhållande härledas två för den muntliga förhandlingens karakter bestämmande regler, nemligen:

1:o) att vid nämnda muntliga förhandling parterna ega att anföra allt hvad de akta nödigt, äfven sådant, som icke finnes i de förberedande skriftliga uppsatserna omnämndt; och

2:o) att allt, hvad parterna icke anföra vid den muntliga förhandlingen, skall af domstolen lemnas utan afseende, äfven om det finnes framdraget och åberopadt i de förr omförmälda skriftliga uppsatserna.

Redan af dessa antydningar rörande det så kallade muntlighets- eller omedelbarhetssystemet är lätt att finna, det syftemålet med det samma är att minska det tidsödande, betungande och tröttande skrifvandet, genom att låta de tvistande inför domstolen muntligen och *omedelbarligen* framställa sina påståenden och dem besvara, hvaraf benämningen *omedelbarhetssystemet* uppstått — hvilket namn bättre betecknar sjelfva saken och aflägsnar den tvetydighet, som ligger i benämningen muntlighetssystemet — och, der skrifvandet icke kan umbäras, fördela det emellan domstolen och parterna, till lättnad så för den förre, som för de senare. Onekligt är ock, att det omedelbara intrycket af de muntliga föredragen, den större omvexling och lifaktighet, som utmärka det muntliga meningsutbytet, och den odelade uppmärksamhet, domaren kan egnas åt förhandlingens gång och urskiljandet af det väsentliga från det oväsentliga, tjénar till att bevara domarens andliga spänstighet och interesse för rättvisans främjande, samt motverkar den benägenhet för öfverdrifven formalism, hvartill det skriftliga förfarandet kan gifva näring. Beträffande parterna eller deras ställföreträdare, antages den muntliga förhandlingen tillika i högre grad än den skriftliga befördra den materiela rättvisan, göra rättsskipningen snabbare, öka allmänhetens intresse och förtroende för den samma, utveckla inom sakförareståndet större duglighet och moralisk lyftning, samt underkasta dess åtgöranden verksammare kontroll till förebyggande af egennyttas eller andra missbruk.

Men detta omedelbarhetssystem har äfven sina olägenheter af icke ringa betydighet. Sålunda, emedan det förutsätter, att vid det tillfälle, då ett tvistemål skall inför domstolen afhandlas, alla förberedelser skola vara undångjorda, parterna eller deras sakförare ovilkorligen vara tillstädes och likaså vittnena, medför hvarje ofullständighet i utredningen, en parts eller ett vittnes uteblifvande uppskof, och ett uppskof af långt menligare verkan, än ett sådant i den skriftliga processen, emedan i denna sist nämnda finnes hvad, som i rättegången förefallit, i skrift

förvaradt och förlorar ej med tiden sin bevisningskraft, men hvad, som endast muntligen blifvit yttradt, faller lätt ur minnet hos domaren och, om denne ej är den samme vid ett senare rättegångstillfälle, som vid det föregående, fordrar systemet, att saken från början å nyo afhandlas, hvarigenom systemets fördelar förbytas i olägenheter. Stor svårighet måste äfven uppstå, när det kommer i fråga att draga saken under pröfning af en högre instans. Skälen till en sådan sakens fullföljd kunna vara: *fel i rättegången*, oriktig tillämpning i domslutet af lagens stadgande på ett af domstolen riktigt uppfattadt sakförhållande (*rättsfrågan*), eller slutligen oriktig uppfattning af sjelfva sakförhållandet och deraf följande oriktigt domslut (*bevisnings- eller sakfrågan*). Hvad *fel i rättegången* eller oriktig tillämpning af lag i *rättsfrågan* angår, är den muntliga rättegången egentligen icke i annan ställning än den skriftliga, emedan förhandlingens rättsliga formaliteter alltid måste finnas upptecknade i skrift, likasom sjelfva domen alltid är skriftlig. Annat blifver förhållandet, när ändringssökandet afser sjelfva *sakfrågan*, de faktiska omständigheternas och bevisningens uppfattning hos första domstolsinstansen. Härvid har omedelbarhetssystemet, för sin sjelfupprättelse, strängt taget, ej annat val, än att antingen låta helt och hållet bero vid första instansens utredning och uppfattning af sakfrågan och följaktligen alldeles förbjuda appell i denna del, eller ock att lemna utan afseende den första instansens uppfattning af nämnda fråga och tillåta appell i sakfrågan, under vilkor, att äfven bevisningen fullständigt åter upprepas inför den högre instansen. Den sist nämnda utvägen är uppenbarligen förenad med sådana olägenheter, att den knappast någonstädes och minst i vårt land skulle kunna ens försökas. Emellertid har appellrätten icke kunnat afskaffas, utan är den med hvarjehanda modifikationer bibehållen i de länder, som antagit omedelbarhetssystemet.

Efter det sålunda det ofvan omnämnda idealet för nutidens processlagstiftning, eller omedelbarhetssystemet, med sina fördelar och olägenheter blifvit i allra största korthet framställt, allt med ledning af förr åberopade promemoria, må här i sammanhang dermed omförmålas hvad samma promemoria innehåller rörande *bristerna* i det svenska rättegångsväsendet.

Till en början erinras, hurusom vid våra underrätter i *civilprocesser* nu så tillgår, att, när parterna sjelfve, utan biträde af lagkunniga personer, skola utföra sina rättstvister, domaren måste biträda än den ena än den andra parten, för att utreda icke blott grunderna för den enes påstående och den andres försvar, utan stundom jemväl frågan om hvad det är tvisten gäller. Härigenom kommer domaren att intaga en ställ-

ning oförenlig med nutidens åsikter om domarens kall. Att förhållandet blifvit sådant, har sin grund visserligen i lagstiftningens obestämdhet och ofullständighet, men hufvudsakligen deri, att de antydningar till skapandet af ett sakförarestånd, som 15 kapitlet 2 och 9 §§ Rättegångsbalken innehålla, ej kommit till vidare utveckling. Saknaden af ett sådant stånd har äfven haft sitt stora inflytande på kriminalprocessen. Denna har derigenom blifvit rent inquisitorisk. Äfven der är domaren den hufvudsakligen allena styrande i fråga om brottens rubricerande och ledande i bevis, då åklagaremakten merändels utöfvas af dertill föga kvalificerade personer, och den anklagade saknar stödet af en lagkunnig försvarare. Att under sådana omständigheter rättsskipningen ej råkat i värre förvillelser och missbruk eller svårare kränkt vårt folks rättsmedvetande, än lagskipningens annaler visa, lärer till domarens obestridda heder.

Ett betänkligt förhållande råder i vår processordning med protokollsföringen, särdeles vid underrätterna på landet. Här verkställas protokollsföringen i regeln af domaren, som tillika förer ordet i rätten. Han skall således dela sin uppmärksamhet mellan utfrågandet af parternas påståenden och svaromål, samt af hvad vittnena hafva att upplysa, och antecknandet af allt detta. Dertill kommer, att protokollets slutliga uppsättning, så väl för tidsutdräktens skull, som till följd af bristande ordning och sammanhang i parters och vittnens yttranden, vanligen icke kan ega rum under förhandlingens fortgång inför rätta utan måste uppskjutas till mer och mindre aflägsen, lägligare tid. Derigenom blifver det omöjligt vid underrätterna å landet att justera sjelfva protokollet, innan utslaget uppsättes. Då nu målens hela utredning och den i dem förebragta bevisning skola återgifvas i protokollet, blifver detta af en afgörande vikt och betydelse för målens utgång, och dess affattning följaktligen ej sällan föremål för klander af de i saken intresserade, hvilka gemenligen finnas benägna att efteråt förneka och bortförklara bindande yttranden af dem sjelfva eller af vittnena. Detta klander förekommer först i en högre instans, der någon ändring i protokollet sällan lärer kunna vinnas, då bevisning i dylika frågor svårigen är möjlig att åstadkomma, helst »Rätten har vitsord att säga hvad taladt och svaradt var».

Till högre instans gå målen hos oss i större mängd, än i andra länder, och det af många anledningar. Först och främst finnes icke någon »summa appellabilis» — något visst värde å tvistens föremål — fastställt, utan de allra obetydligaste mål kunna gå instanserna igenom. En annan anledning till nämnda förhållande är det, att i brist af lagkunnigt biträde parterna ej kunnat redan i början gifva tvistemålen tillbörlig utredning.

Häraf har det åter blifvit en följd, att med utredningen af målen äfven bevisningen fortgår, så att målen i den högre instansen ofta antaga ett helt annat skick, än det de haft i den lägre. Det är då ej underligt, att den lägre instansens domar ändras i den högre, som egt tillgång till en fullständigare utredning af sakförhållandet genom företedda nya handlingar och nya vittnens hörande, och på grund deraf kommit till en annan uppfattning af rättsfrågan. Denna omständighet, som är en naturlig följd af hvad nyss är yttradt, anses emellertid mången gång såsom bevis på bristande enhet i domsluten eller ofullkomlig lagkunskap hos domaren.

En brist af stort inflytande på rättsskipningens gång är, att lagen stadgar så ringa påföljd för parter och vittnens förfallolösa uteblifvande från domstolarna, hvarigenom på landet, der t. ex. endast två ting om året hållas, tvistemålen måste uppskjutas ända till ett halft år i sänder. Ett annat oskick med samma verkan är det, som jag i en föregående embetsberättelse påpekat och med exempel styrkt, att, företrädesvis vid stadsdomstolarna, dåliga sakförare, som låta betala sig arfvode med visst belopp för hvarje rättegångstillfälle, hvarvid målet förekommer, efter inbördes öfverenskommelse alltid bifalla, den ene den andres, kärandens svarandens och tvärtom, framställning om målets uppskjutande. I detta senare oskick hafva onekligen domstolarna äfven någon gång sin del genom obetänksam eftergift för sakförarnes yrkanden. Detta onda lär ej upphöra förr än sakförare-yrket varder på ett tillfredsställande sätt ordnad och till sin betydelse erkändt. Parter och vittnens försumlighet torde kunna stärfas genom förhöjda böter, hvarvid dock bör tagas i behörigt öfvervägande tungan af vittnespligtens fullgörande vid våra domstolar med deras vidsträckta domkretsar, hvartill ofta fordras uppoffring af arbetstid och resekostnader, så att bötesansvaret bör bestämmas i skäligt förhållande till den ersättning, vittnet har att emotse.

En mycket öfverklagad brist i lagskipningen är *långsamheten*. Utom de orsaker dertill, som redan blifvit antydda, nemligen vid underrätterna tvistemålen bristfälliga utredning i följd af parternas saknade lagkunskap, parter och vittnens tredska att infinna sig, tingens återkommande med längre mellantider, bristande kontroll å dåliga sakförares bemödanden att för egen vinning draga ut rättegångarne längre tid än nödigt är, förekomma i brottmål bristfälliga förberedande undersökningar och underhaltig lagkunskap hos åklagarena, och i både tvistemål och brottmål vid underrätterna på landet det icke sällan inträffande ombytet af domare. När t. ex. ett tvistemål är af vidlyftigare beskaffenhet, under flera föregående ting varit handlagdt, och dithörande protokoll och handlingar vuxit till stora akter, finner så lätt en för tillfället förordnad domare,

som saknar håg och tid att genomforska dessa akter, någon mer eller mindre giltig anledning att ytterligare uppskjuta målet; och detta kan upprepas undan för undan af ständigt nya domare.

Långsamheten i lagskipningens gång inom öfverrätterna har i icke oväsentlig mån sin orsak i det outredda skick, i hvilket målen dit anlända. Denna ofullkomlighet åter har ofta sin grund i parternas oförmåga att utan lagkunnigt biträde bestämna och utveckla sin talan. Anser sig då domaren, såsom stundom händer, förhindrad att biträda parterna i målets utredning, eller tillåter ej målens öfverhopande mängd domaren att åt hvart och ett lemna sitt biträde vid utredningen, blifver följden, att målen komma outredda till öfverrätten, som vid sådant förhållande nödgas använda tid och möda för att kunna uppfatta till och med tvistens verkliga föremål, synnerligast som öfverrätterna i de flesta fall hafva föga upplysning att vänta af dem, som der skola föreställa parterna, då dessa ombud endast inlemnad till dem öfversända vadelibeller och de, äfven om de sjelfve författat dessa libeller, i allt fall om saken och dess omständigheter icke ega vidare kännedom, än den protokollen lemna. Föredragningsättet. handlingarnas tidsödande uppläsning, domens uppsättning m. m., hvilket allt för rättssäkerhetens betryggande anses nödigt, och som uteslutande hvilat på Rättens ledamöter, allt detta vållar en tidsutdrägt, som icke rättvisligen kan läggas Rättens ledamöter till last. Grunden dertill ligger djupare, nemligen i sjelfva lagstiftningen och den praxis, som derefter utbildat sig, och dessa brister låta sig svårligen afhjelpas utan en genomgående omgestaltning af hela processväsendet.

Öfverskådar man i ett sammanhang de brister i lagskipningen, som här blifvit framställda, visar sig i mer än ett afseende behöfvat af ett upplyst sakförarestånd, inom sig ordnad och öfvervakadt. Bildandet af ett sådant stånd är således det oeftergiftiga vilkoret för en grundlig reform af vårt rättegångsväsende. Men huru skall detta ske? Denna fråga har blifvit af mig behandlad i mer än en af mina föregående embetsberättelser. Jag har dervid till en början sökt utreda orsaken, hvarföre i vårt land icke, såsom i de flesta främmande länder, ett advokatstånd uppstått, och trott mig finna denna orsak i det förhållande, att vår lagstiftning, åtminstone den civila, uppvuxit och utvecklats sig på inhemska grund och föga påverkats af den lagstiftning, som åt andra länders lagar gifvit deras väsentliga innehåll, eller der gällt såsom subsidiarisk rätt, nemligen den romerska. Af denna vår lagstiftnings inhemska upprinnelse har följt, att lagboken varit och vore en folkets bok, hvarföre folket, den höge som den låge, den fattige som den rike, funnit sig vara i stånd till och vant sig vid att sjelf inför domstolarna ut-

föra sina tvister och bestyra om sina angelägenheter, samt endast när hinder för personlig inställelse uppstått anlitat ombud, ej saksförare i verklig mening; då deremot i andra länder, der lagarne antingen icke varit sammanfattade i en bok, eller ock denna boks innehåll varit obekant eller för svårt att fatta, folket aldrig sjelf kunnat inför domstolarna utföra och bevaka sin rätt, utan dertill måst använda verkliga saksförare. Af detta förhållande låter det förklara sig, hvarföre hos oss ett advokatstånd icke af sig sjelft uppvuxit och utbildat sig. Jag har i detta ämne vidare yttrat, att inrättandet på en gång af ett advokatstånd — hvarom man hört yrkanden framställas — hade sina stora svårigheter och låte sig knappast verkställas med mindre på samma gång stadgades förbud för parterna sjelfve och för hvar och en annan, än den, som tillhörde ett dylikt stånd, att utföra rättegångar, emedan i ett så glest befolkadt och jemförelsevis fattigt land, som vårt, inrättandet af ett advokatstånd och anställandet vid hvarje domstol af erforderligt antal ledamöter af ståndet och dessas förseende med så rikliga inkomster, att kunnige och redbare personer hugfaldes att egna sig åt yrket, icke på annat sätt kunde åstadkommas. Och, för att anskaffa åt ståndets ledamöter den nödiga utkomsten, måste naturligtvis en taxa å minimum af arfvode för deras förrättningar bestämmas, tillräckligt hög för det nyss nämnda ändamålet, men icke för hög, på det att icke en mängd tvistefrågor, visserligen i allmänhet af ringa betydenhet, men derföre icke utan sin stora vikt för dem, de rörde, särdeles de mindre bemedlade, måste för lagskipningens dyrhets skull förblifva oafgjorda. Jag har tillika antydtt, att jag förestälde mig, det ett dylikt förbud skulle befinnas motbjudande för vårt folks lynne och vanor, samt att önskvärdheten af ett dylikt stånds införande väsentligen berodde derpå, att ståndets ledamöter blifve i lagkunskap, skicklighet och redbarhet jemngode med våra domare, hvarför vilkoret utan tvifvel vore, att de väl affönades och att deraf åter följde lagskipningens fördyrande. Deremot erkände jag, att med rättegångssystemets förändrande till närmare öfverensstämmelse med förhandlingssystemet, ett advokatstånds bildande vore oundgängligen nödigt. Att detta icke kan ske annorlunda, än att lagen ovilkorligen fordrar, att åtminstone vid vissa domstolar eller i vissa viktigare mål parternas talan utföres af lagkunnige saksförare, och att förthy parterna måste underkasta sig de derigenom förökade rättegångsomkostnader, följer af hvad nyss blifvit anfördt, och sålunda blifver den förestående lagreformen äfven i detta afseende en ekonomisk fråga, och den ingalunda af ringa betydelse.

Då jag nu jemväl i denna berättelse haft att yttra mig om lagskipnin-

gens tillstånd, har jag ansett mig böra fästa synnerlig uppmärksamhet på den ofvan nämnda förtjenstfulla Promemoria, som innehåller ej endast en framställning af vår processlagstiftnings väsentliga brister, öfverensstämmande i många stycken med hvad jag i detta ämne förut haft att anmärka och derom fortfarande tänker, utan äfven öppnar utsigter till förbättringar, som, om de ock icke alla på en gång kunna genomföras, dock böra utgöra föremål för oafslåtliga sträfvanden. Det är derföre af så stor vikt, att alla, som innehafva sina medborgares förtroende att deltaga i lagstiftningen, och sjelfve ej egnat sig åt lagfarenheten såsom lefnadsyrke, vinna insigt om hvad oss i detta hänseende tarfvas och hvad samtiden har att erbjuda såsom botemedel för bristerna.

Nya Lagberedningen har, i sin förut omnämnda, af Kongl. Maj:t gillade underdåniga hemställan rörande arbetsplanen för utarbetandet af en förbättrad processlagstiftning, utlofvat ett principbetänkande, i hvilket Beredningen skulle uttala sitt omdöme om de allmänna grunderna för en blifvande rättegångsordning, samt om den procedur och domstolsorganisation, som vore lämpliga och möjliga att utföra. Innan detta betänkande blifvit framlagdt, är det för tidigt och utan ändamål att uttala något omdöme om de i merbemälda skrift alltid med mycken varsamhet antydda lagförändringar, som skulle komma att i fråga sättas. Dertill erbjudes tillfälle under den tid, Beredningen förestält sig, att det nämnda principbetänkandet skulle vara underkastadt offentlig diskussion och den pröfning, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt att låta det samma undergå.

Beredningen har slutligen i sin underdåniga hemställan tillkännagifvit, »att, under tiden emellan principbetänkandets afgifvande och ärendets återföretagande, Beredningen vore i tillfälle att handlägga en och annan mindre omfattande lagfråga, i hvilket hänseende någon af beskaffenhet att med förevarande ämne ega gemenskap företrädesvis borde anses lämplig. Dermed är den farhåga, som eljest lätteligen kunnat uppstå, att under tiden allt lagstiftningsarbete inom processrättens område skulle komma att ligga nere, undanröjd; och det skulle vara särdeles önskligt, att på detta sätt några af de mest känbara bristerna i nyss nämnda lagstiftning kunde varda afhjelpna, ty den förbådade stora, allt omfattande reformen torde väl ännu många år få afbida sin fullbordan.

Under mina embetsresor till de särskilda delarne af riket har jag haft för sed att, angående nyligen utfärdade lagar och förordningar, genom samtal och förfrågningar söka af domare och administrativa

myndigheter, som haft att tillämpa nämnda lagar och författningar, inhemta, hvilka svårigheter dervid kunnat hafva förekommit. Jag har sedermera i mina embetsberättelser redogjort för hvad som på detta sätt kommit till min kunskap, i ändamål att dels utverka lagförändringar, der sådana befunnits nödiga, dels att på de anmärkningsvärdare förhållandena fästa uppmärksamheten och eftertanken, och sålunda möjligen framkalla en allännare likformig praxis, egnad att fullständiga lagbuden medelst ett med deras mening och grund öfverensstämmande tillämpningsätt.

På enahanda sätt har jag gjort mig underrättad om tillämpningen af *Utsökningslagen den 10 Augusti 1877*, och går nu att omförmåla hvad dervid blifvit anmärkt. Dessa anmärkningar röra dels tillämpningen af lagens stadganden i och för sig och sins emellan jemförda, dels deras sammanjemkning med stadganden, som redan äro gifna i Kongl. Förordningen om inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875 och i gällande Konkurslag.

Att anmärkningarna icke varit flera och af större betydelse vittnar fördelaktigt om den klokhet, omtanka och klarhet i framställningssättet, hvarmed detta betydande lagverk blifvit utarbetadt. Det är derföre icke utan tvekan jag i en och annan paragraf vågat föreslå någon mindre väsentlig förändring, då jag i allmänhet till sin fulla vikt uppskattar den varsamhet, hvarmed ett ursprungligen noga genomtänkt lagstiftningsarbete bör behandlas, helst efter så kort tids pröfning. Dessa ändringsförslag, likasom anmärkningarna i öfrigt, torde i alla fall förtjena att framläggas till begrundande, och kunna, om de finnas sammanstämmande med lagstiftarens mening, möjligen bidraga till likformighet i den praxis, med hvilken lagtillämparna under tiden söka utfylla de luckor, dem lagstiftaren lemnat öppna, och sammanjemka olika uppfattningar af de gifna lagbuden.

1:o. Sedan i *104 § 1 mom.* Utsökningslagen stadgats, att, då å utmättings- och konkursauktion säljas flera fasta egendomar, som för en fordran äro gemensamt intecknade, då skall, om bland dem någon häftar för särskild inteckning eller kommit i särskild egares hand, hvarje egendom för sig till försäljning utbjudas, och, om vid denna försäljning egendomarne ej gå så högt, att fordran, för hvilken de äro gemensamt intecknade, fullt kan gäldas, alla egendomarne gemensamt utropas till försäljning; heter det i *2 mom.:* Gå ej vid det gemensamma utropet egendomarne öfver sammanlagda beloppet af det, som bjudits vid de särskilda utropen, stånde vid första försäljningen fast; gå de högre,

gälle sista försäljningen, och varde öfverskottet på de gemensamt utropade egendomarne fördeladt efter de uppskattningsvärden, hvarefter allmän bevillning utgick för nästföregående år. Har någon af egendomarne blifvit styckad, och finnes ej sådant uppskattningsvärde för hvarje del, då skall den på egendomen belöpande andel i öfverskottet mellan delarne skiftas efter den för hvarje del bjudna köpeskilling.

Men nu kan det hända och har äfven mer än en gång händt, att på en sådan afsöndrad hemmansdel, hvarå uppskattningsvärde ej funnits, något köpeanbud ej heller skett vid det särskilda utropet af densamma. Huru skall i sådant fall förfaras för att erhålla ett värde på i fråga varande hemmansdel?

Förgäfves sökes något svar på denna fråga i 32 och 33 §§ af In-teckningslagen, der eljest samma ämne, eller sättet för utrönande af värdet å eller ansvarsbeloppet för hvarje under en gemensam in-teckning inbegripen egendom afhandlas. Der talas om, att i händelse uppskattning till allmän bevillning för året näst före den tid, då in-teckningen söktes, icke finnes, den uppskattning, som efter nämnda tid skedde, skall tagas till efterrättelse, men denna utväg är i förevarande fall af lätt funna skäl ej användbar. Det skulle då vara utmätningförrättarens värdering, som skulle tillämpas, men detta kan säkerligen ej ske i andra fall, än der ut-mätning verkligen egt rum. Nu medgifver emellertid 28 § Utsökningslagen, att Öfverexsekutor må förordna om in-tecknad egendoms försäljning utan förutgången utmätning. Det torde derföre vara nödigt, att till 104 § 2 mom. ett tillägg göres, som bestämmer att, då någon köpeskilling ej blifvit för den i fråga varande egendomen bjuden, det af utmätningssmannen derå satta värde skall antagas, och, då sådant ej finnes utsatt, värdet utrönas genom särskild uppskattning, den auktionsförrättaren låter verkställa.

Ett lika beskaffadt tillägg kunde ock af samna skäl böra göras till hvad i 33 § In-teckningslagen stadgas.

2:o. I 114 § Utsökningslagen stadgas: då köpeskillingen blifvit gulden, vare egendomen i köparens hand fri från ränta, utskyld eller annan af egen-domen utgående afgift, som före försäljningsdagen till betalning förfallit.

De åtgärder, köparen emellertid skall vidtaga för att frigöra egen-domen från in-tecknade skulder, för hvilka egendomen vid försäljningen häftade, finnas beskrifna i 23 och 24 §§ i Kongl. Förordningen angående in-teckning den 16 Juni 1875, som stadga

23 §. Är fast egendom efter utmätning såld å offentlig auktion eller under konkurs, i den ordning Konkurslagen bestämmer, och vill ny egare få egendomen frigjord från in-teckning för fordran, som icke

kunnat af köpeskillingen gäldas; vare han dertill efter erhållen lagfart berättigad, *ändå att han ej kan i hufvudskrift förete in-teckningshandlingen.* Vill han af sådan rätt sig begagna, gifve å landet till domaren och i stad till rätten in bevis om de in-teckningar, som vid egendomens försäljning deri funnos, så ock handling, som visar köpeskillingens fördelning borgenärerne emellan, samt intyg att denna fördelning blifvit af dem godkänd eller vunnit laga kraft» — — —

24 §. Har in-teckning, på grund deraf, att konkurs inträffat, blifvit genom laga kraft egande beslut förklarad vara utan verkan, då må ock, på ansökan af ny egare, som fått lagfart å egendomen, in-teckningen dödas *utan hinder deraf att den handling, hvarå in-teckning beviljats, icke i hufvudskrift företes* — — —

Dessa medgifvanden, att in-teckning får dödas af domstolen, utan att in-teckningshandlingen i hufvudskrift företes, utgöra undantag från det allmänna stadgandet i näst föregående 22 § af sist berörda Kongl. Förordning, som bjuder, att, om någon vill låta in-teckning helt och hållet eller till viss del dödas, han skall uppvisa handlingen i hufvudskrift för den rätt, som beviljat in-teckningen, och skrifve rätten å handlingen bevis om dödandet.

Medgifvandena gälla likväl endast dödande af in-teckningen för så stort belopp af den in-tecknade skulden, som *icke* kunnat med köpeskillingen gäldas, men ej för det belopp, som genom köpeskillingen är guldnet. Det är dock uppenbarligen för köparen lika viktigt att få egendomen befriad från denna del af den in-tecknade gälden, som från den oguldna, och han bör dertill vara lika, om icke mer, berättigad än i fråga om den del af skulden, som icke blifvit betald. Att den förra delen af skulden, ehuru betald, fortfarande belastar egendomen är naturligtvis egaren till men, ehvad han vill sälja eller belåna egendomen. Det är klart, att om han företer för rätten in-teckningen i hufvudskrift, han ock får densamma äfven i denna del dödad, men in-teckningshafvaren är ej villig och kan ej tvingas att lemna handlingen ifrån sig. Och han kan verkligen behöfva den, till exempel om han vill utsöka, hvad han icke utfått ur den in-tecknade egendomen, hos skuldebrevfets utgifvare eller hos dem, som till äfventyrs för denne iklädt sig borgen. Men det är just denna samma svårighet att i handom bekomma den endast till en del infriade in-teckningen, som utgör grunden för medgifvandet att utan företeende af in-teckningshandlingen få in-teckningen dödad för den del af det in-tecknade beloppet, som icke blifvit gulden, och denna grund bör, såsom redan är anmärkt, med samma skäl gälla för tillåtelse att få in-teckningen dödad för den del af den in-tecknade skulden, som blifvit

betald. Vådan för missbruk synes i ena fallet ej vara större än i det andra.

I lika brydsam ställning, i fråga om möjlighet att få inköpt fast egendom frigjord från in-tecknad gäld, befinner sig köparen, då vid köpeskillingens fördelning beloppet för en fordran, som enligt gravationsbeviset finnes belasta den försålda egendomen, blifvit afsatt och till landtränteriet eller bankinrättning levererad, emedan in-teckningshafvaren icke instält sig till medlens lyftande, och denna olägenhet fortvarar, så länge in-teckningshafvaren i detta afseende underlåter att uttaga medlen. Att i detta fall tillåta in-teckningens dödande, bör ej hafva med sig menligare följder för rättssäkerheten, än i det ofvan beskrifna. Medlen äro nemligen i allmänt förvar, och in-teckningshafvaren underrättas om in-teckningens i fråga satta dödande.

Den lagstiftningsåtgärd, som vore tillräcklig att afhjelpa nyss anmärkta olägenheter, skulle helt enkelt bestå i uteslutande af ett par korta meningar i ofvan åberopade 23 § af In-teckningsförordningen, så att denna erhöles följande lydelse:

§ 23. Är fast egendom efter utmätning såld å offentlig auktion eller under konkurs, i den ordning Konkurslagen bestämmer, och vill ny egare få egendomen frigjord från in-teckning för fordran, hvarmed den är belastad; vare han dertill efter erhållen lagfart berättigad, ändå att han ej kan i hufvudskrift förete in-teckningshandlingen. Vill han af sådan rätt sig begagna, gifve å landet till domaren och i stad till Rätten in bevis om de in-teckningar, som vid egendomens försäljning deri funnos, så ock handling, som visar köpeskillingens fördelning borgenärerne emellan, samt intyg att denna fördelning blifvit af dem godkänd eller vunnit laga kraft. Domaren eller Rätten skall derefter medelst kallelse, hvilken genom sökandens försorg bör införas tre gånger i allmänna tidningarna, minst fjorton dagar mellan hvarje gång, förelägga in-teckningshafvare, som antingen alldeles icke eller endast till en del fått sin fordran ur köpeskillingen gulden, att, om han mot in-teckningens dödande har något att påminna, sådant hos Rätten anmäla, å landet sist på första rättegångsdagen af det ting, som infaller näst efter två månader, och i stad inom två månader från sista kungörelsedagen. Göres ej påminnelse inom den utsatta tiden, eller ogillar Rätten påminnelse, som blifvit gjord; varde in-teckningen dödad.

3:o. Någon tvekan har försports, huru uttrycket *afkomst* i 122 § Utsökningenslagen rätteligen bör förstås och tillämpas, huruvida dermed skall förstås endast sådan afkomst, som omförmäles i 80 och 81 §§, nemligen af rad, hyra eller ränta af egendomen, som efter utmätningen skall upp-

bäras af utmätningssmannen eller sysloman, som af denne förordnas, äfvensom den afkastning, egendomen gifvit efter det Öfverexsekutor enligt 81 § förordnat sysloman att egendomen om händer taga och förvalta, eller om med afkomst på anförda stället menas all den afkomst, som efter utmätningen influtit till gäldenären eller, om denne under tiden råkat i konkurs, till godo kommit konkursförvaltningen.

I motiven till 80 och 81 §§ yttrar Nya Lagberedningen: »den rätt att ur fastigheten erhålla betalning, som borgenär genom utmätning eller, der fastigheten, enligt 28 §, förklaras skola utmätningssvis säljas, genom in-teckning vunnit, omfattar enligt allmänna rättsgrundsatser allt hvad till fastigheten såsom accessorier hör, och således vore det alldeles följdriktigt, om man stadgade, att all afkastning, som fölle af fastigheten, intill dess den blefve såld och af ny köpare (egare?) tillträdd, skulle inbegripas i utmätningen, för att sedermera i sammanhang med köpe-skillingen för fastigheten mellan de rättägande fördelas. Ett sådant allmänt stadgande skulle dock medföra, att gäldenären alltid skulle skiljas från besittningen af den utmäta fastigheten och i stället en förvaltning anordnas för de rättägandes räkning, men detta komme säkerligen i många fall att lända till förlust för dem, då de måste för en ofta ganska kort tid anskaffa dragare, tjänstehjon och nödigt förlag till fastighetens skötsel. Lämpligare torde derföre vara att, i allmänhet, endast ränta, hyra och dylikt, som kan uppbäras af annan, utan att gäldenären rubbas i besittningen af fastigheten, inbegripes i utmätningen — detta alltid under förutsättning, att borgenären sådant yrkar — men att den öfriga afkastningen tillfaller gäldenären, mot det han fortfarande förvaltar fastigheten, dock med förbehåll att, om han finnes genom vanvård eller anorledes i större mån försämma fastigheten, förvaltningen må kunna honom fräntagas. Utgående från dessa grundsatser har Beredningen i 80 och 81 §§ föreslagit stadganden, huru medlen skola uppbäras, sysloman förordnas o. s. v. —

Häraf synes kunna dragas följande slutsatser:

att, då gäldenären fortfarande sköter den utmäta fasta egendomen, endast afrad, hyra eller ränta, som af utmätningssman eller den af honom förordnade sysloman uppbäras, äro att hänföra till sådan afkomst, som i 122 § omförmäles och bör gå till fördelning tillika med köpe-skillingen för fastigheten; men deremot

att, när Öfverexsekutor, i den ordning 81 § angifver, förordnat sysloman att om händer taga och förvalta egendomen, all behållen afkomst af fastigheten går till fördelning.

Har efter utmätningen gäldenären råkat i konkurs, samt Gode män

eller sysloman öfvertagit egendomens förvaltning, och kommer sedermera, af den orsak 51 § Konkurslagen angifver, egendomen att försäljas genom exekutiv myndighet, blifver förhållandet dermed i så måtto lika med det ofvan beskrifna, när Öfverexsekutor tillsatt sysloman för egendomens förvaltning, att dervid i afseende på afkomsten bör gälla samma regel, och följaktligen konkursförvaltningen vara skyldig att för auktionsförrättaren redovisa afkomsten af egendomen, för att lika med köpeskillingen mellan de rättägande fördelas; dock med iakttagande deraf, att om vid den fasta egendomens skötsel begagnats inventarier, som icke varit accessorier till fastigheten, ersättning för detta begagnande afdrages, för att tillgodokomma andra borgenärer, än den eller dem, som ega förmånsrätt i fastigheten.

4:o. En annan fråga, med den föregående i någon mån sammanhängande, lärer, efter hvad jag erfarit, vid försäljning af utmätt fast egendom ofta uppstå och på olika ställen olika afgöras, nemligen den, *huruvida foder af hö eller halm, samt gödsel, som af egendomen fallit och tillhör egaren — ej brukare eller arrendator — må efter utmätning eller konkurs af gäldenären eller hans konkursmassa fritt disponeras och föryttras, eller bör vid egendomens försäljning följa egendomen åt.*

Denna fråga är af icke ringa vikt för alla dem, som i egendomen ega förmånsrätt, ty en jordegendom, med hvilken icke följa foder och gödsel, är icke lika säljbar, som en egendom med dessa tillhörigheter och betingar i vanligaste fall ett lägre pris. För att komma till rätta med denna frågas lösning, blifver det af nöden att tillita allmänna rättsgrundsatser. En sådan, här tillämplig, är den nyss återgifna, af Nya Lagberedningen uttalade, att den rätt att ur fastigheten erhålla betalning, som borgenär genom utmätning eller inteckning vunnit, omfattar allt hvad till fastigheten såsom accessorier hörer, och att följaktligen all afkastning, som faller af fastigheten intill dess den blifvit såld och af ny egare tillträdd, skall inbegripas under utmätningen. Nu är det visserligen sannt, att icke destomindre gäldenären tillstädjes att sitta kvar i den utmäta fastigheten och uppbära afkastningen deraf, med undantag af ränta, afrad och hyra, mot det att han förvaltar fastigheten, men detta undantagsförhållande får ej utsträckas utöfver sitt ändamål, och dervid är dessutom det förbehåll stadgadt, att om gäldenären genom vanvård eller annorledes i större mån försämrar fastigheten, förvaltningen må honom fråntagas, i följd hvaraf han går miste om de med denna förenade förmåner, bland dem rätt till afkastning. Redan af detta må det vara tillåtet att sluta, det gäldenären ej eger att fritt förfoga öfver foder och gödsel, enär saknaden af dessa förnödenheter nedsätter värdet

å fastigheten vid den sammans försäljning och således försämrar henne, afven om denna försämring icke är så betydlig, att hon kan anses för-
anleda gäldenärens skiljande från egendomens förvaltning. I allmänhet
måste tillämpningen af lagbudet i 81 §, om gäldenärens skiljande från
förvaltningen af utmätt fast egendom, när han genom vanvård eller an-
norledes i större mån försämrar egendomen, vara förenad med svårigh-
eter, emedan det, som just utgör grunden för ett sådant Öfverexsekuto-
rens beslut, ej kan ådagaläggas och styrkas förr, än skadan redan skett,
och sjelfva beslutet följaktligen blifver utan ändamål. Det är således
endast i få fall denna åtgärd kan vara användbar, och emot otillbörligt
förtroende och bortförande af foder och gödsel torde den näppeligen
böra komma i fråga, enär den icke kan med laga skäl tillämpas innan
skadegörelsen är fullbordad.

En annan rättsgrundsats, som på den förevarande frågans afgörande bör
utöfva inflytelse, finnes åter i vår allmänna lag uttryckt. Det heter nemli-
gen i 27 kap. 10 §: Då bonde från hemman flytta skall, må han ej af bole
föra näfver, gårdsel, torf, ved, timmer eller hvad det är, som han af går-
dens egor tagit, ej heller *gödsel*. Gör han det, böte — — och före det åter.
Ej heller må han före fardag få eller *foder* af bole föra — — Hafver
han då fardag inne är, foder öfver, och vill det sälja; bjude det jord-
egaren eller honom, som efter kommer. Här finnas sålunda uppräknade
de accessorier, hvilka lagstiftaren anser följa den fasta egendomen åt,
och bland dem träffas gödsel och foder. Dessa äro således, enligt den
förut anförda rättsgrundsatsen, inbegripna under utmätningen.

I förhållande till gäldenären innebär detta, att han ej eger om dessa
tillhörigheter till fastigheten förfoga i så måtto, att han kan dem för-
yttra eller af bole föra. Sitter han i förvaltningen, kan han dem vid
egendomen förbruka, i den mån sådant för egendomens skötsel tarivas.
I den nyss anförda lagparagrafen heter det vidare, att den från egen-
domen afflyttande bonden eger att försälja det foder, som vid fardag öfver
är, till egaren eller honom, som efter kommer, men *bonde* är här det
samma som arrendator eller den, hvilken mot städja och lega suttit vid
egendomen och som naturligen befinner sig i ett annat rättsförhållande
till egendomens egare, än en gäldenär, hvilkens egendom med accesso-
rier är för gäld utmätt, befinner sig till sina borgenärer, och följaktligen
är nämnda stadgande i detta fall ej tillämpligt. Också har lagparagrafen
här blifvit åberopad och anförd icke för annat ändamål, än för att ådaga-
lägga, att foder likasom gödsel af lagstiftaren hänföres till den fasta
egendomens accessorier. Och är detta förhållandet, så lærer deraf oveder-
sägligen följa, att de, som ega förmånsrätt till den fasta egendomen,

förnärmas i denna sin rätt, när accessorier till den fasta egendomen derifrån afhändas under egendomens förvaltning, sedan den blifvit utmätt eller till borgenärer genom konkurs afträdd, ehvad gäldenären eller konkursmassans gode män eller sysslomän under den tid, som föregår försäljningen, förvalta egendomen.

5:o. Det har visat sig, att någon gång svårighet ansetts möta i fråga om att förlika Utsökningslagens föreskrifter med hvad Konkurslagen stadgar. Sälunda har, för det fall, att fast egendom, som blifvit i konkurs afträdd, jemlikt 51 § Konkurslagen öfverlemnats till den exekutiva myndigheten för att försäljas i den ordning, som om fast egendom, den der utmätt blifvit, särskildt är stadgadt, olika meningar sig yppat, huruvida auktionsförrättaren vore behörig att köpeskillingen mellan förmånsrättsegande borgenärer fördela. Å den ena sidan kan sägas, att då Konkurslagen uppdragit åt sysslomännen att verkställa utdelning af *alla* konkursmassans tillgångar, och någon ändring härutinnan icke i sammanhang med Utsökningslagens utfärdande blifvit påbjuden, auktionsförrättaren skulle vara obehörig att verkställa köpeskillingens fördelning; men å den andra sidan förekommer, att ofvan åberopade paragraf af Konkurslagen stadgar, att vid auktion å den till konkurs afträdda fastigheten, som af sysslomännen i konkursen anställes, egendomen icke må försäljas under in-teckningarnes värde sammanlagdt med det belopp, som med förmånsrätt framför desamma enligt lag bör ur egendomen utgå, der ej borgenärerna och in-teckningshafvarena till den försäljning lemna bifall, och att, om försäljningen sälunda ej kan ske, borgenärerna ega att hos vederbörande äska försäljning i den ordning, som om utmätt fastighets försäljning är faststald. Medelst denna föreskrift synes lagstiftaren hafva otvetydigt låtit förstå, att, då utgången af den redan hållna auktionen gifvit anledning att befara, det en ny auktion icke skulle inbringa en köpeskillning, som räckte att fullt betäcka de förmånsrättsegande fordringarna, hvarigenom nödvändigheten af en invecklad vidräkning emellan de olika berättigade fordringsanspråken skulle uppstå, till hvars lagenliga genomförande erfordrades större lagkunskap och erfarenhet, än som finge i allmänhet förutsättas hos sysslomännen i en konkurs, omsorgen att allas rätt blefve vederbörligen tillgodosedd fordrade, att bestyret med egendomens försäljning och köpeskillingens fördelning anförtroddes åt personer, som för utöfvande af sina tjensteåligganden i allmänhet och särskildt i förevarande fall måste vara utrustade med erforderliga insigter, och som i behandlingen af dylika ärenden varit i tillfälle att samla nödig erfarenhet. Vidare framställer Utsökningslagen såsom allmänlig regel,

att köpeskillning för utmättningsvis försäld fastighet skall af exekutiv myndighet fördelas; och just i den §, den 127, som handlar om dylik fördelning, heter det, efter det de förmånsrätter, som skola ur köpeskillningen för den försälda fastigheten utgå, blifvit uppräknade, »dock att förmånsrätt på grund af stadgandet i 4 § af 17 kapitlet Handelsbalken ej må göras gällande i annat fall, än att fastigheten är till konkurs afträdd». Af detta till den exekutiva, med fördelning af köpeskillningen för utmättningsvis försäld fastighet sysselsatta, myndighetens efterrättelse gifna undantagsstadgande bör med visshet kunna slutas, att fördelningen af köpeskillningen för fast egendom, som blifvit på nyss nämnda sätt försäld, skall af den exekutiva myndigheten verkställas, äfven om försäljningen skett på begäran af borgenärerna i den konkurs, till hvilken egendomen var afträdd. Det läser dock följa af sig sjelf, dels att den exekutiva myndigheten härvid bör tillse, att de vilkor, som Konkurslagen föreskrifver för förmånsrätt fordrande borgenärs rätt till erhållande af betalning, iakttagas, dels att den exekutiva myndigheten medelst tillhandahållande af det vid fördelningen förda protokoll lemnar Konkursförvaltningen kännedom om den verkställda fördelningen, dels ock slutligen att till samma förvaltning redovisas möjligen uppstående öfverskott å försäljningssumman.

Anmäles åter före eller vid auktionen, eller vid köpeskillningens fördelning, jäf mot fordran, som ur köpeskillningen skall utgå, läser dermed böra förfaras enligt 129 §. _____

6:o. Då fast egendom blifvit utmätt och skall å auktion försäljas, stadgar Utsökningslagens

§ 99. Att auktionsförrättaren skall derom, så ock om egendomens beskaffenhet och auktionsstället, utfärda kungörelse att införas i allmänna tidningar tre gånger och uppläsas i tingslagets kyrkor m. m.

§ 100. Kungörelse om auktion å fast egendom skall tillika innehålla, att de, hvilka hafva fordran, som bör ur egendomen gäldas, eller annan rätt, som skall vid auktionen iakttagas, ege att dervid *sin rätt bevaka*. De, hvilka hafva inteckning i egendomen eller fordran eller rättighet, hvarför egendomen enligt 11 kapitlet 2 § Jordabalken häftar, eller ega rätt till ränta eller annan afgäld, som bör ur egendomen utgå med förmånsrätt, enligt 17 kapitlet 6 § Handelsbalken, skola derjemte, der de äro kände och inom riket boende, om auktionen underrättas genom särskilda kallelsebrief, hvilka auktionsförrättaren skall till dem med posten afsända så tidigt, att kallelserna må kunna komma dem till handa minst fjorton dagar före auktionen.

Sålunda är de nyss uppräknade rätttegandes bästa i alla afseenden till godo sedt, men emedan icke något äfventyr blifvit stadgadt för det fall att de underlåt tit sin rätt bevaka, hafva andra i saken delaktiges rättsanspråk råkat i fara att blifva orättvisligen tillbakasatta.

Utom de nästan öfvervinneliga svårigheter, som derigenom kunna uppkomma för genomförande i föreskrifven ordning af köpeskillingens fördelning, kunna jemväl verkliga rättskränkningar af en slik underlåtenhet föranledas.

I 105 § heter det: häftar egendom, på grund af in-teckning eller enligt 11 kapitlet 2 § Jordabalken, för servitut, nyttjande rätt, eller rätt till afkomst eller annan förmån, som åt någon upplåtits att af egendomen utgå, varde egendomen till försäljning utropad med förbehåll om rättighetens bestånd. Finnes härvid att någon, som eger bättre rätt, ej kan ur den bjudna köpeskillingen erhålla full godtgörelse; då skall, derest ej denne samtycker att vid det skedda utropet må förblifva, eller hvad för honom ur köpeskillingen brister genast af rättighetens innehafvare till auktionsförrättaren erläggas, egendomen utropas å nyo, utan förbehåll om rättighetens bestånd. Stiger köpeskillingen då högre, gälle den försäljningen; i annat fall stånde vid den förra fast. Och

i 127 § föreskrifves, bland annat, att, vid fördelning af köpeskillingen för utmättningsvis såld fast egendom, för fordran, som — — — är i egendomen in-tecknad eller eljest deri eger förmånssätt enligt 17 kapitlet 9 § Handelsbalken eller 11 kapitlet 2 § Jordabalken, den derå enligt förmånsrättsordningen belöpande utdelning beräknas, *ändå att fordringen ej blifvit anmäld*; och varde, om fordringsbeviset ej företes, utdelningen beräknad, efter ty de i 79, 97 och 98 §§ nämnda handlingar — det vill säga beskrifning och värdering å den utmätta egendomen, samt de handlingar, som bestyrka eganderätten och tjena till upplysning om servitut, nyttjanderätt eller rätt till afkomst eller annan förmån, som af egendomen skall utgå — utvisa; och ränta å sådan fordran, så ock årlig afkomst eller förmån, hvarför in-teckning skett, beräknas för *ett* år, der det ej visas, att de för annan tid innestå.

Nu har inträffat, att vid auktion å en utmätt fast egendom, hvilken var in-tecknad dels för en fordran, å t. ex. 10,000 kronor jemte ränta, dels ock för ett nyttjanderätts-aftal, för fastigheten bjöds 10,500 kronor, när den utropades med förbehåll om nyttjanderätts-aftalets bestånd. Auktionsförrättaren uträknade då hvad af denna köpeskillning skulle kunna gäldas, för att nyttjanderätten finge blifva beståndande. Dervid visade det sig, att penningfordran, hvilken, emedan den vid auktionen icke bevakades, skulle, jemlikt 127 §, beräknas efter gravationsbeviset, utgjorde i kapital

10,000 kronor, hvartill kom ett års ränta 500 kronor, och exekutionsmed flere kostnader, vid pass 150 kronor, tillsammans således 10,650 kronor. Den brist, som sålunda uppstod, kunde eller ville nyttjanderättsinnehafvaren icke betala, hvarföre egendomen måste å nyo utbjudas, denna gång utan förbehåll om nyttjanderätts-aftalets bestånd. Då bjöds för egendomeu 11,000 kronor, hvilket bud antogs. Vid sammanträdet för köpeskillingens fördelning, tillstådeskom innehafvaren af den in-tecknade penningefordran och anmälde, att hans återstående fordran utgjorde i hufvudstol endast 8,000 kronor och i ränta för ett halft år 240 kronor, således tillsammans 8,240 kronor. När dertill lades förut nämnda omkostnader 150 kronor, utgjorde alltså hela skuldbeloppet 8,390 kronor, och första auktionsbudet, 10,500 kronor, som gjordes, då egendomen utbjöds med förbehåll om nyttjanderätts-aftalets bestånd, var således mer än tillräckligt för sammanlagda skuldens gäldande.

Emellertid hade innehafvaren af den i fråga varande nyttjanderätten derom gått miste och kunde icke återfå densamma. Det är visserligen sant, att han visste, att i detta fall en in-tecknad fordran å 10,000 kronor hade bättre rätt än hans nyttjanderätt, och att följaktligen den förlust, han led, ej bort vara för honom alldeles oväntad; men lika sant är det, att om den bättre lottade penningin-teckningens verkliga belopp vid auktionstillfället varit känt, och nyttjanderättens innehafvare följaktligen, så som sakerna då stodo, fått behålla sin nyttjanderätt, han icke skulle ansetts hafva derigenom vunnit någon oförskyld förmån. Det kan äfven sägas, att innehafvaren af slik nyttjanderätt, som måst vika för penningin-teckning, är berättigad till ersättning, såsom i 128 § Utsökningslagen antydes, men, utom det att utbekommandet af slik godtgörelse i många fall kan vara vanskligh, inträffar det icke sällan, att nyttjanderätten har för innehafvaren ett värde, som ej kan med penningar uppvägas.

Ett annat exempel på, huruledes oreda och jemväl rättsförnärmelser kunna uppstå genom förmånsrättsinnehafvares underlåtenhet att vid exekutiv försäljning af den egendom, i hvilken han eger slik rätt, denna rätt bevaka, må här anföras. En person kan ega förmånsrätt i fast egendom på grund af 11 kapitlet 2 § Jordabalken för ogulden köpeskilling. Denna rätt åtnjuter han utan att behöfva låta densamma in-tecknas, i staden under tre månader och å landet till det ting, som inträffar näst efter sex månader sedan lagfart för köparen beviljades, enligt nämnda lagrum, jemfördt med Kongl. Förordningen den 16 Juni 1875. Slik fordran kan följaktligen icke förr än efter nämnda tider blifva synlig i gravationsbevis rörande egendomen. Emellertid inträffar auktion å egendomen, som är belastad med t. ex. en in-teckning för penningfordran och

en för nyttjanderätts-aftal. Den köpeskillning, som erbjudes, då egendomen utropas med förbehåll om nyttjanderättens bestånd, räcker ej till att betäcka penningfordran, som är intecknad före nyttjanderätten, men dennas innehafvare fyller bristen och anser sig dermed tryggad i besittningen af sin rätt. Då sedermera köpeskillingen skall fördelas, inställer sig innehafvaren af fordran, som njuter förmånsrätt efter 11 kapitlet 2 § Jordabalken, bemäktigar sig måhända hela köpeskillingen, t. ex. i den händelse, att de nämnda inteckningarna äro senare tillkomna, och blifver till äfventyrs dermed ändock icke fullt förnöjd. Sålunda upphäfves och undanröjdes den beräkning och anordning, som vid auktionen blifvit verkställd, till förlust möjligen både för innehafvaren af penningfordran och för den, som egde förmånsrätt efter 11 kapitlet 2 § Jordabalken, ty hade den senast upptäckta skulden varit känd vid auktionen, så kunde deraf föranledts förnyadt utrop af egendomen, utan förbehåll om nyttjanderättens bestånd, och, om köpeskillingen då blifvit högre, hade både den, som egde förmånsrätt efter 11 kapitlet 2 § Jordabalken och innehafvaren af penningfordran kunnat blifva fullt förnöjda. Huru det i så fall går för innehafvaren af nyttjanderätten, kan vara omtvisteligt, men då det ej kan visas, att köpeskillingen blifvit högre, derest egendomen utropats *utan* förbehåll om nyttjanderättens bestånd, och det är ostridigt, att egendomen såldes *med* slikt förbehåll, saknar han icke grund för att anse sig hafva blifvit orättvist lidande, derest nyttjanderätten skulle gå för honom förlorad.

Allt detta visar oemotsägligt, till hvilka olägenheter det leder, att vid auktionstillfället icke finnas att tillgå fullständiga och tillförlitliga uppgifter om den rätt, som tillkommer en hvar af dem, som hafva förmånsrättsanspråk på köpeskillingen för den egendom, som skall försäljas. Det är ådagalagdt, att för detta ändamål gravationsbeviset ej är tillräckligt upplysande, emedan detsamma hvarken utvisar, huru mycket, som återstår oguldet af en intecknad penningfordran, vare sig hufvudstol eller ränta, ej heller upptager sådan fordran, enligt 11 kapitlet 2 § Jordabalken, som icke blifvit intecknad. En sådan fullständig och fullt tillförlitlig utredning af förhållandena lärer alltså icke kunna åstadkommas med mindre innehafvare af intecknad penningfordran och af förmånsrätt enligt 11 kapitlet 2 § Jordabalken förpligtas att, likasom öfrige förmånsrättsegare enligt 127 § 2 mom., före eller vid auktionen anmäla sina fordringar, vid äfventyr att eljest icke åtnjuta utdelning ur köpeskillingen för egendomen.

Det är af lagens stadganden i nu förevarande likasom i andra afseenden nog uppenbart, att lagstiftaren, i realkreditens interesse, sökt att åt innehafvare af intecknad penningfordran betrygga deras rätt, utan

att de skulle behöfva iakttaga hvarjehanda formaliteter, hvilka eljest ansetts erforderliga; men denna lofliga omtanka kan gå för långt, om derigenom andras välfångna rättigheter sättas på spel. Bland orsakerna, hvarföre här i 127 § medgifves, att intecknad fordran får för god antagas och beräknas, utan att vara anmäld, än mindre styrkt, likasom i konkurs inteckningshafvare befrias från bevakande af sin fordran, är väl den, att inteckningshafvaren ej skall behöfva lemna från sig fordringsbeviset eller ens en afskrift deraf eller göra sig besvär med en anmälan om skulden. Hvarthän detta tillgodoseende af fordringsegarens bekvämlighet kan leda, är här ofvan visat. Men då Utsökningslagen i 54 § fordrar för utmätning vinnande fordringsbevisets öfverlemnande i hufvudskrift till utmätningssmannen och i 99 § 2 mom. att, då fast egendom efter Öfverexsekutors förordnande skall å auktion försäljas utan föregående utmätning, det skuldebref, hvarå borgenärs fordran sig grundar, skall före utfärdandet af kungörelsen om auktionen till auktionsförrätaren i hufvudskrift aflemnas, borde det ej vara oskäligt att fordra, det borgenären i detta fall före eller vid auktionen aflemnade skuldebrefvet till auktionsförrätaren, som tillika i de flesta fall är den, som sedermera lemnar utdelningen derå. Detsamma bör gälla äfven om den, som innehar ointecknad förmånsrätt efter 11 kapitlet 2 § Jordabalken, och detta så mycket hellre, som det, enligt hvad här ofvan antyddes, kan lända till hans egen fördel, i det anmälan af denna förut okända fordran, möjligen kan föranleda egendomens utbudande utan förbehåll om intecknad nyttjanderätts åtnjutande, och derigenom högre köpeskillning erhållas.

En annan orsak till medgifvande af fordrans beräkning, ehuru densamma icke blifvit anmäld, skulle möjligen vara den, att fordringsegaren icke med säkerhet kunde anses ega kännedom om auktionen. Detta bör icke vara händelsen med fordringsegare, hvilkas intecknade fordringar äro upptagna i gravationsbeviset, ty desse skola enligt 100 § genom särskilda kallelsebref om auktionen underrättas. De åter, som ega ointecknad förmånsrätt enligt 11 kapitlet 2 § Jordabalken, och som underrättas om auktionen genom kungörelse i god tid förut, enligt 99 §, införd i allmänna tidningarne tre gånger, intagen i länstidningarne och uppläst i tingslagets kyrkor, böra likväl ej heller kunna såsom giltigt skäl förebära okunnighet om auktionen.

Det är visserligen sant, att de sålunda föreskrifna sätt för auktionens offentliggörande genom kungörelser och särskilda kallelser icke är fullkomligt betryggande, så att en hvar, som innehar ett inteckadt skuldebref, derigenom ofelbart får kunskap om den intecknade egendomens exekutiva försäljning. Dessa värdepapper äro nemligen numera ganska rörliga och

gå ur hand och i hand, så att auktionsförrättaren ej med säkerhet vet, hos hvilka de finnas, och innehafvaren kan vara utrikes faren och kungörelser i kyrkor och tidningar undgå hans uppmärksamhet. Andra sätt för detta kungörande torde ej heller kunna användas utan att skadligt dröjsmål med försäljningen förorsakas. I allt fall synes det ej vara en oberrättigad fordran, att en inteckningshafvare eller annan förmånsrättsinnehafvare skall använda någon grad af omtanka för bevarande och bevakande af sina rättigheter, och dit skulle väl billigtvis kunna räknas skyldighet att före eller vid auktion å den egendom, i hvilken han eger dylikt anspråk, detsamma anmäla och styrka, vid äfventyr att eljest hafva gjort sig förlustig af sin rätt att ur köpeskillingen njuta utdelning för sin fordran. Vid fullgörandet af denna skyldighet kunde dock möjligen förpligtelsen att dervid i hufvudskrift förete fordringsbevis eller annan handling, på hvilken anspråket grundades, eftergifvas utan äfventyr, att det angifna ändamålet förfelades, derest sagda bevis eller handling i besannad afskrift ingåfves eller, der anspråk funnes, för hvilket skriftlig handling ej låge till grund, detta skriftligen anmäldes.

Med tillägg och ändringar i 100 och 127 §§:nas lydelse skulle kunna i lagen uttryckas hvad här äfven blifvit antydt. Sälunda borde till

§ 100 läggas ett mom. 2 ungefärligen så lydande:

Till bevakande af sin rätt bör fordringsägare förete, i hufvudskrift eller besannad afskrift, skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis eller, der fordran ej grundas på dylik handling, skriftlig anmälan af fordran, vid äfventyr att i annat fall utdelning för samma fordran ur köpeskillingen för egendomen ej åtnjutes.

samt 127 § erhålla detta innehåll:

Vid fördelning af köpeskillingen för utmättningsvis såld fast egendom, skall för fordran, som enligt de i 97 och 98 §§ omförmälda handlingar är i egendomen intecknad eller eljest deri eger förmånsrätt enligt 17 kapitlet 9 § Handelsbalken eller 11 kapitlet 2 § Jordabalken, den deri enligt förmånsrättsordningen belöpande utdelning godtgöras, dock att förmånsrätt på grund af stadgandet i 17 kapitlet 4 § ej må göras gällande i annat fall, än att fastigheten är till konkurs afträdd.

Börande jemväl å 130 § gifvas följande förändrade lydelse:

Då medel enligt 129 § afsättas, varde bestämmelse tillika meddelad, huru beloppet fördelas skall, för det fall att detsamma eller någon del deraf sedermera finnes ej böra tillkomma den borgenär, för hvars fordran det blifvit afsatt.

I 69 § Utsökningslagen stadgas:

7:o. Påstår annan sig vara egare till lös egendom, som i gäldenärens bo finnes, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för anspråket, hänvise utmätningssmannen honom att sin talan efter stämning utföra, och må det utmätta godset ej säljas förr, än tvisten om eganderätten blifvit af domstol pröfvad; stämme dock han, som godset från utmätning freda vill, borgenären och gäldenären till domstol i orten, der godset finnes, inom tre månader, eller hafve sin talan mot borgenären förlorat. Kommer någon efter utmätningen med anspråk, som nu är sagdt, vare det ej hinder för försäljningen, der ej öfverexsekutor annorlunda förordnar. Varder den, som anspråket väckt, af öfverexsekutor hänvisad att sin talan efter stämning utföra, åligge honom att inom tre månader derefter stämma vid äfventyr, som förut är nämndt. Vill borgenär sjelf stämma, stånde det honom fritt.

Det har visat sig, att ovisshet är rådande, huru utmätningssman vidare bör förfara, efter det han, enligt ofvan anförda föreskrift, hänvisat den, som vid utmätningen väckt anspråk på eganderätt till lös egendom att stämma, enär lagen icke antyder, när och på hvad sätt utmätningssmannen skall få veta, huruvida den af honom gifna hänvisningen blifvit efterkommen, eller icke. Det lärer väl vara gifvet, att han skall dröja med försäljningen af det utmätta godset i tre månader efter utmätningssdagen, på hvilken hänvisningen lemnades, så vida icke under tiden borgenären, eller ock den, som väckt eganderättsanspråket, med domstols laga kraft vunna utslag hos utmätningssmannen visar, att tvistefrågan är afgjord, i hvilket fall han naturligtvis har att förfara i öfverensstämmelse med den utgång, tvisten fått, det vill säga, att verkställa försäljningen af det utmätta godset, eller ock låta utmätningen återgå; men om före de tre månadernas förlopp eller sedermera utmätningssmannen ingenting förspörjer, huru länge skall han dröja med vidare åtgärders vidtagande och under tiden balansera ärendet i sin dagbok? Att sjelf söka utforska, huruvida stämndt blifvit, eller icke, torde ej skäligen kunna honom åläggas såsom tjenstepligt, men äfven om han hade ett sådant åliggande, skulle fullgörandet deraf stöta på betydande svårigheter, företrädesvis på landsbygden. Det vore ej nog för honom att vända sig till domhåvande för att få upplysning om stämning blifvit uttagen, då i många domsagor eller tingslag domaren ej ensam är stämningsutgifvare, utan flere personer på grund af domarens uppdrag dermed sig befatta; och om äfven hos den ene eller andre af dessa stämningsutgifvare upplys-

ning kunde vinnas, att sådan stämning, som är i fråga, blifvit uttagen, vore dermed icke utredt, att stämningen i rätt tid delgifvits vederparten och, om detta ej skett, vore stämningsskyldigheten icke fullgjord. Deremot bör det för den, som det åligger att stämna, vara en lätt sak att hos utmätningssmannen anmäla och styrka, det han inom föreskrifven tid uttagit och behörigen delgifvit stämningen.

Då det icke lär förnekas, att åtskilliga olägenheter kunna uppstå derigenom att lös egendom en längre tid befinnes under utmätning och således ej kan för sitt ändamål brukas och begagnas, bör det vara i allas interesse — och ej minst i utmätningssmannens, som har att i sin dagbok från qvartal till qvartal balansera oafslutade ärenden — att någon utväg beredes till förekommande deraf, att sådant dröjsmål i utmätningssförrättningens afslutande ej onödigtvis förlänges, och följaktligen att för detta ändamål ett tillägg i lagen införes. Lagstiftaren har bestämt en tid af tre månader, hvarinom stämningen bör ske. Denna tid synes vara så rundligt tilltagen, att inom samma tid den, som skall stämna, bör hinna att hos utmätningssmannen anmäla och styrka, det stämningen är behörigen verkställd, vid äfventyr att, om slik anmälan ej blifvit gjord, utmätningssmannen skulle vara oförhindrad vidtaga de ytterligare åtgärder i ärendet, som på honom ankomma.

För nu sagda ändamål kunde till 69 § fogas ett nytt moment, så lydande:

Den, som sålunda blifvit hänvisad att sin talan efter stämning utföra, åligger ock att inom den föreskrifna tiden af tre månader efter utmätningens tillika hos utmätningssmannen anmäla och styrka, det han sin talan, enligt hänvisningen genom stämning lagligen anhängiggjort. Försummar han det, vare utmätningssman oförhindrad att, efter de tre månadernas förlopp, det utmätta godset försälja.

Det har blifvit i fråga satt, till minskande af besväret med utmätningssärendets balanserande under den långa tid, rättegången om bättre rätt till den utmätta lösa egendomen fortginge, att så snart vid utmätningssförrättning tredje man uppträdt med anspråk på eganderätt till lös egendom, som i mät tagits, och hänvisats att stämna borgenären och galdenären, utmätningssmannen skulle vara berättigad att ur sin dagbok afföra ärendet, eller åtminstone, att en slik åtgärd med fog kunde ega rum, sedan utredt blifvit, att tvisten vore vid domstol anhängig; hvar efter ärendet skulle i dagboken åter upptagas först då antingen borgenären för utmätningssmannen företedde domstols laga kraft vunna utslag, som ogillat tredje mans anspråk, i hvilket fall det utmätta godset borde för borgenärens räkning försäljas, eller ock tredje mannen företedde ett

så beskaffadt utslag, som gillade hans talan, då utmätningen å den om-
tvistade egendomen borde förklarar upphäfvén.

Men enär 69 § tydligen förklarar tredje mans anspråk på egendo-
men icke utgöra hinder för utmätningen, och denna alltså gått i verket,
innan den uppkomna tvisten hänvisats till utförande vid domstol, om
än hvad utnätt blifvit ej får försäljas förr än tvisten är afgjord, lär
väl den utmäta egendomen under tiden fortfarande förblifva under ut-
mätningmannens vårdnad och inseende, och vid sådant förhållande vore
det väl oformligt att betrakta ärendet såsom afslutadt, när ofelbart
någon vidare åtgärd erfordrades, för att den belägenhet, i hvilken utmät-
ningen försatt den i fråga varande egendomen, skall upphöra, detta må
nu ske, såsom nämndt är, genom egendomens försäljning eller utmät-
ningens upphäfvande.

De anmärkningar vid tillämpningen af Utsökningslagen, som härmed
afslutas, har jag låtit följa efter hvarandra i ett sammanhang, ehuru en
och annan bland dem, som ledt till förslag om ändring eller tillägg i
nämnda lag, rättast bort intagas under rubriken: lagstiftning. Orsaken
dertill har varit de vidrörda ämnenas inre frändskap.

Men äfven på ett annat område af vår lagstiftning hafva timade
förändringar i föreskrifterna vållat osäkerhet i dessas tillämpning.

I 13 kapitlet Missgerningsbalken af 1734 års lag innehöll:

I §. »Dräper eller förgör någon sig sjelf, då må dess kropp af den,
som honom finner, oförvit upptagas och afsides läggas; pröfvar Domaren
sedan, att han med vilja sig förgjort; då skall en sådan själfspilling af
skarprättaren till skogs föras och i jord gräfvas. Finnes det i hufvud-
svaghet, raseri, eller annan sådan vända skedt vara, då må han af annat
folk handteras och begrafvas.»

3 §. »Finnes någon ligga död, och vet ingen, huru han omkommen
är, den må ärliga begrafvas. Hafver han fört ett ogudaktigt lefverne,
varde då i kyrkogård afsides lagd.»

I 28 kapitlet 6 § Missgerningsbalken stadgades åter:

Der tvifvelaktigt är, om den döde af sot eller annans handaverkan
döden fått; låte Domaren och Konungens Befallningshafvande den dödes
kropp syna, innan den begrafven varder.

Desslikes förekom i 18 kapitlet 12 § af 1686 års Kyrkolag följande
påbud:

Med deras begrafning, som hafva fört ett ogudaktigt lefverne och
dö uti grofva synder, skall presten sig icke förhasta, utan det hos verlds-

lig rätt angifva, att deröfver må ransakas och dömas, huru med deras begrafning förhållas skall. Öfver sjelfspillingar ransakas och dömes i lika måtto vid verldslig rätt.»

Genom Kongl. Förordningen den 19 Februari 1824 erhöll ofvan anförda 28 kapitlet 6 § Missgerningsbalken denna lydelse:

Enär, utan veterligen föregången sjukdom, någon finnes ligga död, skall närmaste kronobetjent vara pligtig att genast, vid erhållen kunskap härom och i närvaro af tvänne tillkallade trovärdige män, undersöka, om den döde af egen eller andras handaverkan omkommit, samt, då minsta anledning dertill finnes, förhållandet skyndsamligen inberätta till Konungens Befallningshafvande eller Domaren, som, efter omständigheterna, eger förordna, huruvida besigtning af Provincialmedicus och undersökning vid domstol må finnas nödig eller icke, innan den döde får begrafvas.»

Dessa föreskrifter lände till efterrättelse intill dess nya Strafflagen med år 1865 trädde i gällande kraft, men i Kongl. Förordningen om nya Strafflagens införande och hvad i afseende derä iakttagas skall den 16 Februari 1864 stadgar

2 §. Genom nya lagen upphävas, med de i 16 och 17 §§ gjorda undantag, Missgernings- och Straffbalkarna i den å 1834 års riksdag antagna lag, tillika med alla de särskilda stadganden, som utgöra förklaring eller ändring af hvad sagda Balkar innehålla, eller tillägg deri; och i 16 § af samma förordning upptages endast innehållet af 28 kapitlet 6 § Missgerningsbalken, sådan den lyder i Kongl. Förordningen den 19 Februari 1824 och här ofvan är införd.

Sedermera har genom Kongl. Förordningen den 14 Juni 1864 Kyrkolagens 18 kapitel 12 § erhållit följande förändrade innehåll:

Har någon förgjort sig sjelf, hans kropp skall i stillhet å kyrkogård jordfästas. Likaledes skola ock i stillhet jordfästas de till döden eller till straffarbete på lifstid dömda förbrytare, som i fängelse dö.

Af dessa lagförändringar torde kunna dragas åtskilliga slutsatser, egnade att gifva ledning för omdömet, hvilka myndigheter numera hafva att taga befattning med hithörande ärenden, och huru dessa myndigheter vid ärendenas handläggning böra förfara.

Till en början vill det synas klart, att verldslig myndighet ej vidare har att förordna om *sättet* för de här i fråga varande dödes begrafning. Begrifningen får numera i allmänhet ej verkställas på mer än två sätt: *ärliga* och *i stillhet*. När och huru detta skall ske, synes tillhöra andlig myndighet att bestämma. Hvad denna myndighet dervid har att iakttaga skall längre fram antydast. Visserligen omförmäles ännu i Kyrkohandboken begrafning i tysthet, »enligt verldslig dom», och huru sådan

skall verkställas, men denna föreskrift, såsom tillkommen före lagförändringen, måste anses genom denna hafva upphört att gälla.

Vidare och i sammanhang dermed har frågan, huruvida begrafning af en utan veterlig förutgången sjukdom afliden persons kropp får ega rum, eller icke, upphört att vara föremål för domstols behandling och blifvit, hvad den till sin natur rätteligen är, en polissak, tillhörande Konungens Befallningshafvande såsom högsta polismyndighet och »domaren», det är domaren på landet, som i brist på annan lämplig tjänsteman derstädes fått sig tilldelad, för detta fall, en myndighet, som eljest tillkommer Konungens Befallningshafvande. Detta efter den Kongl. Förordningens uttryckliga ordalag, hvilka dock, utan fara för det åsyftade ändamålets förfelände, torde kunna tilläggas en något vidsträcktare tolkning, så att den här i fråga varande myndigheten tillerkännes poliskammare, der sådan finnes, samt i stad Borgmästaren eller den ledamot af Magistraten, som särskildt må hafva sig ålagd polismyndighets utöfning och vanligen benämnas Polistrådman, eller ock Magistraten i sin helhet.

Det är först på polismyndighets, efter den i föreskrifven ordning verkställda undersökningen, meddelade förordnande, som domstol kan få med saken att skaffa, nemligen, då den döde finnes eller misstänkes hafva omkommit genom annans handaverkan.

Af ofvan anförda stadganden följer jenväl, att det är närmaste kronobetjent, som, i närvaro af tvänne tillkallade trovärdige män, skall verkställa den första undersökningen till utrönande, om den döde af egen eller andras handaverkan omkommit. I stad är det den emot kronobetjente å landet svarande stads- eller polistjänsteman, som verkställer slik undersökning. Finnes vid undersökningen icke minsta anledning dertill, att den döde omkommit af egen eller andras handaverkan, så synes ytterligare åtgärd ej erforderlig, och den döda kroppen må då utan vidare omständigheter ärliga begrafvas; men finnes dylik anledning, så skall undersökningsmannen skyndsamligen inberätta förhållandet till Konungens Befallningshafvande eller Domaren, som efter omständigheterna eger förordna, huruvida besigtning af Provincialmedicus och undersökning vid domstol må finnas nödig, eller icke, innan den döde begrafves. Det är förthy Konungens Befallningshafvande och Domaren, samt möjligen Poliskammare, Borgmästare, Polistrådman eller Magistrat, men ej annan myndighet, som eger pröfva och afgöra, huruvida besigtning af Provincialmedicus och i stad mot nämnde tjänsteman svarande Stadsläkare må finnas nödig, eller icke. Det är emellertid ingalunda gifvet, att dylik besigtning skall ske i hvarje fall, då anledning förekommer, att den döde genom egen handaverkan omkommit, ty dels

kan denna anledning vara så ringa, att den ej förtjenar afseende, dels ock kan ett sjelfmord hafva skett så uppenbart, eller vara så ögonskenligt, att tvifvel derom ej förefinnes, i hvilka fall nämnda besigtning skulle vara utan ändamål. Det heter redan i ofvan anförda 16 § i 1864 års förordning, att förordnandet bör bero på omständigheterna, och att Konungens Befallningshafvande ej må i oträngdt mål förordna om dylika förrättningar inskräper vidare Kongl. Cirkuläret om medico-legala besigtningar den 28 Mars 1835. Men skall besigtningen ske, så skall hon verkställas af Provincialmedicus eller Stadsläkare, med ett ord af läkare, öfver hvilken nyss uppräknade polismyndigheter hafva att befalla. Också äro icke andra läkare, än de af nämnda myndigheter förordnade, berättigade att hos Kongl. Medicinalstyrelsen bekomma i förskott den ersättning, som består för verkställda medico-legala besigtningar.

Denna betraktelse är föranledd af en hos mig förd klagan och af den skriftvexling, som derom egt rum. Förhållandet var, att i en stad, der garnison är förlagd, en af garnisonsmanskaper afhände sig lifvet genom att, i vittnes närvaro, kasta sig i sjön och dränka sig. En hans förman anmälde händelsen i en skrift till stadens Poliskammare. På denna skrift tecknades i Poliskammaren en resolution af innehåll hufvudsakligen, att den sålunda gjorda anmälan icke föranledde någon Poliskammarens åtgärd, utan den deruti förekommande fråga borde anmälas till behandling af vederbörande krigsrätt. När ärendet sålunda kom till Regementschefen, befalde denne dels Regementsläkaren att å den döda kroppen anställa rättsmedicinsk besigtning och liköppning, dels Garnisonskrigsrätten att sammanträda för att utröna, huruvida den döde sjelf afhändt sig lifvet, samt tillika meddela yttrande, om hinder mötte för den döda kroppens begrafning. Dessa åtgärder hade, enligt Chefens till mig sedermera afgifna förklaring, blifvit anbefalda af den orsak att, enligt vederbörande pastors tillkännagifvande, den döda kroppens begrafning icke finge ega rum förr än domstol derom meddelat beslut, för hvars utverkande åter erfordrades läkarens bevis om dödsorsaken. Det hade således varit nödigt både att befalla Regementsläkaren att verkställa den rättsmedicinska undersökningen och att förordna om Krigsrättens sammanträde, för att efter undersökning yttra sig om den dödes begrafning. Det var Regementsläkaren, som hos mig förde klagan deröfver, att Poliskammaren, i hans tanke, obehörigt visat ärendet ifrån sig, hvarigenom det händt, att Regementsläkaren i stället för Stadsläkaren måst verkställa den rättsmedicinska besigtningen.

Enligt den åsigt, jag här ofvan sökt utveckla, hafva i detta ärendes behandling mer än en af de omförmälda myndigheterna felat: först Polis-

kammaren, som obehörigen visade ärendet ifrån sig, sedan Regementschefen, som obehörigen upptog detsamma och i oträngdt mål anbefalde rättsmedicinsk besigtning och liköppning, samt slutligen »vederbörande pastor», (Regementspastorn?) som fordrade *domstols* beslut för begrafningens verkställande. Till ursäkt för detta fel läser åtminstone Polis-kammaren ej kunna förebära bristande aktgifvelse å den skedda lagförändringen; ty skyldigheten att taga befattning med ärenden af förevarande art har väl alltid ålegat Polismyndigheten, emedan en sådan skyldighet är oskiljaktig från den uppgift, denna myndighet har sig anvisad inom rättssystemet. Dit hörer nemligen oförnekligen pligten att vaka deröfver, att möjligen föröfvade brott icke undandragas laglig beifran, och detta är väl hufvudgrunden för de föreskrifter, som äro gifna i afseende på undersökning å liken efter personer, som utan veterligen förutgången sjukdom påträffas döda, och rättigheten att förhindra deras begrafning, innan slik undersökning skett, på det att icke bevisningen af det brott, för hvilket den döde kan vara ett offer, må genom likets begrafning försvåras eller omöjliggöras.

Regementschefen synes åter, af motsatt anledning, ej hafva bort göra sig skyldig till hvad emot honom i berörda afseende är anmärkt. Hvarken af ärendets natur ej heller af gällande lag för krigsmagten eller dit hörande författningar har han haft att åberopa stöd för att en fråga som förevarande hörde under Krigsrätts domvärjo, åtminstone under fredstid. Det är visserligen sant, att exempel ej saknas, att Krigsrätt handlagt dylika mål. Detta tilltag härleder sig möjligen från den tid, då försök till sjelfinord var belagdt med straff, och den till sådant försök skyldige skulle dömas af domstol och, när han tillhörde krigsståndet, möjligen af Krigsrätt; och då allmänna domstolarna, med hvilka krigsdomstolarne trodde sig vara i detta fall likställda, hade att bestämma om sättet för sjelfspillingars begrafning. Men sedan sist nämnda domstolar upphört med dylika ärendens behandling, läser väl nämnda förhållande ej vidare utgöra giltig ursäkt för att till Krigsrätt hänvisats ett slikt ärende och för hvad, som uppgifvits såsom en följd deraf, nemligen förordnandet om rättsmedicinsk besigtning i uppenbarligen oträngdt mål.

Ett annat sätt att gå till väga i slika fall läser, efter hvad jag erfarit, af militärmyndigheter å andra ställen iakttagas, bestående deri, att när krigsman af garnison eller samlad trupp begår sjelfmord eller träffas död utan veterligen föregången sjukdom, rörande en sådan tilldragelse så kalladt majorsförhör anställles i sammanhang med eller efter föregången besigtning å den döda kroppen, hvilken besigtning verkställles af befäl eller underbefäl, som afgifver rapport eller muntligen höres vid

Majorsförhöret; hvarefter det vid detta förhör hållna protokoll insändes till vederbörande polismyndighet, som meddelar resolution antingen att hinder ej möter för den döda kroppens begrafning eller ock förordnar om rättsmedicinsk besigtning och undersökning vid vederbörlig domstol, när skäl dertill finnas. Detta förfaringssätt närmar sig det rätta, om det också icke fullt öfverensstämmer med gällande föreskrifter.

I presterskapets förhållande till dessa frågor har verkligen en förändring inträdt. Hvad som förut tillhörde domstolarne att bestämma, beträffande sättet för de dödas begrafning i vissa fall, är numera lemnadt till presterskapets bedömande, och bristande uppmärksamhet härpå skulle af den ofvan omförmälde prestmannen kunna förebäras såsom ursäkt för hans obehöriga yrkande på domstols beslut i fråga om begrafningen, innan denna verkställes. Det var nemligen polismyndighets beslut han egde att fordra. På samma gång nämnda förändring i presterskapets ställning till frågan om sättet för i fråga varande döda personers begrafning inträdde, afskaffades det nesliga begrafningssättet, bestående i den afrättade brottslingens nedgräfvande på galgbacken, när hans kropp icke styckades och fästes på stegel och hjul, samt den uppsåtlige själfspillingens förande till skogs och nedgräfnung i ovigd jord. Det kvarstår således blott två begrafningssätt: *det ärliga* och *det, som sker i stillhet*. Vid det senare häftar ännu någonting vanhedrande, och det bör följaktligen ej användas utan föregången samvetsgrann undersökning och pröfning af dödsättet*). Lagens föreskrifter i ämnet äro numera, utom i ett fall, som här nedan skall omnämnas, ganska enkla och bestämda. Begrafning i stillhet skall ega rum, när någon blifvit afrättad, enligt 2 kapitlet 2 § Strafflagen, när någon förgjort sig själf, och när någon till döden eller straffarbete på lifstid dömd i fängelse dör, enligt 18 kapitlet 12 § Kyrkolagen, sådan den lyder i Kongl. Förordningen den 14 Juni 1864, samt när någon så omåttligt förtär starka drycker, att han deraf dör, enligt Kongl. Förordningen emot fylleri och dryckenskap den 16 November 1841, § 4, så vida detta stadgande skall anses fortfarande gällande, efter den förändring 18 kapitlet 12 § i Kyrkolagen undergått genom nyss åberopade Kongl. Förordningen den 14 Juni 1864. Enär nemligen denna straffpåföljd, som begrafningar i stillhet väl må kunna benämnas, ansetts icke längre böra tillämpas på de döda krop-

---

*) Att en prestmans förfarande derutinnan ej är ansvarsfritt, visar utgången af ett åtal, för hvilket redogöres i min embetsberättelse till 1871 års Riksdag. En prestman, som på lösa antaganden och obestyrkta rykten förordnade, att en vådliga omkommen person skulle i stillhet begrafvas, blef af vederbörande domkapitel dömd till skriftlig föreställning med erinran att dädanefter taga sig till vara för dylik olaglighet.

parna efter dem, som fört ett ogudaktigt lefverne och dött i grofva synder, finnes näppeligen någon förnuftig grund, hvarföre nämnda påföljd fortfarande skall tillämpas på dem, som aflidit genom omåttligt förtärande af starka drycker.

Den noggranna undersökningen och pröfningen af dödssättet, som böra föregå en prestmans beslut, huru en utan veterligen föregången sjukdom död person skall begravas, påkallas egentligen när anledning kan vara att antaga, det den döde förgjort sig sjelf eller omkommit genom omåttligt förtärande af starka drycker. I förra fallet skall alltid undersökning hållas af kronobetjent eller polistjensteman i två trovärdiga mäns närvaro, för dödssättets utrönande, och af denna undersökning, om den af Konungens Befallningshafvande eller domaren för god tages, och tillåtelse till den dödes begrafning utan vidare omväg meddelas, eller ock af den rättsmediciniska besigtning, som på Konungens Befallningshafvandes eller domarens förordnande varder hållen, innan begrafningen får ega rum, är den prestman, som begrafningen skall verkställa, alltid i tillfälle att inhemta tillförlitlig grund för sitt beslut angående begrafningssättet. Deremot kan svårighet yppa sig vid tillämpning af 1841 års förordnings ofvan åberopade föreskrift, att den, som genom omåttligt förtärande af starka drycker omkommit, skall i tysthet begravas. För att utröna, om det omåttliga förtärandet af starka drycker är verkliga dödsorsaken, blifver rättsmedicinsk besigtning och liköppning otvifvelaktigt af nöden; men huru skall en sådan utverkas? Träffas den af sagda orsak omkomne utom sitt hem liggande död, skall med honom förfaras på enahanda sätt, som ofvan om behandlingen af sålunda påträffade döda personer är föreskrifvet, men deraf kan ej annat följa, än ett förklarande af besigtningmännen att anledning ej förekommit, att den döde ljutit döden af egen eller andras handaverkan, och af hvilket förklarande Konungens Befallningshafvande eller domaren sannolikt ej finner anledning att förordna om rättsmedicinsk besigtning. Följaktligen blifver det nödigt att omedelbart hos Konungens Befallningshafvande göra ansökning om ett dylikt förordnande, och det beror i så fall derpå, huruvida bemälda myndighet endast för att bereda stöd för ett beslut om den dödes begravande i stillhet kan anse nödigt att föreskrifva en sådan besigtning, hvilken alltid medförer rätt betydliga kostnader, vare sig för den enskilde, om han eger tillgångar, eller för statskassan.

Dessa svårigheter, i förening med en berättigad tvekan, huruvida den merberörda 4 § i 1841 års Förordning kan vara gällande, efter det 18 kapitlet 12 § Kyrkolagen genom 1864 års Förordning blifvit upphäfvnen, skola sannolikt hafva den påföljd, att hädanefter presterskapet sällan

lärer besluta sig för att i stillhet begrafva någon, för det han uppgifves eller misstänkes för att hafva afidit i följd af omåttligt förtärande af starka drycker.

Detta är min uppfattning af de — det måste medgifvas — temligen ofullständiga föreskrifter i ämnet, som träffas i hithörande lagar och författningar, och jag har trott mig böra på detta sätt offentliggöra den samma, på det att, om hon skulle lyckas tillvinna sig allmännare godkännande, någon enhet måtte åstadkommas i behandlingen af de frågor, som här ofvan blifvit vidrörda.

Bland brister i *lagstiftningen*, utom dem, som här förut blifvit antydda, har jag funnit anledning att å nyo anmärka ofullständigheten i 23 kapitlet *Strafflagen om bedräglig, oredlig och vårdslös gäldenär i konkurs*, om hvilket ämne uti min Embetsberättelse till nästlidna års Riksdag förmäldes, hurusom, efter det ett aktiebolag, hvars bolagsordning var af Kongl. Maj:t faststeld, råkat i konkurstillstånd, och Gode männen i konkursen, uti den för borgenärerna framlagda berättelsen anmält, att bolaget icke fört någon *brefbok*, samt att åtskilliga *raderingar och öfverstrykningar förekomme i bolagsräkenskaperna*, särdeles i kassaboken, några borgenärer hos Konkursdomstolen framstält yrkande om ansvar å förvaltaren, hvilken det enligt bolagsordningen ålegat att föra bolagets räkenskaper och som tillika var delegare och styrelseledamot i bolaget, för det han visat uppenbar vårdslöshet emot bolagets borgenärer, bland annat derigenom, att han icke ordentligen fullgjort bolagets bokföring. Konkursdomstolen, som ansåg förvaltaren hafva visat uppenbar vårdslöshet mot bolagets borgenärer, derigenom, att han icke fört någon *brefbok*, samt att han, som haft att föra bolagets räkenskaper, uti dem verkstält åtskilliga *raderingar och öfverstrykningar*, dömde förvaltaren, jemlikt 23 kapitlet 3 § 3 och 4 momenten *Strafflagen*, att hållas fyra månader i fängelse. Uppå förvaltarens besvär förklarade Kongl. Svea Hofrätt, med ändring af Konkursdomstolens utslag, att klaganden icke kunde svårare anses, än att han, såsom förvunnen att ej hafva ordentligen fullgjort den bokföringsskyldighet, som honom ålegat, skulle för sålunda visad uppenbar vårdslöshet emot bolagets borgenärer, jemlikt 23 kapitlet 3 § *Strafflagen* hållas i fängelse två månader. Förvaltaren anförde underdåniga besvär, och vid målets föredragning i Högsta Domstolen förenade sig de fleste ledamöterna om ett så lydande domslut:

»Enär med den oordentlighet i fullgörandet af stadgad bokförings-skyldighet, hvarför ansvar är stadgad i 23 kapitlet 3 § Strafflagen, afses vårdslöshet som gäldenär, hvilken kommit i konkurstillstånd, mot sina borgenärer visat, men till sådant brott icke är att hänföra den vårdslöshet, som klaganden må hafva ådagalagt i sitt åliggande att i egenskap af i fråga varande aktiebolags förvaltare föra bolagets böcker, blef, med ändring af domstolarnes beslut, klaganden från det honom i målet ådömda ansvar befriad.»

I följd af detta domslut syntes mig ett aktiebolags borgenärer vara helt och hållet beröfvade det skydd, ofvan åberopade kapitel i Strafflagen afsåge att i allmänhet bereda borgenärer i konkurs emot gäldenärens oredlighet och vårdslöshet; och förmodade jag, att det icke kunde väcka undran, om i vårt land, der under de senare åren antalet och betydenheten af aktiebolag och deras affärsförhållanden vunnit så stor tillväxt, och der dylika bolags råkande i obestånd ej längre vore sällsynt, nämnda domslut framkallat oro och bekymmer. Jag hade därför ansett mig pligtig att på förhållandet fästa lagstiftarens uppmärksamhet, på det att, genom förtydligande eller tillägg, otydligheten och ofullständigheten i gällande lagstiftning måtte varda afhulpen; i hvilket afseende jag föreslog ett tillägg efter 4 mom. af 3 § i 23 kapitlet Strafflagen, som skulle hafva ungefärligen följande innehåll:

»Hvad i denna och de två föregående §§ af detta kapitel är stadgad om bedräglig, oredlig eller vårdslös gäldenär i konkurs, gälle ock, i tillämpliga delar, om den eller dem, som i aktiebolag, hvars egendom blifvit till borgenärer afträdd, haft sig anförtrodt att bolagets angelägenheter om händer hafva och förvalta.»

Riksdagens Lagutskott upptog denna min framställning och anförde i sitt utlåtande hufvudsakligen:

För tillämpning af ansvarsbestämmelserna i 23 kapitlet Strafflagen erfordrades, att den gäldenär, mot hvilken enligt samma kapitel ansvar gjordes gällande, kommit i konkurstillstånd. Vid konkurs af sådant bolag, som omförmdes i 15 kapitlet Handelsbalken, mötte nu icke, till följd af detta vilkor, någon svårighet i lagtillämpningen, enär de solidariske delagarne på samma gång hvar för sig försattes i konkurstillstånd och följaktligen kunde träffas af ansvarsbestämmelserna. Deremot vore, i fråga om konkurs af aktiebolag, vare sig stadfäst af Konungen eller icke, förhållandet ett annat. Här uppstode icke i och med bolagets konkurs någon sådan för de särskilda aktiegarne; och mot den eller de personer, som i egenskap af disponent eller styrelseledamöter låtit komma sig till last bedrägeri, oredlighet eller uppenbar vårdslöshet mot bolagets borgenärer,

kunde, då de icke sjelfve vore gäldenärer, utan endast gäldenärens representanter, ansvar ej göras gällande enligt 23 kapitlet Strafflagen. I verkligheten kunde emellertid dessas handlingar i deras omförmälda egenkap bära alldeles samma kännetecken, som de handlingar af gäldenär, som medförde straffpåföljd enligt nämnda kapitel och rättsligen syntes derföre bära enligt samma grunder bedömas.

Så hade äfven, efter hvad Utskottet inhemtat, skett uti den nya, nu gällande konkursordning för tyska riket. Enligt denna skulle nemligen de ansvarsbestämmelser, som vore meddelade beträffande enskild gäldenär, som inställt sina betalningar eller med afseende å hvilkens egendom konkursförfarande blifvit öppnadt, äfven vara tillämpliga ej mindre å ledamöter af Styrelsen för aktiebolag äfvensom, för en del bolagsföreningar med subsidiär solidarisk ansvarighet, för medlemmarne, än ock å liiquidatorer för handelsbolag eller nämnda föreningar — — —

Lika med mig funne Utskottet en motsvarande lagbestämmelse äfven hos oss erforderlig. Det stadgande, Utskottet nu föresloge, hade emellertid erhållit en något olika uppställning mot den mitt förslag upptoge, på det att fullt tydligt måtte framgå, att ansvarsbestämmelsen kunde göras gällande endast mot medlem af bolagets styrelse eller sysloman med den ställning, att han egde för bolaget besluta, men att underordnade biträden vid bolagets förvaltning icke deraf träffades.

Utskottet ansåge lämpligast, att den nya bestämmelsen inrymdes i en ny paragraf med ordningsnumret 6, i följd hvaraf 6 § skulle erhålla ordningsnumret 7, och tillstyrkte, att Riksdagen ville för sin del besluta att uti 23 kapitlet Strafflagen den 16 Februari 1860 skall införas en ny paragraf under ordningsnumret 6 och nu varande § 6 erhålla ordningsnumret 7, samt att de två sista paragraferna i 23 kapitlet nämnda lag skola lyda sålunda:

6 §.

Har aktiebolag kommit i konkurstillstånd, och finnes medlem af bolagets styrelse eller sysloman, som för bolaget eger besluta, hafva öfvat bedrägeri, brukat oredlighet eller visat uppenbar vårdslöshet mot bolagets borgenärer, vare skyldig till det ansvar, som för gäldenär i konkurs här ofvan är stadgad.

7 §.

Brott, som i 2, 3 eller 4 § omförmälas, må ej åtalas af annan, än målsegande.

Detta utlåtande föredrogs i Riksdagens båda Kamrar den 2 April 1881.

I *Första Kammaren* uppträdde en talare och anmärkte, att det vore stridande emot gällande lagstiftning om aktiebolag att sätta ett sådant bolags styrelse i samma ställning som gäldenär, för den händelse, att bolaget råkade i konkurs. Det vore ock öfverflödigt, i fråga om *bedrägeri*, ty i afseende på detta brott funnes i Strafflagen tillräckliga bestämmelser. Beträffande åter *vårdslöshet* emot borgenärer vore det föreslagna stadgandet olämpligt. Det allmännaste fallet af vårdslöshet vore, att böcker och räkenskaper ej blifvit förda, på sätt lag stadgar. Man kunde väl icke i fråga sätta, att samtliga ledamöterna i styrelsen öfver ett aktiebolag skulle fällas till ansvar för felaktig bokföring äfven i det fall, att endast en af dem haft med bokföringen att skaffa. Sådan ansvarstalan anställdes i allmänhet icke i andra fall, än då borgenär ville söka derigenom frampressa betalning af gäldenärens anhöriga. Så mycket olämpligare vore nämnda stadgande i afseende på en bolagsstyrelse, som denas ledamöter kunde, fastän bolaget gjort konkurs, vara fullt vederhäftige för det belopp, frågan gälde, och stadgandet följaktligen lemnade ett angenämt tillfälle för den illasinnade att mot dem anställa en oskäligen utpressning. — Ett annat förekommande fall af vårdslöshet mot borgenärer vore, att gäldenären efter det han kommit till insigt om sitt obestånd, fortsatte sin rörelse. Här kunde Styrelsen oskyldigt råka i ansvar. Den kunde hafva å bolagsstämma tillkännagifvit, att bolagets ställning vore sådan, att konkurs borde ega rum. Bolagsmännen, som stode öfver Styrelsen, fattade emellertid ett annat beslut. Hade ansvaret stannat vid böter, såsom i Utskottet varit i fråga satt, så skulle deri varit någon billighet, men att Styrelsens ledamöter skulle kunna, blott och bart för bristande tillsyn öfver räkenskaperna, dömas till fängelse, kunde, efter talarens förmenande, medföra den påföljd, att det mången gång uppstode svårighet att förse dylika associationer med ärliga och lämpliga styrelser.

Härpå svarades, att något skäl ej funnes, hvarföre icke ett aktiebolags styrelse borde vara underkastad samma ansvar, som hvar och en annan, i afseende på förvaltningen af affärer. Detta ansvar i fråga komme icke med mindre den enskilde eller bolaget så illa skött sina angelägenheter, att konkurs uppstått. Talaren hade medgifvit, att hvad om *bedrägeri* stadgades borde få tillämpas på styrelseledamot i bolaget, men icke så ansvaret för *vårdslöshet*, hvarvid talaren företrädesvis fäst sig vid vårdslöshet i bokföring. Men det funnes en mängd andra arter af vårdslöshet, såsom vingleri i vexelrörelse, lättsinnigt ingångna ansvars-

förbindelser, eller att gäldenären, inom de sista tretio dagarne före konkursens början, indragit penningar, borgat varor eller sålt egendom och ej kunde nöjaktig reda därför visa o. s. v. Skulle alla dessa förseelser ansvarsfritt få begås af en aktiebolags-styrelse, så vore det illa stäldt med ansvarigheten för dylika tilltag. I hvad mån ansvaret för försummad bokföring borde drabba bolagsstyrelsen i allmänhet, när ingen af ledamöterna fört böckerna, måste öfverlemnas till domarens pröfning för hvarje särskildt fall, men om en styrelseledamot haft uppdrag att föra bolagets böcker eller öfvervaka bokföringen, och sådan försummelse egt rum, som här afsetts, vore det mer än olämpligt, om han skulle gå fri från ansvar såsom vårdslös gäldenär. Beträffande den anmärkningen, att bolagsstämman skulle blifva straffri, i fall styrelsen ville afträda bolagets egendom till konkurs, men bolagsstämman förklarade, att rörelsen borde fortgå, trots bolagets iråkade obestånd, hvaremot styrelseledamöterna vid en blifvande konkurs skulle kunna ådömas ansvar för rörelsens under nämnda omständigheter fortsatta bedrifvande, svarades, att en styrelse, som inför bolagsstämman förklarat bolagets ställning vara sådan, att konkurs borde ega rum, sannolikt icke skulle qvarstå vid sin befattning, derest bolagsstämman icke destomindre beslutade, att rörelsen skulle fortgå; och att medlemmarne af bolagsstämman, som gjorde sig skyldige till ett beslut om rörelsens obehöriga fortsättande, icke kunde blifva så ansvarsfria, som den föregående talaren förestält sig, emedan vi hade i Strafflagen ett kapitel, som talade om delaktighet i brott; och kunde en styrelseledamot dömas såsom gerningsman med hänsyn till bolagets bedrägliga, oredliga eller vårdslösa förhållande mot dess borge-närer, så funnes icke något hinder för att en bolagsman, som deltagit i ett bolagsstämmobeslut, hvarigenom nämnda brottslighet framkallats, då ock ådömdes ansvar efter delaktighetskapitlet.

Hvad slutligen beträffade anmärkningen, att urbot a bestraffning i detta fall vore för sträng, så hade inom Utskottet fråga varit om straffets nedsättande till böter, enär i detta fall anledning vore att antaga, det tillgång till böter skulle hos den brottslige finnas, hvilket icke vore händelsen med en vanlig konkursgäldenär, hvarföre för denne urbot a straff vore det enda verksamma; men denna fråga hade fått förfalla, i anseende till betänkligheter emot upphäfvande af allas likhet inför lagen.

En *annan talare* ansåg, att något borde lagstiftas i det syfte, som vore föreslaget af Lagutskottet, men hyste betänkligheter emot det framställda lagförslaget antagande hufvudsakligen i hvad det gälde det ansvar för vårdslöshet, som skulle drabba den styrelseledamot eller syslo-man, som icke vore delegare i bolaget och följaktligen alldeles icke stode

i samma ställning till den begångna vårdslösheten, som en verklig, personlig gäldenär. Han vore blott en bolagets tjänsteman. Om förhållandet vore, såsom den näst föregående talaren yttrade, att, när styrelsen i ett bolag hos bolagsstämman anmält, att bolaget vore konkursmessigt, och stämman ändock beslöte, att rörelsen skulle fortsättas, styrelsen, om hon kvarstode, skulle, vid sedermera inträffande konkurs, i öfverensstämmelse med grunderna i det framlagda förslaget, dömas såsom gerningsman till den förbrytelse, rörelsens fortsättning innebure, och de, som deltagit i bolagsstämmans beslut, såsom i den brottsliga gerningen delaktige, då vore förslaget förkastligt. Det 23 kap. Strafflagen förutsatte hos den personlige gäldenären en oafbruten kännedom om hans affärsställning såsom vilkor för att den åtgärd, han vidtagit, skulle kunna med straff beläggas. En sådan kännedom kunde icke väntas hos en eller annan af styrelseledamöterna i ett bolag och ännu mindre hos en förvaltare å en enstaka, bolaget tillhörig egendom, hvilken förvaltare fått uppdrag att å bolagets vägnar besluta. Denna beslutanderätt måtte vara större eller mindre, säkert vore, att han på sin förvaltareplats å en aflägsen egendom icke kunde känna bolagets hela ställning. Det oaktadt skulle han kunna drabbas af ansvar, om han vidtog en åtgärd i det ögonblick, då bolagets ställning vore konkursmessig. Den nuvarande lagen bestämde i särskilda §§ gränserna för *bedrägeri*, *oredlighet* och *vårdslöshet* hos gäldenären och uppräknade i olika moment, hvilka brottsliga gerningar, som vore att hänföra till den ena eller andra kategorien. Lagutskottets förslag sade blott i allmänhet, utan att hänföra sig till dessa kategorier, den som »öfvat bedrägeri, brukat oredlighet eller visat uppenbar vårdslöshet mot bolagets borgenärer, vare skyldig till ansvar, som för gäldenär här ofvan är stadgad». Dessa uttryck syntes mycket vidsträcktare, än de, som förut i kapitlet vore begagnade. Förslaget talade om »sysloman, som eger att å bolagets vägnar besluta», utan att närmare angifva beskaffenheten af den beslutanderätt, som afsåges. Syslomannen kunde hafva en detaljerad beslutanderätt, som icke stode i samband med den åtgärd, han vidtagit, och om hvars brottsliga beskaffenhet sedermera vid konkurs blefve fråga. Huru skulle den saken bedömas?

Dertill genmälde af andra talare, bland annat, att det just vore af behovet påkalladt detta stadgande, som siste talaren anmärkt såsom så orättvist, eller att syslomannen, som egde för bolaget besluta, vore underkastad samma ansvar som gäldenär, ehuru han icke vore delegare i det uti konkurstillstånd försatta bolaget, emedan, enligt åtskilliga bolagsordningar, den verkställande direktören, just den som verkställde bolagets beslut och beslutade hvad som skall göras, finge väljas utom bolaget. Det

vore upprörande för rättskänslan, om han, som just läte verkställa t. ex. en felaktig bokföring, eller inledde bolaget i transaktioner, som vore af beskaffenhet att medföra laga ansvar, skulle för detta ansvar gå fri.

Påståendet, att de i Lagutskottets förslag begagnade uttrycken »öfvat bedrägeri», »brukat oredlighet» eller »visat uppenbar vårdslöshet» skulle hafva en vidsträcktare omfattning och betydelse, än samma uttryck använda i föregående §§ af 23 kap. Strafflagen, befundes utan tvifvel ogrundadt, så snart nämnda kapitel i ett sammanhang genomlästes.

Slutligen anmärkte en talare, att det såsom anledning till förslaget om detta nya lagstadgande åberopade prejudikatet från Högsta Domstolen alldeles icke rörde något mål, der det varit fråga om att bedrägeri, oredlighet eller vårdslöshet mot ett i konkurstillstånd försatt bolags borgenärer visats hafva af gäldenären utöfvats, och att, vid sådant förhållande, detta prejudikat vore föga upplysande, i afseende på behöfligheten af den lagstiftning, som vore i fråga.

Häruppå gafs det svar, att anmärkningen väl innebure, att den befräls från ansvar, som Högsta Domstolen medgifvit en förvaltare af ett aktiebolags angelägenheter, haft sin grund deri, att förvaltaren icke i egenskap af gäldenär gjort sig skyldig till vårdslöshet emot sina borgenärer; men det vore just detta förhållande som man ville genom en lag få undanröjdt, nemligen att en så beskaffad förvaltare, som med bolagets rätt eger besluta, när han begär bedrägeri eller vårdslöshet, ändock icke kunde såsom gäldenär bestraffas. Hade vid detta måls afgörande icke saknats en paragraf af ungefär det innehåll, som den af Utskottet föreslagna, så skulle denne förvaltare blifvit dömd till ansvar såsom gäldenär. Det vore saknaden af en sådan bestämmelse som gjort, att förvaltaren gått fri.

Vid öfverläggningens slut företogs i denna Kammare omröstning, som utföll med 34 röster för bifall till och 38 röster för afslag å Lagutskottets förslag.

I *Andra Kammaren* uppträdde blott *en* talare i ämnet och yttrade först tvifvelsmål, huruvida det i Lagutskottets utlåtande omförmälda prejudikat hade den betydelse, som blifvit det samma tillagd. Hvad der efter sjelfva lagförslaget anginge, trodde talaren, att det sammans ordalydelse ginge längre, än som möjligen vore lämpligt. I lagen om aktiebolag hette det, att »bolaget skall välja sysloman, en eller flere, att utgöra bolagets styrelse för de företag, hvarom bolaget sig förenat, samt att å bolagets vägnar tala och svara». Jemförde man nu denna föreslagna §:s lydelse med bestämmelsen om, hvilken å bolagets vägnar skulle tala och svara, så funne man, att ansvar för vårdslöshet, oredlighet eller

bedrägeri kunde träffa andra än dem, som utgjort bolagets styrelse, emedan det kunde vara möjligt att af bolaget vore tillsatt någon tjänsteman eller direktör, som utan att vara medlem af bolagets styrelse, enligt aktielagen i åtskilliga fall egde besluta, och om då det föreslagna stadgandet skulle vara tillämpligt på en sådan förvaltare, så skulle deraf möjligen kunna följa, att samma grundsats borde göra sig gällande i afseende å andra bolags förvaltare, hvilket icke vore i fråga satt. Deremot kunde emot paragrafens ordalydelse: »Har aktiebolag kommit i konkurstillstånd och finnes medlen af bolagets styrelse eller sysloman, som för bolaget eger besluta» etc. den anmärkning göras, huruvida stadgandet kunde vara tillämpligt på en sysloman, som möjligen en kort tid innan bolaget råkade i konkurs blifvit skild från sin befattning, ehuru det vore han, som genom sina åtgärder bedragit borgenärerna.

Efter detta yttrande biföll Kammaren Utskottets förslag utan omröstning —

Vid denna utgång af frågan, då Andra Kammaren utan omröstning bifallit Lagutskottets förslag, och i den Första röstetalet för den motsatta meningen hade en öfvervigt af endast fyra röster, samt den talare, som utförligast yttrade sig emot förslaget, likväl erkände nödvändigheten af lagstiftning i ämnet, ehuru han icke gillade ordalydelsen i det föreslagna stadgandet, har jag, allt mera befastad i öfvertygelsen, att en lucka i lagstiftningen här förefinnes, som tarfvar att ju förr desto hellre fyllas, ansett det vara min pligt att åter upptaga frågan, för att genom någon ändring af ordalydelsen i det tillägg till 23 kap. Strafflagen, som för ändamålets vinnande erfordras, åt sjelfva saken bereda önskvärd framgång.

Innan förslag till en sådan ändring framställes torde det vara af nöden att korteligen vidröra de rättsförhållanden, som stå i sammanhang med förevarande fråga, i ändamål att derigenom rättfärdiga den lagstiftning, som ansetts nödig, och sättet för dess genomförande.

Det är under öfverläggningarna i Riksdagens Kamrar angående Lagutskottets utlåtande i ämnet af två talare antydt, att det prejudikat, som åberopats och framkallat förslaget om det nya lagstadgandet, skulle vara missförstådt, emedan, såsom den ene talaren yttrade, det »icke skulle hafva den betydelse, som blifvit detsamma tillagd», och, enligt den andre talarens utsago, det icke rörde något mål, der det varit fråga om, att bedrägeri, oredlighet eller vårdslöshet mot ett i konkurstillstånd försatt bolags borgenärer visats hafva af gäldenären utöfvats, hvarföre detta

prejudikat vore föga upplysande i afseende på behöfligheten af den lagstiftning, som vore i fråga; men ingendera af dessa talare har meddelat, hvad nämnda prejudikat, efter hans åsigt, rätteligen åsyftade och hade att betyda. Enär likväl det nämnda prejudikatet rörde ett mål, der en ledamot af styrelsen för ett aktiebolag, sjelf delegare i bolaget, gjort sig skyldig till en art af vårdslöshet, som 23 kapitlet Strafflagen med straff belägger, nemligen felaktig bokföring, hvilken del af bolagets förvaltning var honom särskildt anförtrodd, kan grunden till det friande utslaget svårligen vara någon annan än den, att han af domstolen icke ansågs såsom *gäldenär*; men var han icke gäldenär, så var icke heller någon annan af styrelsens ledamöter, ej heller bolagsmännen, än mindre bolagets betjening gäldenär, med ett ord, der kunde finnas öfverflöd af skulder och borgenärer, men ingen gäldenär. Medan vårt land hvimlar af aktiebolag inom snart sagdt alla affärsrörelsens grenar, medan dessa bolag i följd häraf stå i otaliga affärsförbindelser sins emellan och med oräkneliga utom bolagen befintliga personer; kunna dessa bolag i sina affärsförhållanden ansvarsfritt försynda sig emot hvilken paragraf som helst i 23 kapitlet Strafflagen, emedan, när måttet af bedrägeri, oredlighet och vårdslöshet är fylldt och konkursen inträffar, de bedragne eller med oredlighet och vårdslöshet behandlade borgenärerna icke hafva någon gäldenär, emot hvilken de kunna rigta sin ansvarstalan. Och ett domslut, som bekräftar ett så otillfredsställande rättstillstånd skulle ändock, enligt den här ofvan onförmälde talarens anförda yttrande, vara »föga upplysande i afseende på behöfligheten af den lagstiftning, som vore i fråga.»

Orsaken till den ofullständighet i lagstiftningen, hvilken blifvit antydd och som, vid mognare eftersinnande af hvad i detta ämne är anfördt, svårligen läser kunna förnekas, är den, att lagstiftaren vid nedskrifvande af 23 kapitlet Strafflagen icke uppmärksammat aktiebolagens säregna beskaffenhet, hvilken vållar, att på dessa bolags delegare och styrelser ej kan användas benämningen *gäldenär*, i den mening Konkurslagen använder detta ord, enär delegare i ett af Konungen fastställt aktiebolag ej svarar för bolagets skulder, med mera än han insatt eller åtagit sig att insätta. Ett dylikt bolag är derföre, så att säga, ett operonligt väsende, och det af delegarena sammanskjutna aktiekapitalet är en död förmögenhetskomplex, som för att komma i någon verksamhet och kunna sätta sig i beröring med människor ovilkorligen måste föreställas af personer. Det synes då ligga i sakens natur, att desse personer, som, å bolagets vägnar, inlåta sig i förbindelser med andra personer, också äro å bolagets vägnar ansvarige för dessa förbindelser, och,

likasom de i följd af dylika förbindelser kunna blifva fordringsegare, så måste de, å bolagets vägnar, äfven kunna blifva gäldenärer, hvaraf följer, att, om de i sist nämnda egenskap göra sig skyldige till de förbrytelser, som 23 kapitlet Strafflagen uppräknar, de ock, när bolaget råkar i konkurs, böra stå i samma ansvar som andra gäldenärer, åtminstone i så måtto, att de, likasom förbrytare i allmänhet, skola stånda i ansvar för sina förbrytelser och för den skada, som af dem vållats, äfven om de icke med sin egendom häfta för bolagets skulder, såsom andra konkursgäldenärer. Huru detta ansvar skall fördelas dem emellan, när de äro flere, när några äro öfverordnade, andra underordnade, lærer i detta fall ej vara svårare att utreda, än i andra, med detta jemförliga. Det var derföre jag, i det tillägg till stadgandena i 23 kapitlet Strafflagen, jag föreslog, och som finnes här ofvan infördt, trodde mig kunna ifrågasätta, att meranämnda 23 kapitels ansvarsbestämmelser skulle, i tillämpliga delar, gälla om den eller dem, som i aktiebolag, hvars egendom blifvit till borgenärer afträdd, haft sig anförtrodt att bolagets angelägenheter om händer hafva och förvalta. Lag-Utskottet, som hyste den betänklighet, att ett så affattadt stadgande skulle kunna träffa underordnade biträden vid bolaget, föreslog den förändrade lydelse af stadgandet, som dess utlåtande utvisar. Det synes vara klart, att, ur den synpunkt här ofvan blifvit framställd, det icke kan inverka på ansvarigheten, om en styrelseledamot eller flere icke äro delegare i bolaget, der bolagsordningen sådant tillstodjer, äfvensom att mellan styrelseledamöterna icke får antagas en sådan solidaritet, att alla öfrige skola ansvara för sådana förbrytelser, som här äro i fråga, när de begås af en ledamot inom den del af styrelsens verksamhet, som är åt honom särskildt uppdraget, såsom händelsen var med bokföringen i det mål, hvarom det omförmälda prejudikatet handlade. Lika klart lærer ock vara, att det underordnade biträdet icke i detta fall är underkastadt ansvar för hvad det på förmans befallning uträttat. Den åter, som, under den tid han hade hand om bolagets angelägenheter, gjort sig skyldig till någon af de förbrytelser, som här omtalats, men lemnat sitt uppdrag, innan bolagets konkurs inträffade, har väl dermed ej gjort sig oåtkomlig för åtal och ansvar, derest icke laga tid för brottets åtalande förflutit. Det under öfverläggningen i Första Kammaren framställda spörjsmålet, huru förfaras skulle, derest, efter det ett bolags styrelse för bolagsstämman anmält, att bolagets ställning vore sådan, att bolagsegendomens afträddande till borgenärerna borde ega rum, bolagsstämman icke desto mindre beslöte, att rörelsen skulle fortsättas, lærer rätteligen böra besvaras så, att, om styrelsens ledamöter vid detta förhållande, emot bättre vetande, stanna qvar

vid sin befattning och låta rörelsen fortgå, de äro hemfallna under det ansvar, en sådan lagöfverträdelse medförer.

Med anledning af de anmärkningar, som under öfverläggningarne i Riksdagens Kamrar sistlidna år förekommo, beträffande uppställningen och ordalydelsen af den paragraf, Lag-Utskottet i sitt utlåtande framställt, har jag trott mig böra äfventyra att här nedan framkomma med ett nytt förslag till ordalydelse af det stadgande, som anses erforderligt. Nämda anmärkningar rörde underlåtenhet att till uppräknandet af de särskilda förbrytelserna foga en hänvisning till föregående paragraferna i kapitlet, der dessa närmare beskrivas. Likaså har uttrycket: »sysloman, som för bolaget eger besluta», befunnits om icke *trötydigt*, dock mindre lyckligt valdt. Det har från Utskottets sida förklarats motsvara den i dagligt tal nyttjade benämningen: »verkställande direktör», hvilken benämning sannolikt ansetts olämplig att begagna i lagstil. En talare hade äfven fäst uppmärksamheten derpå, att det vore möjligt att af bolaget kunde vara tillsatt någon tjänsteman, som utan att vara medlem af bolagets styrelse i åtskilliga fall egde besluta. Tillika har det förekommit mig, som skulle sammanhanget i det ofta åberopade 23 kapitlet Strafflagen bättre tillgodoses, om den föreslagna nya paragrafen infördes näst efter § 3.

Med den förändring, jag vågar föreslå, skulle denna nya paragraf erhålla ungefärligen följande lydelse:

Har aktiebolag kommit i konkurstillstånd, och finnes den, som i egenkap af bolagets styresman eller ledamot af styrelsen, eller eljest af bolaget dertill bemyndigad, egt att å bolagets vägnar besluta och handla, hafva öfvat bedrägeri, brukat oredlighet eller visat uppenbar vårdslöshet emot bolagets borgenärer, på sätt i 1, 2 och 3 § i detta kapitel är närmare beskrifvet, vare skyldig till det ansvar, som för gäldenär i konkurs här ofvan är stadgadt.

I sist förflutna års embetsberättelse anmäldes, att jag i fråga om tillämpningen af *gällande föreskrifter angående straffs verkställande till Kongl. Maj:t* aflåtit underdånig skrifvelse. Senare iakttagelser hafva föranledt ytterligare underdånig skrifvelse i samma ämne den 28 December 1881 af hufvudsakligen följande innehåll:

Uti underdånig skrifvelse den 1 Juni sist förflutna år tillät jag mig, af uppgifven anledning, framställa några erfarenhetsrön, hemtade från en flerårig uppmärksamhet å tillämpningen af gällande föreskrifter angående straffs verkställande. Denna framställning äsyftade att lägga i dagen,

hurusom sjelfva hufvudförfattningen i förevarande ämne, eller nådiga förordningen angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum den 21 December 1857 under tillämpningen befunnits hafva framkallat tvekan och ovisshet om densammas rätta förstånd i åtskilliga punkter och, till följd deraf, olika beslut hos olika tillämpande myndigheter. Det hade i synnerhet varit det i förordningens 2 § förekommande stadgandet om afdrag å strafftiden för fänge, hvilken utstode sitt straff i enrum, som varit föremål för olika uppfattning och tolkning redan under den tid, då nu i fråga varande förordning var ensamt gällande rättesnöre för nämnda bestraffningars verkställande, och sedermera blef det i ännu högre grad, efter det nådiga förordningen angående utsträckt tillämpning af straffarbetes verkställande i enrum den 30 Maj 1873 utkommit. Jag vågade derföre i fråga sätta, huruvida icke berörda stadgande, såsom af uppgifvet skäl numera utan giltig grund och afsevärdt ändamål, borde vid den revision af hithörande författningar, hvilken jag förmodade vara att förvänta, ur en deraf föranledd ny lagstiftning angående straffs verkställande helt och hållet uteslutas.

Min ofvan bemälda underdåniga framställning rörde, såsom nogsamnt blifvit angifvet, uteslutande verkställande af straff, *straff* för lagbrott.

Ehuru ej egentligen betraktadt såsom straff, vore dock dermed nära jämförlig behandlingen af sådana personer, som blifvit dömda till allmänt arbete. Äfven härvid förekom ett stadgande om afdrag å arbetstiden, hvilket likväl kunde anses mera berättigadt i den mån det efter lagstiftningens ursprungliga mening måste såsom ett undantag betraktas, hvad som dock sedermera blifvit snart sagdt en regel, att den till allmänt arbete dömda hålles att verkställa detta arbete i en fängelsecell i stället för i sällskap med arbetare i samma fördömelse vid kronoarbetskorps eller annan tvångsarbetsanstalt. Men lagstiftningen om detta afdrags bestämmande hade likaledes gifvit anledning till olika tillämpning; och det vore vissa, efteråt inhemtade erfarenhetsrön i detta afseende jag ansett mig denna gång böra i underdånighet meddela, såsom tillägg till min förut nämnda underdåniga framställning.

Stadgan angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer den 29 Maj 1846 föreskrifver i 8 § 2 mom., sådant detta moment lyder i nådiga Kungörelsen den 13 Juli 1853, att om försvarslös mansperson vore att hänföra under femte punkten i 6 § af den nådiga Stadgan — det vill säga sådan, som oaktadt erhållen varning, på sätt i 5 § 2 mom. omförmäldes, uraktlåtut af fortfarande lättja eller böjelse för ett kringstrykande eller oordentligt lefnadssätt att förskaffa sig arbete eller att förrätta det arbete, som blifvit af tillsyningsman anvisadt — han skulle,

om han vore fullt arbetsför, dömas till allmänt arbete under minst sex månader, högst ett år. Mindre arbetsför mansperson åter, så ock qvinna, skulle, derest inom orten funnes för län eller större del deraf inrättad, af Konungen stadfastad och under offentlig myndighets tillsyn stäld arbetsanstalt, dömas att der arbeta minst tre och högst sex månader eller, om sådan anstalt icke funnes, lika lång tid hållas i fängelse å kronohäkte och att förrätta det arbete, som der kunde vara att tillgå. Vore tillfälle att hålla personen i enskildt fängelserum, borde det ske, och skulle i ty fall fängelsetiden bestämmas till minst två, högst fyra månader. Gjorde sådan försvarslös sig åter förfallen till behandling efter detta moment, borde han dömas till arbete under minst sex månader och högst ett år, antingen vid arbetsinrättning inom orten eller vid allmän arbetsanstalt, såsom om fullt arbetsför mansperson här ofvan stadgadt vore.

Denna föreskrift vore fullständig och tydlig, utom i den punkt, att nödig bestämmelse saknades, dels hvilken myndighet, som, vid det uppgifna förhållandet, att den försvarslöse personen insattes i enskildt fängelserum, egde att förordna om den ådömda arbetstidens förkortande från tre till två månader och från sex till fyra månader, dels ock om sättet för detta förordnandes meddelande. Sannolikt meddelades förordnandet af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som ådömt det allmänna arbetet, och möjligen skedde det genom ett nytt särskildt beslut. Närmare besked härom hade, så vidt jag erinrade mig, icke kunnat erhållas vid fångförteckningarnas granskning.

Men så inträffade det, att kronoarbeitskompaniet vid Waxholms fästning, dit arbetsföre manspersoner bland de försvarslöse pläгат sändas, för bristande tillgång till arbete måste nedsättas till ett antal af femtio, hvilket föranlät Fångvårdsstyrelsen att uti underdånig skrifvelse, i sammanhang med ett annat ämne, göra hemställan, att de försvarslöse arbetsföre manspersoner, som jemlikt 8 § 2 mom. i 1846 års Stadga om försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer, enligt samma moments lydelse i nådiga Kungörelsen den 13 Juli 1853, dömdes till allmänt arbete och för undergående deraf hittills blifvit försända till kronoarbeitskompaniet å Waxholms fästning, tills vidare finge, i mån tillfälle till sysselsättning för samtliga dessa personer icke funnes att tillgå, efter Fångvårdsstyrelsens bestämmande, fullgöra det ådömda arbetet i enrum å läns- och kronofängelserna, med iakttagande deraf, att arbetstiden bestämdes till minst fyra, högst åtta månader. I *skrifvelse till bemälda Styrelse den 22 September 1876* lemnades nådigt bifall till hvad Styrelsen i förevarande ämne hemställt, dock med iakttagande deraf, att der

arbetet verkställdes i enrum, en tredjedel af den ådömda arbetstiden afdroges.

Sålunda infördes i en »nådig skrivelse till Fångvårdsstyrelsen angående användande af kronoarbeitskompaniet», hvad man i en sådan skriftlig handling hade föga anledning att söka, nemligen ett slags lagförklaring, hvarigenom bestämdes, att det i 8 § 2 mom. i Stadgan för försvarslösa personer omförmälda afdrag å arbetstiden, som skulle tillkomma mindre arbetsföra försvarslöse manspersoner och qvinnor, då de fullgjorde arbetet i ensligt fängelserum å kronohäkten, skulle tillämpas äfven på fullt arbetsföra manspersoner, när de i enrum å läns- och kronohäkten förrättade det ådömda allmänna arbetet. Det vore förut yttradt, att ett dylikt afdrag under vissa omständigheter kunde ur billighetens synpunkt anses berättigadt. Härvid komme likväl ofrivilligt i betraktande, huru som andra personer, som i afseende på den straffbara förseelsens art stode dessa försvarslöse mycket nära, likväl, när de blifvit dömda till allmänt arbete och måste fullgöra detta i enrum å läns- eller kronohäkte, icke åtnjöte något dylikt afdrag å arbetstiden. Den *nådiga Förordningen angående fattigvården i riket den 9 Juni 1871* innehöller nemligen i 42 § denna föreskrift:

Pröfvar Konungens Befallningshafvande skäligen ålägga betlare eller någon af dem, som mot 35 § 4 mom. (handlande om underlåtenhet att fullgöra arbete, som af fattigvårdsstyrelse fattighjon föresättes) eller 40 § 5 mom. (som förbjuder föräldrar att befalla sina barn att betla) sig förbrutit, allmänt arbete, skall tiden därför bestämmas till minst en högst sex månader, börande arbetet förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt, som för orten är afsedd, — — — Finnes ej sådan arbetsanstalt, skall han hållas lika lång tid i länsfängelse eller kronohäkte till det arbete, som kan vara att tillgå eller, om utrymme der brister, i arbetsfängelse eller vid kronoarbeitskorps.

De försvarslöse, om hvilka här ofvan först talades, voro sådana, som »af lättja eller böjelse för ett kringstrykande eller oordentligt lefnadsätt uraktlåtitt att förskaffa sig arbete eller att förrätta det arbete, som blifvit af tillsyningsman anvisadt»; 42 § i Fattigvårdsförordningen handlade om «den, som stryker omkring för att öfva betlande, som stäld under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, vägrar att fullgöra arbete, som honom föresättes af styrelsen eller annan, å hvilken husbonderätten öfverlåtits» o. s. v. Emellan dessa olika slag af arbetsfångar vore alltså skillnaden icke större, än att, då, enligt allmänna föreställningssättet hos fångar, förvarandet i enrum (det enda förvaringssätt som numera i läns- och kronohäkten i allmänhet brukas) betraktades såsom ett strängare

straff än förvarandet i gemensambetsfängelse, den ena klassen af dylika fångar kunde, då arbetet verkställdes i enrum, hafva lika giltigt anspråk på sådant afdrag å strafftiden, som under enahanda förhållande blifvit den andra tillerkändt.

Efter denna afvikelse från ämnet, som varit nödig för att ådaga-lägga, att genom införande af detta nya slags afdrag rättvisans kraf icke blifvit fullständigt tillgodosedt, följer att framställa, huruledes mera-nämnda nådiga skrifvelse af den 22 September 1876 gifvit anledning till förvillelser och misstag i fråga om det stadgade afdragets tillämpning i särskilda fall.

Enligt förr åberopade Stadgan angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer den 29 Maj 1846 8 § 2 mom. och Kungörelsen den 13 Juli 1853 kunde en fullt arbetsför försvarslös mansperson icke dömas till mindre än sex månaders och ej mer än ett års allmänt arbete; men enligt den nådiga skrifvelsen den 22 September 1876 skulle för det fall, att arbetet fullgöres i enrum å läns- eller kronohäkte, enligt Fångvårdsstyrelsens förslag, arbetstiden bestämmas till minst fyra, högst åtta månader. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i ett län hade, troligen med vetskap derom, att arbetet komme att verkställas i läns- eller kronohäkte, i öfverensstämmelse med Fångvårdsstyrelsens ofvan nämnda förslag dömt arbetsför försvarslös mansperson, som eljest skolat dömas till minst sex månaders allmänt arbete, till endast fyra månaders sådant arbete. När den dömd kommit till häktet för att i enrum verkställa det ådömda arbetet, hade, på grund af de i nyss nämnda skrifvelse, efter godkännandet af Fångvårdsstyrelsens hemställan, tillagda orden, »dock med iakttagande deraf, att der arbetet verkställas i enrum, en tredjedel af den ådömda arbetstiden afdrages», med tillämpning af detta afdrag, arbetsfängen, enligt fångförteckningen, hållits till det ådömda arbetet under endast två månader och 20 dagar.

Ett ännu mer i ögonen fallande exempel hade fånglistgranskningen vidare gifvit vid handen. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i ett annat län hade dömt samtidigt en försvarslös mindre arbetsför mansperson till tre månaders allmänt arbete och en annan, fullt arbetsför, med stöd af merbemälda nådiga skrifvelse (enligt Fångvårdsstyrelsens förslag) till fyra månaders dylikt arbete. Vid verkställigheten fick den mindre arbetsföre, som var dömd till endast tre månaders arbete, enligt 8 § 2 mom. Försvarslöshetsstadgan och 1853 års nådiga Kungörelse, uttjena denna arbetstid — antagligen i följd deraf, att 2 § i 1857 års nådiga Förordning stadgade, att strafftid af högst tre månader skall oafkortad utstås — men den fullt arbetsföre, som var dömd till fyra månaders arbete,

fick, (enligt sluttillägget i 1876 års nådiga skrifvelse) åtnjuta afdrag med en tredjedel af arbetstiden och qvarhölls således i fängelset endast två månader och 20 dagar, alltså tio dagars kortare tid, än den som var dömd till endast tre månader. När en sådan uppfattning af gällande föreskrifter i ämnet visat sig vara möjlig, kunde det ej väcka undran, att tveksamhet äfven yppat sig, huruvida det icke vore i sin ordning att medgifva slikt afdrag äfven för dem, hvilka såsom mindre arbetsföra eller tillhörande qvinnökönet blifvit dömda till två eller fyra månaders allmänt arbete. Det vore visserligen sant, att en grundligare eftertanka kunnat bespara vederbörande tvekan och misstag vid de gifna föreskrifternas tillämpning, men å en annan sida kunde det svårigen förnekas, att dessa tid efter annan meddelade påbud om afdrag å strafftid och arbetstid i särskilda fall, men icke i andra dermed jemförliga, lätt vore förvillande, helst om rätts- och billighetskänslan dervid rådfrågades.

Den enda rigtiga uppfattningen och tillämpningen af mer omfördämda 8 § 2 mom. af 1846 års nådiga Stadga angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallna personer, sådant det lyder i Kungörelsen den 13 Juli 1853, jemfördt med den nådiga skrifvelsen till Fångvårdsstyrelsen den 22 September 1876, syntes vara den, att Kongl. Maj:s Befallningshafvande eller Polismyndighet, i öfverensstämmelse med ordalydelsen i nämnda moment, dömdo fullt arbetsför mansperson till allmänt arbete under minst sex månader, högst ett år, samt mindre arbetsför mansperson, så ock qvinna, till dylikt arbete under minst tre, högst sex månader, med föreskrift tillika att, om arbetet verställes i enrum uti läns- eller kronohäkte, en tredjedel å arbetstiden skulle afdragas. Om så dömdes och föreskrefs, borde icke någon tvekan uppstå om arbetstidens beräkning, ehvad arbetet verkställes i enrum uti läns- eller kronohäkte eller vid arbetsinrättning i orterna, vid kronoarbeta-korpsen eller uti arbetsfängelse.

Emellertid syntes mig hvad jag här tillagt till min förra underdåniga framställning i ämnet ytterligare ådagalägga behovet af hithörande författningars reviderande och ett omsorgsfullt begrundande af frågan, om och i hvad mån stadgandet om afdrag å straff- och arbetstid, som i så många former åstadkommit svårigheter, misstag och förvillelser, fortfarande borde bibehållas.

I fråga om de klagomål, som under år 1881 varit föremål för Justitieombudsmannens handläggning, meddelas här nedan följande öfversigt:

Just.-ombudsmannens Embetsberättelse till 1882 års Riksdag.

Vid 1881 års början voro af förut inkomna klagomål fortfarande under handläggning	5
Under år 1881 inkommo klagomål till ett antal af	67
Summa klagomål under handläggning år 1881	72.

Af dessa hafva

Utan åtgärd lemnats	42
Efter vederbörandes hörande fått förfalla	20
Återkallats	1
Vid 1881 års slut, såsom fortfarande under handläggning, balanserats	4
Till åtal hänvisats	5
Summa	72.

Dessutom hafva under året åtal förordnats för embetsfel och försummelser, upptäckta:

Under fångförteckningarnas granskning	2
» ett föregående års embetsresa	1
Hvartill komma de under året förordnade åtal, som föranledts af förd klagan	5
Summa åtal	8.

Ur den Minnesbok, som, jemlikt Kongl. Stadgan den 21 April 1876, blifvit i Högsta Domstolen förd under år 1881, meddelas:

Snickaren Johan Rosenqvist emot J. F. Gustafsson i Oskarshamn.

Högsta Domstolen har ansett ett vid försträckning mot pant träffadt aftal att, derest panten ej inom viss tid återlöstes, låntagaren skulle hafva förverkat lösningsrätten och långifvaren ega att efter godtfinnande realisera panten utan redovisningsskyldighet, vara stridande mot 9 kapitlet 6 § Handelsbanken, sådant detta lagrum lyder i Förordningen den 11 Augusti 1816 och förty ogiltigt.

(Afgjort på en Afdelning af Högsta Domstolen den 12 December 1880 och dom utgifven den 19 Januari 1881.)

Fattigvårdsstyrelsen i Sunds socken emot Syslomanen vid läns-lasarettet i Linköping.

Högsta Domstolen har jemlikt Förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871 ansett Kongl. Maj:t Befallningshafvande och Kammar-rätten lagligen behöriga att till pröfning upptaga och handlägga ett af

Sysselman vid länslazarett framställt yrkande, att af Fattigvårdsstyrelse utbekomma ersättning för sjukvård å lazarettet.

(Afgjort af Högsta Domstolen samfäldt den 21 Februari 1881.)

Nämndemannen Jan Erik Jansson emot Godsegaren W.

Sedan Jansson, såsom God man för tillsyn å förmynderskap, vid vederbörande underrätt yrkat, att W. måtte entledigas från förmynderskapet för sina barn eller ock medförmyndare jemte honom förordnas, och Underrätten med anledning häraf förordnat två män att jemte W. vara förmyndare för barnen, men Hofrätten på besvär af W. undanröjt berörda förordnande, har Högsta Domstolen på klagan af Jansson, enär i det fall, att God man ansåge förmyndare icke hafva rätteligen förvaltad omyndigs egendom, Gode mannens behörighet jemlikt 5 § i Förningen den 24 September 1861 icke sträckte sig vidare än att derom hos Rätten göra anmälan, funnit Jansson saknat rätt att öfverklaga Hofrättens utslag i målet.

(Afgjort på en Afdelning af Högsta Domstolen den 3 Mars 1881.)

Grosshandlanden W. emot v. Konsuln och Stadsmäklaren N.

Sedan A., som förbundit sig att för B:s räkning tillhandahålla C. ett visst penningebelopp och såsom pant för dess återfående af B. emottagit ett till innehafvaren utfärdadt försäkringsbref å B:s lif, efter B:s död fått före lifförsäkringssummans förfallotid lyfta densamma och derur fullgjort utbetalningen till C., samt B:s efterlemnade tillgångar derefter blifvit till konkurs afträdde, har Högsta Domstolen förklarat A. icke vara berättigad att qvitta återstoden af försäkringssumman mot annan sin fordran hos B.

(Afgjort af Högsta Domstolen samfäldt den 2 November 1881.)

Under 1881 års embetsresa besökte jag delar af Södermanland, Vestmanland och Uppland, Gestrkland, Dalarne, Helsingland och Jemtland. Hos läns- och stiftsstyrelserna, stadsdomstolarna och domarena på landet gjorde jag mig underrättad om der handlagda ärendens gång, om arkivens underhåll och vård; hvarjemte jag genom besök i fängelserna utrönte dessas beskaffenhet och fångarnes behandling.

De iakttagelser, som härunder gjordes, föranledde icke vidare åtgärder än en och annan muntlig eller skriftlig anmärkning af ringare betydelse, hvartill anledningarna i de flesta fall redan blifvit eller snart

väntas blifva undanröjda; varande dessa iakttagelser närmare angifna i det under resan hållna diarium, hvilket, jemte Expeditionens diaries och registratur, till Riksdagens Lagutskott öfverlemnas.

Från Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet har, uppå derom framställd fråga, det svar erhållits, att någon förklaring öfver lagen, i den ordning 19 § Regeringsformen utstakar, icke blifvit meddelad under den tid, som efter början af sistlidna års Riksdag förflutit.

Till fullgörande af den i § 14 af instruktionen för Justitie-ombudsmannen lemnade föreskrift om afgifvande af redogörelse för behandlingen af Riksdagens hos Kongl. Maj:t anmälda beslut och i underdånighet gjorda hemställningar, har jag från Kongl. Statsdepartementen förskaffat mig uppgifter:

dels om de af Riksdagen år 1881 aflättna underdåniga skrivelser, samt om de åtgärder, som i anledning af dem blifvit vidtagna; varande, i enlighet med dessa uppgifter, en förteckning jemväl upprättad öfver de genom nyssnämnda skrivelse anhängiggjorda ärenden, som icke hos Kongl. Maj:t förevarit till slutligt afgörande;

dels ock rörande sådana genom de senaste Riksdagarnes till Kongl. Maj:t aflättna underdåniga skrivelser anhängiggjorda ärenden, hvilka i min till nästlidna års Riksdag afgifna embetsberättelse upptogos såsom i sin helhet eller till någon del oafgjorda; varande angående dessa ärenden uppgifter meddelade om de åtgärder, som med dem blifvit vidtagna under tiden efter afgifvande af min senaste embetsberättelse.

Omförmälda uppgifter, tillika med en tabell öfver de underdåniga skrivelser, nästlidna års Riksdag till Kongl. Maj:t aflät, finnas intagna i bilagan till denna berättelse.

Stockholm i Januari 1882.

N. A. FRÖMAN.

D. G. Restadius.

BILAGA

till

RIKSDAGENS JUSTITIE-OMBUDSMANS EMBETS-BERÄTTELSE

till 1882 års Riksdag.

I.

Uppgifter från de särskilda Kongl. Statsdepartementen på de af Riksdagen år 1881 aflåtna underdåniga skrivelser jemte anteckningar om de åtgärder, som i anledning deraf blifvit vidtagna.*)

1:o. Kongl. Justitie-departementet.

- 1:o. Riksdagens underdåniga skrivelse af den 22 Februari 1881, angående val af Justitie-Ombudsman och hans suppleant. (1.)
- 1881 den 4 Mars i Kongl. Regeringen anmäld; och lagd till handlingarne.
- 2:o af den 26 Februari, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om antagande af en författning angående offentlighet vid underdomstolarne. (4.)
- 1881 den 22 April författning utfärdad.
- 3:o af den 19 Mars, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till Förordning om tjuguarig häfd jemte andra dermed sammanhängande författningar. (8.)
- 1881 den 22 April författningar utfärdade.
- 4:o af den 16 Mars, med förslag till förordning angående förändrad lydelse af 19 kap. 21 § Strafflagen den 16 Februari 1864. (6.)
- Efter Högsta Domstolens hörande har Kongl. Maj:t låtit under den 6 sistlidne Augusti utfärda förordning i ämnet; och skulle skrivelsen, i hvad den rörde utsträckt skydd för vissa kanal-, sluss-, jernvägs- och telegrafinrättningar öfverlemnas till Civildepartementet för handläggning i vederbörlig ordning.
- 5:o af den 7 April, om förändrad lydelse af 41 § i Konkurslagen den 18 September 1862. (30.)
- Sedan Högsta Domstolens yttrande öfver förslaget blifvit inhemtadt, blef förordning i ämnet utfärdad den 6 sistlidne Augusti.
- 6:o af den 13 April, angående utredning huruvida och under hvilka vilkor statsmakten må kunna ikläda sig ansvar för förluster, som af embetsmän genom felaktig embetsförvaltning vållas. (36.)

*) De vid slutet af hvarje rubrik inom parentes utsatta siffertal visa skrivelsens nummer i tionde samlingen af bihanget till Riksdagens protokoll.

1881 den 20 Maj i Statsrådet anmäld; och beror ärendet på Kongl. Maj:ts vidare pröfning.

7:o af den 13 April, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Andra Hufvudtitel. (17.)

1881 den 30 April i Statsrådet anmäld; och föreskrifter i ämnet vederbörande meddelade.

8:o af den 19 April, om förbättrad lagstiftning angående tillsynen å förvaltningen af omyndiges egendom. (47.)

1881 den 20 Maj i Statsrådet anmäld; och beror ärendet på Kongl. Maj:ts vidare pröfning.

9:o af den 19 April, angående upphörande af skyldighet för den, som emot Hofrätts dom vill Konungen söka, att i visst fall träda i fängelse till sakens slut. (48).

Efter Högsta Domstolens hörande har Kongl. Maj:t den 4 sistlidne November å förslaget vägrat sanktion.

10:o af den 19 April, om förändrad lydelse af 17 kap. 12 § Handelsbalken. (49.)

Sedan Högsta Domstolens yttrande öfver förslaget infordrats, har Kongl. Maj:t den 6 sistlidne Augusti å detsamma vägrat sanktion.

11:o af den 25 April, om ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning till vittnen i brottmål. (55.)

Efter det Högsta Domstolen afgifvit infordradt utlåtande i frågan, blef förordning i ämnet den 6 sistlidne Augusti utfärdad.

Stockholm den 31 December 1881.

Ex officio
Carl Boheman.

2:o. Kongl. Utrikes-departementet.

12:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 13 April 1881, angående reglering af utgifterna under Riksstatens Tredje Hufvudtitel. (18.)

1881 den 20 Maj i underdånighet föredragen och befordrad till verkställighet*).

3:o. Kongl. Landtförsvares-departementet.

13:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 13 April 1881, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Fjerde Hufvudtitel. (19.)

---

*) Denna uppgift grundar sig på meddelande från hans Excellens Herr Ministern för Utrikes ärendena i skrifvelse den 12 December 1881.

I underdånighet föredragen den 30 April och skrifvelsens innehåll vederbörande till kännedom och efterrättelse meddeladt.

14:o af den 25 April, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel. (24.)

I underdånighet anmäld genom Finans-departementet den 30 April och transsumt af skrifvelsen, i hvad den tillhörde Landtförsvars-departementets handläggning, detta departement meddeladt.

Föredrogs genom Landt-försvardepartementet den 20 Maj och meddelades vederbörande till kännedom och efterrättelse, hvarjemte utfärdades dels resolution å en af Riksdagen beviljad pension, dels cirkulär till Länsstyrelserna angående anslaget till understöd åt f. d. landtvärnsmän.

15:o af den 13 April, angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1878. (25.)

Anmäld genom Finans-departementet den 30 April samt öfverlemnad till handläggning af Landtförsvars-departementet i hvad rörde Riksdagens framställning om upprättande af en liggare öfver anslagen å Fjerde Hufvudtiteln.

Föredrogs genom Landtförsvars-departementet den 20 Maj och erhöill Arméförvaltningen nådig föreskrift att årligen upprätta och till trycket befordra en så kallad liggare öfver de å Fjerde Hufvudtiteln uppförda så väl ordinarie som extra anslag.

16:o af den 25 April, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående täckande af en å anslaget till Marin-regementet uppkommen brist. (43.)

I underdånighet föredragen den 30 April; och blef Kongl. Maj:ts med Riksdagen i ämnet fattade beslut Arméförvaltningen och Statskontoret meddeladt.

17:o af den 27 April, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående försäljning af två Axvalla mötesfält tillhörande skogslotter. (63.)

I underdånighet föredragen den 6 Maj; och anbefaldes Arméförvaltningen att bringa till verkställighet hvad Kongl. Maj:t med Riksdagen i detta ärende beslutit.

Stockholm den 31 December 1881.

J. E. Elliot.

4:o. Kongl. Sjöförsvars-departementet.

18:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 13 April 1881, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Femte Hufvudtitel. (20.)

Den 30 April 1881 i underdånighet föredragen och innehållet af den underdåniga skrifvelsen delgifven vederbörande till kännedom och underdånig efterrättelse, äfvensom föreskrifter meddelade om verkställighet af i ämnet fattade nådiga beslut.

19:o af den 25 April, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Nionde Hufvudtitel. (24.)

Den 30 April 1881 genom Finans-departementet i underdånighet anmäld inför Kongl. Maj:t och transsumt af skrifvelsen tillika med protokollsutdrag öfverlemnade till Sjöförsvars-departementet, hvarifrån den 13 derpå följande Maj nådiga föreskrifter vederbörande till efter rättelse meddelades.

Stockholm den 31 December 1881.

C. Nordenfalk.

5:o. Kongl. Civil-departementet.

20:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 16 Mars 1881, om ändring i § 67 af Förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862. (7.)

Sedan yttranden blifvit från Kongl. Maj:ts samtliga Befallningshafvande infortrade, har Kongl. Maj:t den 29 Oktober beslutit, med bifall till Riksdagens förslag, utfärdande af kungörelse om ändring i § 67 af Förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862.

21:o af den 26 Mars, om ändring uti nu gällande formulär för fyrktalslängd. (15.) Sedan yttranden blifvit från Kongl. Maj:ts samtliga Befallningshafvande infortrade, har Kongl. Maj:t den 29 Oktober å förslaget vägrat fastställelse.

22:o af den 7 April, om redovisning af kronobetjent för de inom härad eller tingslag utdebiterade medel och om revision af sådan redovisning. (31.)

Den 30 April föredrogs denna skrifvelse inför Kongl. Maj:t, som dervid behagade i nåder förordna:

att kronobetjent, som verkställer uppbörd utaf någon inom härad eller tingslag för dess gemensamma behof utgående afgift, såsom snöplogningsavgift och dylikt, skall årligen å första rättegångsdagen af höstetinget eller inom ort, der endast ett ting hålles, å första rättegångsdagen af detta ting till häradsrätten ingifva redogörelse för de af honom inom häradet eller tingslaget utdebiterade och uttagna medel af i fråga varande beskaffenhet;

att häradsrätten skall vid tinget utse tre revisorer för granskning af redogörelsen; samt

att dessa revisorer hafva att inom två månader derefter insända berättelse öfver granskningen äfvensom de af kronobetjenten aflemnade handlingar till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för kungörande i hufvudsakliga delar af revisionsberättelsens innehåll och för vidtagande af de åtgärder i öfrigt, hvartill berättelsen kan gifva anledning.

Och blef samma dag kungörelse utfärdad angående sålunda förordnad redovisning för uppbörd af härads medel.

23:o af den 11 April, angående revision af gällande expeditionstaxa. (33.)

Chefen för Civil-departementet, hvilken vid anmälan häraf den 30 April af Kongl. Maj:t bemyndigades att för utarbetande inom vederbörande byrå af förslag till ny expeditionstaxa

tillkalla två sakkunnige personer, har den 16 September anmodat Häradshöfdingen m. m. A. A. Lilienberg och Landssekreteraren m. m. M. Zachrisson att i omförmälda hänseende biträda.

24:o af den 13 April, angående rättighet för Karlskrona-Vexjö jernvägsaktiebolag att på en gång återbetala hela återstoden af det till bolagets jernvägsanläggning erhållna statslån. (38.)

Anmälles den 30 April och blef innehållet af Riksdagens skrifvelse delgifvet Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Blekinge län för Karlskrona-Vexjö jernvägsaktiebolags meddelande.

25:o af den 13 April, angående ändring i bestämmelserna rörande bildandet af reparationsfonden för Hjelmare kanal och slussverk. (39.)

Anmälles den 30 April och blef innehållet af Riksdagens skrifvelse delgifvet Direktionen för Hjelmare kanal och slussverk med nådig befallning att afgifva förslag till de förändringar i nu gällande utlåningsreglemente för nämnda kanal- och slussverks reparationsfond, som i anledning af Riksdagens bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ärendet blefve af nöden.

26:o af den 13 April, angående ytterligare räntefrihet å ett staden Strömstad beviljad lån. (40.)

Anmälles den 30 April, då Kongl. Maj:t, med godkännande af Riksdagens beslut i hvad detsamma afveke från Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, förordnade att innehållet af Riksdagens skrifvelse skulle delgivas Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län för vederbörandes förstärkande, äfvensom att Riksgäldskontoret skulle om Kongl. Maj:ts beslut underrättas.

27:o af den 22 April, angående medgifvande för Strömsholms nya kanalbolag, att medelst årliga afbetalningar gälda återstoden af bolagets skuld till staten, på grund af Kongl. Maj:ts dom den 30 Juli 1878. (58.)

Anmälles den 6 Maj och blef innehållet af Riksdagens skrifvelse delgifvet Styrelsen för Allmänna väg- och vattenbyggnader för Strömsholms nya kanalbolags meddelande.

28:o af den 25 April, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående sammanförande af Stambolländeri- och Stamschäferifonderna till en gemensam fond under benämning »Fonden för Svenska hornboskaps- och fårafvelns förädling». (44.)

Anmälles den 6 Maj, då Kongl. Maj:t förordnade att de under Landtbruks-akademiens förvaltnings-komités inseende ställda stambolländeri- och stamschäferifonderna skulle sammanslås till *en* under bemälda komités förvaltning stående fond, benämnd »Fonden för Svenska hornboskaps- och fårafvelns förädling», samt att afkastningen af denna fond, hvilken fond icke finge minskas, men väl ökas, skulle af förvaltningskomitén användas till följande ändamål:

1:o till prisbelöningar för ladugårdar och schäferier, som bestå af sinsemellan likartade, inom landet uppfödda och med hänseende till de ändamål, för hvilka de underhållas, utmärkta och prisgilda nötkreaturs- och fårracer, lämpliga att genom afkomlingar spridas till den svenska boskaps- och fårafvelns förbättring; hornboskapen antingen såsom mjölk- eller kött djur och fåren för produktion så af kött som ull; samt

2:o till låneunderstöd för inköp från utlandet af afvelsdjur, då sådana finnas behöfliga för uppfriskning af de till landet redan införda utländska hornboskaps- eller fårstammar, äfvensom till understöd på enahanda sätt för inköp af nya sådana stammar eller djur, om dylika förekomma af beskaffenhet, att införande deraf skulle lända till fördel för den svenska husdjursafveln; egande komitén att dylikt låneunderstöd bevilja, sedan vederbörande hushållningssällskap genom sitt förvaltningsutskott vidsordat behofvet af de afsedda inköpen och vederhäftigheten af den för lånets återbetalning ställda säkerhet blifvit behörigen styrkt.

Kongl. Maj:t behagade derjemte förklara, att det nu, jemlikt nådiga brevet den 7 Januari 1871, utgående arfvode å 750 kronor till den af förvaltningskomiténs ledamöter, som haft sig anförtrodd den speciella värden af Stamholländeriernas angelägenheter, äfvensom det anslag å högst 1000 kronor, hvilket enligt samma nådiga bref finge till rese- och förvaltningskostnader samt extra utgifter årligen användas, skola, såsom icke vidare behöfliga, med utgången af år 1881 indragas.

29:o af den 25 April, hvaruti Riksdagen anmält, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts den 28 Januari 1881 aflåtna nådiga proposition i fråga om delning af Medelpads fögderi i enlighet med ett af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesternorrlands län afgifvet förslag till öfverensstämmelse med de nya domsagorna, medgifvit att, derest Kongl. Maj:t, i anledning af väckt fråga om förändrad fögderireglering inom Kopparbergs län, beslutade indragning af dervarande Sätters läns fögderi, de till kronofogde och Häradsskrifvare inom samma fögderi anvisade aflöningsbelopp finge användas till aflönande af motsvarande tjenstemän inom ett nytt fögderi i Medelpad. (45.)

Anmälles den 6 Maj, då Kongl. Maj:t, som samma dag beslutit, att Sätters läns fögderi skulle indragas och förenas med angänsande fögderier, behagade, med fastställande af omförmälda angående delningen af Medelpads fögderi afgifna förslag, enligt hvilket de två nya fögderierna skulle sammanfalla det ena med Medelpads vestra och det andra med Medelpads östra domsaga, i nåder förordna, att till aflönande af Kronofogden och Häradsskrifvaren i ett af nyssnämnda fögderier skulle anordnas och utgå de till Kronofogde och Häradsskrifvare i Sätters fögderi nu anvisade aflöningsbelopp.

30:o af den 27 April, angående reglering af utgifterna under Riksstatens Sjette Hufvudtitel. (21.)

Anmälles den 6 Maj, hvarvid Kongl. Maj:t godkände det i 20:e punkten af Riksdagens skrifvelse omförmälda beslut, hvilket blifvit utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslaget af Riksdagen fattadt, hvarjemte Kongl. Maj:t med förklarande att i fråga om tillgodonjutande af de utaf Riksdagen beviljade tillfälliga löneförbättringar skulle lända till efterrättelse hvad derom vore eller blefve föreskrifvet, i nåder förordnade, att innehållet af Riksdagens skrifvelse skulle meddelas Statskontoret till kännedom och efterrättelse äfvensom öfrige vederbörande förvaltande verk, styrelser och chefer i de delar, som dem särskildt anginge, med bemyndigande, att hos Statskontoret lyfta beviljade extra anslag.

I anledning af särskilda punkter i Riksdagens skrifvelse samt de framställningar, som

legat till grund för Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, äfvensom hvad i öfrigt förekommit, blefvo särskilda nådiga beslut meddelade.

31:o af den 27 April, angående beviljade anslag till fortsättande af Statens jernvägsbyggnader samt understöd för enskilda jernvägsanläggningar. (64.)

Anmälde den 6 Maj, då Kongl. Maj:t beslöt:

att utdrag af Riksdagens skrivelse i hvad den rörde beviljande dels af 500,000 kronor till fullbordande af arbetena ej mindre å den redan beslutade delen af norra stambanan genom Norrland, än ock å tvärbanan emellan Torpshammar och riksgården, dels af 2,000,000 kronor för påbörjande af stambana från Bräcke station eller lämplig punkt i dess närhet till Sollefteå eller annan tjenlig punkt vid Ångermanelfven, skulle öfverlemnas till Styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader med nådig befallning, beträffande senare delen af beslutet, att dels låta verkställa nödiga undersökningar angående lämpligaste sträckningen af deri omförmälda stambana med hänsyn så väl till dess anläggningskostnad som till dess framtida sannolika trafikinkomster, dels ock i öfrigt vidtagna de åtgärder, som på sagda styrelse enligt nådiga brefven den 30 December 1862 samt den 24 November 1876 ankomma;

att hvad anginge anslaget af 500,000 kronor till fullbordande af jernvägen emellan Halmstad och Nässjö Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader borde afgifva förslag till de vilkor, som för utbekommande af anslaget kunde böra bestämmas; samt

att, med gillande af Riksdagens beslut angående beviljande af 5,000,000 kronor till understöd, på fastställda vilkor, för anläggning af enskilda jernvägar, detta beslut skulle genom utdrag af Riksdagens skrivelse delgifvas Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader.

Hvad slutligen anginge Riksdagens beslut att för sin del medgifva rätt för Kongl. Maj:t att på de vilkor, Kongl. Maj:t funne godt bestämma, till ett bolag, som före 1882 års utgång förbundit sig att anlägga normalspårig jernväg till Siljans segelbara vatten, såsom bidrag till dess jernvägsanläggning öfverlemna det af Bergslagernas jernvägsaktiebolag såsom säkerhet för utgörandet af jernvägslinien Domnarfvet-Insjön i Statskontoret deponerade, men numera till Staten förverkade belopp af 50,000 kronor, förklarade Kongl. Maj:t sig vilja framdeles härom meddela beslut.

32:o af den 27 April, angående beviljande för enskilda jernvägsanläggningar af förmaner dels i fråga om upplåtelse af kronojord, dels ock beträffande begagnandet af kronan tillhöriga kalk- och stenbrott jemte grustäppter. (65.)

Anmälde den 6 Maj och meddelad Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader.

33:o af den 27 April, angående beviljade statsbidrag till väganläggningar och förbättringar, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag. (69.)

Anmälde den 6 Maj och blef underrättelse om Riksdagens beslut meddeladt Statskontoret och Styrelsen för allmänna väg och vattenbyggnader, med bemyndigande för nämnda Styrelse att, hvad anginge väganläggningar mellan Lycksele och Stensele kyrkor samt från

Sorsele kyrka till Strycksele by jemte sidoväg från Lycksele till Ruskträsk äfvensom sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren, bestämma och meddela Statskontoret underrättelse om terminerna för lyftning af de till sagda företag beviljade understödsbelopp.

Derjemte erhöil bemälda styrelse nådig befallning, att, i anledning af Riksdagens beslut i öfrigt, vidtaga de på Styrelsen ankommande åtgärder, äfvensom att, vid afgifvande af yttrande och förslag angående anvisande af statsbidrag för arbeten af beskaffenhet, att deras utförande borde af Styrelsen kontrolleras, taga i öfvervägande och meddela yttrande, huruvida särskilda vilkor och kontroller syntes Styrelsen böra till iakttagande vid hvarje särskildt företag stadgas utöfver de allmänna vilkor och föreskrifter, som Riksdagen enligt förevarande skrifvelse beslutit skola blifva gällande i afseende å de statsbidrag, som af 1881 års Riksdag anvisats för vägomläggningar och vägförbättringar, brobyggnader, hamnanläggningar, vattenkommunikationer samt sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

34:o af den 27 April, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan Kongl. Maj:t och Kronan samt Göteborgs stad. (61.)

Anmälde den 6 Maj, dervid Kongl. Maj:t meddelade beslut beträffande vilkoren, hvarunder det föreslagna bytet finge ega rum, samt bemyndigade sin Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län att å Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar med Göteborgs stad sluta aftal om det föreslagna jordabytet under iakttagande dervid af förberörda vilkor, äfvensom att vid uppdragandet af gränserna för de å hvardera sidan till afträdande föreslagna områdena, i samråd med den person, Styrelsen för Statens jernvägstrafik på anmälan af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utsåge, vidtaga de smärre afvikelser från redan godkända områdesbestämningar, hvilka kunde finnas af förhållandena påkallade.

35:o af den 28 April, med tillkännagifvande att Riksdagen till utgående från Riksgäldskontoret anvisat de under 1881 års Riksdag för år 1882 beviljade anslag *dels* till Statens jernvägsbyggnader i Norrland 2,500,000 kronor, *dels* till utförande af nya byggnader och anläggningar vid Statens redan för trafik öppnade jernvägar 350,000 kronor, *dels* till bestridande af kostnaderna för uppförande å Statens jernvägstrafiks tomter i kvarteret Svanen i Stockholm af en byggnad, innehållande expeditions- och tjenstelokaler samt åtskilliga boställslägenheter för innehafvare af befattningar vid Statens jernvägstrafik, *dels ock* till låneunderstöd för enskilda jernvägar 1,000,000 kronor. (72.)

Anmälde den 6 Maj, och blef innehållet af Riksdagens skrifvelse delgifvet dels Styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader i hvad anginge det till dessa byggnader beviljade anslag, dels ock Styrelsen för Statens jernvägstrafik beträffande anslagen ej mindre till utförande af nya byggnader och anläggningar vid Statens redan trafikerade stambanor, än äfven för uppförande af en byggnad å Statens jernvägstrafiks tomter i kvarteret Svanen i Stockholm.

Stockholm den 31 December 1881.

E. von Krusenstjerna.

6:o. Kongl. Finans-departementet.

36:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 24 Mars 1881, angående val af Fullmäktige i Riksbanken. (9.)

37:o af samma dag, angående val af dito i Riksgäldskontoret. (10.)

Dessa två skrivelser äro den 1 April inför Kongl. Maj:t i underdånighet anmälda och, såsom icke påkallande någon åtgärd, lagda till handlingarne.

38:o af den 11 April, angående afskaffande af den för markegångsdeputerade föreskrifna edgång. (34.)

Den 22 April har i anledning häraf nådig kungörelse i ämnet blifvit utfärdad.

39:o af den 13 April, angående de i Regeringsformen föreskrifna kreditivsummor (41.)

Riksdagens i förestående skrifvelse anmälda beslut har den 22 April till kännedom meddelats Statskontoret.

40:o af samma dag, angående verkställd granskning af Statsverkets samt andra allmänna fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1878. (25.)

Vid underdånig anmälan den 30 i samma månad af ifrågavarande skrifvelse har Kongl. Maj:t förklarad densamma då icke föranleda annan åtgärd än att skrifvelsen skulle för behörig handläggning öfverlemnas till Landtförsvars-departementet i hvad rörde Riksdagens framställning derom, att en s. k. liggare öfver de å Fjerde Hufvudtiteln uppförda anslag måtte varda af Arméförvaltningen upprättad och till trycket befordrad samt till Civil-departementet beträffande framställningen om förändradt sätt för redovisningen af de till Ultuna Landtbruksinstitut anvisade anslag.

41:o af samma dag, angående jordafsöndring från indragna militiebostället Styrestad N:o 1, Alnarps kungsgård och indragna militiebostället Husie N:ris 3 och 4. (27.)

42:o af samma dag, angående upplåtelse till Malmö stad af ett landstatsembetshuset derstädes såsom gårdsjord anslaget jordområde. (26.)

Hvad Kongl. Maj:t och Riksdagen i förestående två ärenden beslutat, har den 30 April meddelats Kammarkollegium till kännedom och underdånig efterrättelse samt för vederbörandes förständigande.

43:o af samma dag, angående väckt fråga om ändring i Kongl. Kungörelsen den 24 Maj 1878 rörande öfverlåtelse af äbo- och skatterätt till under bruk skatteköpta hemman. (28.)

Med bifall till Riksdagens i förestående skrifvelse gjorda framställning har Kongl. Maj:t den 23 innevarande December låtit utfärda nådig kungörelse i ämnet.

44:o af samma dag, angående eftergift af Kronans rätt till danaarf efter hustru A. Olsdotter i Hjulåsen. (29.)

Kongl. Maj:t och Riksdagens i detta ärende fattade beslut har den 30 April meddelats vederbörande till kännedom och underdånig efterrättelse,

45:o af den 19 April, angående revision af gällande lagstiftning rörande enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar. (50.)

Den 18 November har Kongl. Maj:t uppdragit åt en komité att afgifva yttrande och förslag dels i fråga om ny lag för enskilda banker med rätt att utgifva egna sedlar, dels rörande erforderlig lagstiftning för aktiebolag, som bedrifva bankrörelse, men ej ega sedelutgifningsrätt, dels ock angående de förändringar, hvilka med afseende å Riksbanken böra ifrågakomma, i händelse en större eller mindre inskränkning skulle komma att ske i den sedelutgifningsrätt, som för närvarande tillkommer enskild bank.

46:o af den 22 April, angående ändring i Kongl. Förordningen rörande hushållningen med de allmänna skogarna i riket. (56.)

Öfver Riksdagens i berörda skrifvelse gjorda framställning har Kongl. Maj:t den 30 April anbefalt Kammarkollegium att efter Skogsstyrelsens hörande afgifva underdånigt utlåtande, hvilket utlåtande ännu icke till Kongl. Maj:t inkommit.

47:o af den 25 April, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Första Hufvudtitel. (16.)

Innehållet af denna skrifvelse har den 30 i samma månad meddelats Riksmarskalks-embetet och Statskontoret till kännedom och efterrättelse.

48:o af samma dag, angående dito under Nionde dito. (24.)

Vid föredragning häraf den 30 i samma månad har Kongl. Maj:t förordnat, att Riksdagens berörda skrifvelse skulle i de delar, som tillhörde handläggning af annat departement än Finansdepartementet, för sådant änsamål till vederbörande departement öfverlemnas, samt att innehållet af skrifvelsen i öfrigt skulle till kännedom och underdånig efterrättelse meddelas Statskontoret; varande pensionsresolution i vanlig ordning utfärdad för Filosofie Doktorn Georg Svederus, hvilken i anledning af inom Riksdagen väckt förslag tillagts ett årligt understöd för hans återstående lefnad af 1,200 kronor, att från allmänna indragningsstaten utgå från och med början af innevarande år.

49:o af den 27 April, angående Kongl. propositionen i fråga om åtskilliga de Kongl. theatrarne rörande ärenden. (59.)

Vid föredragning samma dag af Riksdagens förestående skrifvelse äfvensom i sammanhang dermed af ett utaf Riksmarskalks-embetet i anledning af Riksdagens i skrifvelsen anmälda beslut afgifvet underdånigt memorial i ämnet, har Kongl. Maj:t förklarad, att, sedan de skulder, hvori de Kongl. theatrarne vid spelårets utgång den 30 sistlidne Juni häftade, blifvit genom Hans Maj:t Konungens hofförvaltning guldna, dessa theatrar, räknadt från sistnämnda dag, icke vidare komme att lyda under hofförvaltningen, utan skulle tills vidare lyda under Finansdepartementet, hvars chef borde inför Kongl. Maj:t föredraga de ärenden, som rörde theatrarne, samt att deras verksamhet skulle under det med den 1 sistlidne Juli inträdda spelår fortgå efter hufvudsakligen enahanda plan som hittills, dock med iakttagande af all den sparsamhet i förvaltningen, som af omständigheterna medgäfvos.

Den 25 sistlidne Juni har Kongl. Maj:t fastställt reglemente äfvensom stat för de Kongl. theatrarne under spelåret 1881—1882.

50:o af den 7 April, angående vilkoren för försäljning af bränvin. (35.)

Den 6 Maj har Kongl. Maj:t låtit utfärda nådig kungörelse om ändring i §§ 12 och 23 af nådiga Förordningen den 24 Augusti 1877 angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, hvarjemte Kongl. Maj:t anbefalt Kommersekollegium att afgifva underdånigt utlåtande öfver den af Riksdagen beslutade ändring i § 4 af nämnda Förordning; varande detta utlåtande den 15 sistlidne Oktober till Finansdepartementet inkommet.

51:o af den 11 April, angående ändring i Kungörelsen den 5 December 1873 angående bevilning för spelkort samt om kortstämplingens verkställande. (37.)
Härom har nådig kungörelse utfärdats den 6 Maj.

52:o af den 26 April, angående allmänna bevilningen. (68.)
Enligt Riksdagens i berörda skrifvelse gjorda anhållan har Kongl. Maj:t den 3 Juni utfärdat särskilda nådiga kungörelser angående dels den af 1881 års Riksdag åtagna allmänna bevilning, dels ock angående särskild tilläggsbevilning för år 1882.

53:o af den 20 April, angående ändring i lagen om rikets mynt den 30 Maj 1873. (51.)

Den 25 Juni har Kongl. Maj:t låtit utfärda nådig kungörelse angående ändring i §§ 4, 8 och 9 af ofvannämnda lag, hvarjemte Kongl. Maj:t, efter Myntdirektörens hörande, den 6 Augusti utfärdat nådig kungörelse angående femkronestyckenas diameter, pregel och inskrift samt yttre utseende i öfrigt.

54:o af den 19 April, angående ändring i instruktionen för Riksdagens revisorer vid Riksbankens afdelningskontor i orterna. (52.)

Med bifall till Riksdagens derom gjorda anhållan har Kongl. Maj:t den 6 Maj utfärdat nådig kungörelse angående den af Riksdagen beslutade förändring i öförmälda instruktion.

55:o af den 27 April, angående afsättande af räntebärande obligationer till nominelt belopp af 3,000,000 kronor till garantifond för aktiebolaget Sägverksegarnes Garantiförening. (70.)

Sedan Kongl. Maj:t vid föredragning den 6 Maj af ifrågavarande skrifvelse först ändrigat Styrelsen för nämnda bolag att, efter vederbörandes hörande, inkomma med underdånigt yttrande, huruvida bolaget vore sinnadt att på de i skrifvelsen öförmälda vilkor fortsätta sin verksamhet under ytterligare tio år utöfver den hittills fastställda tiden, samt Styrelsen den 5 September inkommit med dels uppgift å de bolag och enskilda personer, som tecknat sig för deltagande i bolagets fortsatta verksamhet, dels ock förslag till förändradt reglemente och bolagsordning för bolaget, har Kongl. Maj:t den 9 i sistnämnda månad utfärdat nådig kungörelse angående förnyadt reglemente och bolagsordning för berörda aktiebolag.

56:o af samma dag, angående nytt reglemente för Riksgäldskontoret. (71.)

Den 6 Maj i underdånighet anmäld och, såsom icke påkallande åtgärd, lagd till handlingarne.

57:o af samma dag, angående förstärkning af Statsverkets grundfond samt allmän bevilning för år 1882. (73.)

Förevarande skrifvelse har den 6 Maj meddelats Statskontoret.

58:o af samma dag, angående reglering af utgifterna under Riksstatens Sjunde Hufvudtitel. (22.)

Vid föredragning den 6 Maj af förestående skrifvelse har Kongl. Maj:t förordnat, att skrifvelsen skulle delgifvas Statskontoret till kännedom och efterrättelse i hvad på detta embetsverk ankomme, äfvensom att innehållet af skrifvelsen i de delar, som rörde andra embetsverk och myndigheter, skulle dessa meddelas.

Beträffande Riksdagens anhållan, att Kongl. Maj:t måtte, efter vederbörlig utredning, för Riksdagen framlägga förslag till upprättande af en ordnad och tidsenlig vinterkommunikation mellan Öland och Kalmar, har Kongl. Maj:t anbefalt Generalpoststyrelsen att, efter företagande af den utaf Riksdagen begärda utredningen, afgifva det utlåtande och förslag, hvartill denna utredning kunde föranleda.

Sedan Generalpoststyrelsen den 24 innevarande December till Finansdepartementet inkommit med berörda utlåtande, är ärendet i denna del beroende på Kongl. Maj:ts pröfning.

59:o af samma dag, angående ifrågasatt upplåtelse af artilleriplanen till byggnadsplats för nytt hofstall. (62.)

Den 6 Maj i underdånighet anmäld och, såsom icke påkallande åtgärd, lagd till handlingarne.

60:o af samma dag, angående jordafsöndring från indragna militiebostället Hilleshög Nr:is 3 och 10. (60.)

Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut i förestående ärende har den 6 Maj meddelats Kammarkollegium till kännedom och efterrättelse samt för vederbörandes förständigande.

61:o af samma dag, angående beräkningen af Statsverkets inkomster. (74.)

Innehållet af denna skrifvelse har den 6 Maj meddelats Statskontoret.

62:o af den 28 April med ny Riksstat. (75.)

Ifrågavarande Riksstat har den 6 Maj öfverlemnats till Statskontoret till kännedom och efterrättelse.

63:o af den 19 April, med nytt reglemente för Riksbanken. (53.)

Den 3 Juni har nådig kungörelse härom utfärdats.

Stockholm den 31 December 1881.

Wilh. Lillieströle.

7:o. Kongl. Ecklesiastik-departementet.

64:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 25 April 1881, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Åttonde Hufvudtitel. (23.)

Den 30 April och den 13 Maj har Kongl. Maj:t meddelat vederbörande Riksdagens beslut med deraf föranledda föreskrifter.

65:o af den 9 April, angående ifrågasatta lagbestämmelser rörande s. k. vivi-sektion. (32.)

Sedan Kongl. Maj:t den 20 Maj infordrat underdåniga utlåtanden i ämnet så väl från Kanslern för universiteten i Upsala och Lund, efter vederbörande akademiska konsistoriers och lärarekollegiets vid Karolinska medico-kirurgiska institutet hörande, som ock från Vetenskapsakademien och Styrelsen för Veterinärinstitutet, hafva dylika utlåtanden från de båda sistnämnda myndigheterna till Kongl. Maj:t inkommit.

66:o af den 19 April, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående författning om Kyrkofullmäktige och Kyrkonämnd i Göteborg. (46.)

I ärendet afvaktas Kongl. Maj:ts nådiga beslut.

67:o af den 22 April, angående omarbetning af Folkskolestadgan. (57.)

Förslag till ny Folkskolestadga har blifvit utarbetadt, men ännu ej till Kongl. Maj:ts slutliga pröfning framlagdt.

68:o af den 25 April, angående medgifvande i visst fall af försäljning utaf vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge. (66.)

Kongl. Maj:t har den 6 Maj anbefalt Kammarkollegium att, efter vederbörandes hörande, inkomma med underdånigt utlåtande öfver Riksdagens ifrågavarande framställning; hvilket utlåtande ännu icke blifvit till Kongl. Maj:t afgifvet.

69:o af den 27 April, angående dispositionsrätten till vissa hemman inom Malmöhus län. (67.)

Den 6 Maj har Kongl. Maj:t anbefalt Kammarkollegium att, sedan vederbörande blifvit hörda, i denna fråga afgifva underdånigt utlåtande, hvilket icke ännu till Kongl. Maj:t inkommit.

Stockholm den 31 December 1881.

Ex officio
J. Schröderheim.

Förteckning öfver de i förestående uppgifter intagna, genom Riksdagens år 1881 aflättna underdåniga skrifvelser anhängiggjorda ärenden, hvilka vid utgången af år 1881 i sin helhet eller till någon del icke hos Kongl. Maj:t förevarit till slutligt afgörande.

Kongl. Justitie-departementet.

- 6:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 13 April 1881, angående utredning, huruvida och under hvilka vilkor statsmakten må kunna ikläda sig ansvar för förluster, som af embetsmän genom felaktig embetsförvaltning vållas. (36.)
- 8:o af den 19 April, om förbättrad lagstiftning angående tillsynen å förvaltningen af omyndiges egendom. (47.)

Kongl. Civil-departementet.

- 23:o af den 11 April, angående revision af gällande expeditionstaxa. (33.)
- 31:o af den 27 April, angående beviljade anslag till fortsättande af statens jernvägsbyggnader samt understöd för enskilda jernvägsanläggningar. (64.)

Kongl. Finans-departementet.

- 45:o af den 19 April, angående revision af gällande lagstiftning rörande enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar. (50.)
- 46:o af den 22 April, angående ändring i Kongl. Förordningen rörande hushållningen med de allmänna skogarne i riket. (56.)
- 50:o af den 7 April, angående villkoren för försäljning af bränvin. (35.)
- 58:o af den 27 April, angående reglering af utgifterna under Riksstatens Sjunde Hufvudtitel. (22.)

Kongl. Ecklesiastik-departementet.

- 65:o af den 9 April, angående ifrågasatta lagbestämmelser rörande s. k. vivisektion. (33.)
66:o af den 19 April, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående författning om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg. (46.)
67:o af den 22 April, angående omarbetning af Folkskolestadgan. (57.)
68:o af den 25 April, angående medgifvande i visst fall af försäljning utaf vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge. (66.)
69:o af den 27 April, angående dispositionsrätten till vissa hemman inom Malmöhus län. (67.)
-

II.

Förteckning på sådana genom de senaste Riksdagarnes till Kongl. Maj:t aflättna underdåniga skrifvelser anhängiggjorda ärenden, hvilka i Justitieombudsmannens till nästlidna års Riksdag afgifna embetsberättelse finnas upptagna såsom i sin helhet eller till någon del hos Kongl. Maj:t oafgjorda, äfvensom uppgift å de åtgärder, hvilka sedermera blifvit med dem vidtagna.

Kongl. Justitie-departementet.

- 1:o Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 28 Februari 1858, i fråga om lag till ordnande af Notarii-publici-befattningen. (225.)
 Öfver ett inom Justitiedepartementet upprättadt förslag till stadga angående Notarii-publici-befattningen har Kommerskollegium erhållit befallning att infordra Handels- och Sjöfartsnämndernas underdåniga yttranden samt dermed jemte eget underdånigt utlåtande inkomma, hvilka utlåtanden ännu icke till Kongl. Maj:t inkommit.
- 2:o af den 11 Augusti 1860, angående införande af så kallade tjenstehjonsböcker i stället för nu brukliga orlofsedlar. (110.)
- 1881 den 20 Maj i Statsrådet anmäld; och förklarade Kongl. Maj:t ifrågavarande skrifvelse ej föranleda någon åtgärd.
- 3:o af den 19 Juni 1866, angående föreskrifter rörande ersättningar i händelse af olycksfall vid jernvägstrafik. (90.)
- Frågan afvaktar fortfarande Kongl. Maj:ts nådiga beslut.
- 4:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 15 Maj 1872, angående ändring i gällande stadganden rörande socknemäns inbördes skyldighet att deltaga i prestgårdsbyggnad. (84.)
- Kongl. Maj:ts nådiga beslut afvaktas.
- 5:o af den 24 Maj 1873, angående dels unga förbrytares insättande i förbättrings-anstalter och dels införande af det så kallade progressiva fängelsesystemet. (92.)
- Frågan hvilat fortfarande i afvaktan på Fångvårdsstyrelsens infordrade underdåniga utlåtande.

6:o af den 18 Maj 1875, om åtgärder för handelsdomstolars införande i de större städerna i Sverige. (44.)

Detta ärende är, på sätt föregående förteckningar omförmäla, fortfarande beroende på Nya Lagberedningens handläggning.

7:o af den 21 Maj 1875, rörande förändrad lagstiftning om præscription för klander å jordafång. (63.)

På sätt annan denna dag upprättad förteckning förmäler, äro författningar i ämnet utfärdade.

8:o af den 28 April 1877, i fråga om ändring af 3 kap. 23 § i Kongl. Stadgan angående försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer af den 29 Maj 1846. (35.)

1881 den 1 Juli i Statsrådet anmäld, och för vidare behandling öfverlemnad till den komité som blifvit förordnad att utarbete förslag till ny lagstiftning rörande försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer.

9:o af den 19 Maj 1877, angående tillerkännande af laga vitsord åt telegram. (64.) Detta ärende är, på sätt föregående förteckningar omförmäla, beroende på Nya Lagberedningens handläggning.

10:o af den 17 Maj 1879, angående förändrad lagstiftning om skilnad i trolofning och äktenskap. (54.)

Kongl. Maj:ts nådiga beslut afvaktas.

11:o af samma dag, angående förändrade lagstadganden beträffande förfallolöst uteblifvande af part eller vitne. (56.)

Öfver ett inom Justitiedepartementet utarbetadt förslag till förordning angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt har Högsta Domstolen afgifvit infordradt underdånigt utlåtande; och beror ärendet på Kongl. Maj:ts vidare beslut.

12:o af samma dag, angående revision af gällande förlagsförfattningar samt medgifvande af rätt till underpant i lös egendom åt alla näringar. (58.)

Sedan de uti sist afgifna förteckning omnämnda komiterade inkommit med förslag till förordning angående förlagsintekning och i sammanhang dermed erforderliga författningar, har Högsta Domstolen öfver förslagen afgifvit infordradt underdånigt utlåtande; och beror ärendet på Kongl. Maj:ts vidare beslut.

13:o af den 9 Maj 1880, angående utsträckning af tiden för straffarbetes fullgörande i enrum, samt om ombyte i vissa fall af nämnda straffart mot annan sådan. (40.)

Frågan afvaktar fortfarande Kongl. Maj:ts nådiga beslut.

Stockholm den 31 December 1881.

Ex officio
Carl Boheman.

Kongl. Landtförsvars-departementet.

14:o Rikets Ständers underdåniga skrifvelse af den 5 Oktober 1860, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Fjerde Hufvudtitel. (146.)

De förslag dels till förnyad förordning huru förhållas skall vid besigtningar och öfverbesigtningar, då varor eller färdiga arbeten för landt- eller sjöförsvarets behof efter kontrakt levereras, och dels till reglemente, hvarefter vederbörande vid krono-auktioner för landt- och sjöförsvaret hafva sig att rätta, hvilka, till följd af Kongl. Maj:ts den 19 Juni 1866 fattade beslut, böra af numera Armé- och Marinförvaltningarne upprättas, hafva ännu icke till Kongl. Maj:t inkommit.

15:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 15 Maj 1868, i anledning af väckt fråga om den s. k. administrativa domsrättens upphörande och förvaltningens förenkling i vissa delar. (89.)

Hvilar, i hvad Landtförsvarsdepartementet rör, enligt nådigt beslut den 6 November 1868.

16:o af den 24 Maj 1873, i anledning af gjorda framställningar i fråga om grundskatterna och indelningsverket. (74.)

Beror på inföväntade komitébetänkanden.

17:o af den 11 Maj 1880, i anledning af Riksdagens år 1879 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1877. (38.)

Sedan, — i anledning af Riksdagens i denna skrifvelse gjorda anhållan om meddelande af nådiga föreskrifter, hvarigenom, så vidt ske kunde, ett öfverskridande af munderingsanslaget för husar-regementet Konung Carl XV måtte för framtiden förebyggas, — Arméförvaltningen dels anmält, att bristen i munderingsanslaget blifvit godtgjord, dels ock framställt förslag till åtgärder för förbättrande af ifrågavarande munderingsanslags ställning och till förekommande af dess öfverskridande för framtiden, har Kongl. Maj:t, efter det särskilda beslut blifvit fattade i andra härmed sammanhängande frågor, under den 3 Juni 1881 förklarar Arméförvaltningens nyssberörda framställning icke kunna föranleda annan åtgärd, än att Kongl. Maj:t då behagade förordna, det den i Kongl. Brevet den 13 Juni 1879 för Lifgardesregementena, Fortifikationen och Husar-regementet Konung Carl XV:s hufvudstyrka meddelade föreskrift, att fråga derom, när munderingspersedel är till vidare begagnande i kronans tjänst obrukbar, skall, efter förutgången undersökning och förslag i ämnet af vederbörande regementsintendent och kompani- (sqvadrons-)befälhafvare, bero på ordförandens i förvaltningsdirektionen bestämmande, skulle lända till efterrättelse jemväl vid sistnämnda regementes detacherade sqvadroner.

Stockholm den 31 December 1881.

J. E. Elliot.

Kongl. Sjöförsvars-departementet.

18:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 17 Maj 1879 angående utläggning af ett fyrskepp å grundet Kopparstenarne.

Sedan Kongl. Maj:t under den 3 December 1880 meddelat det beslut, som finnes omförmäldt uti den sistlidna år lemnade uppgift, har något vidare beslut i ärendet icke blifvit fattadt, utan är ytterligare åtgärd derutinnan beroende på vidare utredning.

Stockholm den 31 December 1881.

C. Nordenfalk.

Kongl. Civil-departementet.

19:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 16 Maj 1876, i fråga om beredande af ökad kontroll å arbetare, som utom deras hemort taga anställning i arbete. (74.)

Sedan Öfverståthållare-embetet och samtliga Länsstyrelserna inkommit med infortrade utlåtanden i ämnet, blef ärendet den 12 Mars öfverlemnadt till Ecklesiastikdepartementets föredragning.

20:o af den 17 Maj 1879, angående ändring i gällande stadganden om hemmansklyfning och jordafsöndring. (55.)

Anmälde den 6 Augusti; och beslöts utfärdande af förnyad förordning angående hemmansklyfning och jordafsöndring.

21:o af den 17 April 1880, i fråga om indrivande af resterande bidrag från delegare i brandstodsinnrättning å landet. (17.)

Anmälde den 6 Augusti, dervid Kongl. Maj:t förordnade, att hvad i Kongl. Kungörelsen den 14 Juli 1845 stadgas beträffande debitering, uppbörd och redovisning af afgifter till brandstodsbolag å landet, som erhållit Kongl. Maj:ts stadsfästelse å sitt reglemente, skall ock vara gällande i fråga om sådant brandstodsbolag för län eller landstingsområde, hvilket erhållit fastställelse å sitt reglemente af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, så ock i fråga om härads brandstodsbolag, med reglemente fastställt af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, der denna myndighet vid pröfning af reglementet finner detsamma innehålla sådana bestämmelser med afseende å uttaxering af brandstodsafgifterna, att en dylik förmån må bolaget medgifvas, hvarom nådig kungörelse blef utfärdad.

22:o af den 9 Maj 1880, i fråga om gäldandet af sådan ersättning, som omförmäles i 13 kapitlet Skiftesstadgan. (39.)

Den 17 Juni 1880 har Landtmäteristyrelsen inkommit med infordradt underdånigt utlåtande; och är ärendet på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning beroende.

23:o af den 14 Maj 1880, angående ändring af 1 § i Kongl. Förordningen den 21 Mars 1844 om förbud mot lotteri-inrättningar. (56.)

Anmälles den 6 Augusti och beslöts utfärdande af förordning angående förbud mot lotterier och andra dylika företag samt mot försäljning af lotter för in- eller utländska lotteriers eller andra sådana företags räkning.

Stockholm den 31 December 1881.

E. von Krusenstjerna.

Kongl. Finans-departementet.

24:o Rikets Ständers underdåniga skrifvelse af den 20 Juni 1860, i fråga om antagande öfver hela riket af mantalet såsom enhet vid skatteberäkningar och reducerande af mantalsbråken till decimalbråk. (76.)

Sedan Kongl. Maj:t den 20 Juni 1879 uppdragit åt en skatteregleringskomité att, efter fullständig utredning af alla skatteförhållanden i riket, uppgöra förslag till en på denna utredning grundad rättvis fördelning af skattebördorna, hafva till bemälda komité öfverlemnats så väl förestående skrifvelse som vederbörande myndigheters deröfver afgifna underdåniga utlåtanden för att af komitén tagas i öfvervägande vid behandlingen af de till komitén hänskjutna frågor.

25:o af den 25 Juli 1863, i anledning af väckt fråga om närmare bestämmelser i afseende på erhållande af skatterätt å krononybyggen. (109.)

Sedan ett af revisionssekreteraren E. Poignant, enligt nådigt uppdrag, utarbetadt förslag till förordning om åboombyte å kronohemman och lägenheter blifvit, jemte deröfver af länsstyrelserna afgifna yttranden, remitteradt till Kammarkollegium samt bemälda Kollegium inkommit med utlåtande i ämnet, är detta ärende på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

26:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 2 Maj 1868, angående upphörande af arrendet utaf Sala silfververk m. m. (37.)

Sedan Kammar- och Kommerskollegierna erhållit nådig befallning att, efter bergslagsintressenternes hörande, inkomma med underdånigt utlåtande i ämnet, har Kongl. Maj:t den 24 Augusti 1875, med bifall till bemälda Kollegiers framställning, förklarat, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vestmanlands län egde, då han af Kollegierna för utredning af denna fråga derom anmodades, förordna sakkunnige personer att på stället verkställa uppskattning af värdet utaf Sala bergslags och Sala stads samtliga med grufvedriften och silfververket sammanhängande skyldigheter och förmåner, för så vidt icke dessa vore till beloppet eller grunderna för deras beräknande bestämda, samt att derom afgifva berättelse och utredning.

27:o af den 10 Maj 1871, angående år 1870 verkställd revision af Statsverkets m. fl. allmänna fonders förvaltning år 1868. (32.)

Sedan de personer, hvilka af Chefen för Finansdepartementet fått sig uppdraget att deltaga

i utarbetande af förslag till de formulär och öfriga föreskrifter, som kunde anses erforderliga för länsräkenskapernas anordnande på sätt som möjliggjorde deras afslutning och insändande till granskning så tidigt, att riksbokslutet kunde senast inom nio månader efter räkenskapsårets slut varda afslutadt, den 21 Juni innevarande år till Finansdepartementet inkommit med förslag i berörda hänseende, har Kongl. Maj:t den 16 innevarande December anbefalt Statskontoret och Kammarrätten att, efter vederbörandes hörande, öfver förslaget afgifva underdånigt utlåtande.

28:o af den 24 Mars 1871, angående omarbetande af Kongl. Förordningen om mantals- och skattskrifningars förrättande. (6.)

Sedan Kammarrätten den 19 April 1880 till Kongl. Maj:t inkommit med underdånigt yttrande öfver det förslag i förevarande ämne, som afgifvits af den för reglerande af landsstatens löner m. m. tillsatta komité, är detta ärende på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

29:o af den 8 Maj 1872, angående upphörande af hofveriskyldigheten till kungsgårdar och militieboställen i Skåne. (54.)

Vid föredragning häraf den 7 Oktober innevarande år har Kongl. Maj:t, med afseende å hvad de i ärendet hörda myndigheterna anfört och upplyst, funnit förevarande skrifvelse icke föranleda till någon Kongl. Maj:ts åtgärd i det af Riksdagen angifna syfte; men då frågan om upphörande af den vissa hemman och gatehus åliggande arbetsskyldighet till kungsgårdar och militieboställen i Skåne egde sammanhang med de frågor, skatteregleringskomitén hade att bereda, har Kongl. Maj:t förordnat, att innehållet af handlingarna i ämnet skulle meddelas berörda komité till kännedom.

30:o af den 23 Maj 1873, angående ett Höganäs stenkolsverk beviljad och från Statskontoret utbetaladt statsbidrag. (69.)

Sedan Kammar- och Kommerskollegierna den 23 November 1876 afgifvit utlåtande angående den dem anbefalda utredning samt Direktionen för nämnda stenkolsverk den 1 Mars 1880 till Kongl. Maj:t inkommit med häröfver inforrdadt yttrande, är detta ärende på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

31:o af den 24 Maj 1873, angående gjord framställning i fråga om grundskatterna och indelningsverket.

På sätt förut är nämndt har Kongl. Maj:t den 20 Juni 1879 uppdragit åt en skatteregleringskomité att, efter fullständig utredning af alla skatteförhållanden i riket, uppgöra förslag till en på denna utredning grundad rättvis fördelning af skattebördorna.

32:o af den 23 April 1874, angående nedsättning i kontrollstämplingsavgifterna. (25.)

Detta ärende, deri Kontrolldirektören afgifvit inforrdadt underdånigt utlåtande, är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

33:o af den 21 Maj 1874, i anledning af Kongl. Maj:ts i den nådiga propositionen angående Statsverkets tillstånd och behof framställda förslag angående allmänna bevillningen. (94.)

Sedan i anledning häraf Kongl. Maj:t den 29 i samma månad anbefalt den för afgifvande af förslag till reglering af landsstatens löner tillsatta komité att inkomma dels med utlå-

tande öfver den väckta frågan om allmänna bevillingens upptagande i Riksstat och Statsverkets räkenskaper för det år, då bevillingen inflyter, dels ock med förslag till förändringar i bevillningsstadgan m. m., har utlåtande härom blifvit af bemälde komité afgifvet i sammanhang med dess underdåniga betänkande den 13 Oktober 1876 angående upp-
börds- och redovisningsväsendet för länen.

Efter det Statskontoret den 25 påföljande November afgifvit infordradt underdånigt utlåtande öfver komiténs betänkande i hvad det rörde skatternas upptagande i Riksstaten och räkenskaperna ett år senare än nu eger rum, är målet på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

34:o af den 16 April 1875, i fråga om anskaffande af ny lokal för Riksbanken. (18.)

Den 11 Mars innevarande år har Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtit nådig proposition rörande detta ämne.

35:o af den 11 Maj 1876, i anledning af den år 1875 verkställda granskning af Statsverkets med flere allmänna fonders förvaltning under år 1873. (54.)

Öfver Riksdagens i förestående skrifvelse gjorda hemställan om förändring i vissa till Stora Barnhuset m. fl. inrättningar utgående anslag har Kongl. Maj:t den 19 Maj 1876 infordrat Statskontorets underdåniga utlåtande, hvilket ännu icke till Kongl. Maj:t inkommit.

36:o af den 16 Maj 1876, om åtgärd för erhållande af årliga offentliga redogörelser rörande ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas förvaltning.

Vid underdånig anmälan den 2 innevarande December af Riksdagens förevarande skrifvelse har Kongl. Maj:t, som den 11 sistlidne Februari uppdragit åt Landshöfdingen C. A. Sjöcrona att granska ett af försäkringsföreningen i Stockholm afgifvet utkast till förordning angående försäkringsanstalter samt afgifva utlåtande och utarbета författningsförslag i ämnet, förordnat, att ifrågavarande skrifvelse skulle öfverlemnas till Landshöfdingen Sjöcrona för att tagas i öfvervägande i sammanhang med fullgörande af nyssberörda honom meddelade uppdrag.

37:o af den 17 Maj 1877, angående vilkoren för tillverkning och försäljning af bränvin. (54.)

Sedan den af Kongl. Maj:t, enligt Riksdagens anhållan, tillsatta komité för öfverseende af gällande förlattningar angående tillverkning och försäljning af bränvin den 22 April 1879 ingifvit underdånigt betänkande med förslag till författningar i ämnet samt ej mindre Öfverståthållare-embetet och Kongl. Maj:s Befallningshafvande i länen blifvit i ärendet hörde, än äfven Högsta Domstolen den 23 Mars innevarande år till Kongl. Maj:t inkommit med infordradt underdånigt yttrande öfver de i komiténs författningsförslag förekommande nya eller förändrade bestämmelser af kriminalrättslig natur, är detta ärende på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

38:o af den 24 Maj 1877, i anledning af väckt fråga om rätt till lyftning af de till begravningshjälp afsedda innehållningar å löner. (75.)

Sedan Statskontoret afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i ämnet har Kongl. Maj:t

vid ärendets föredragning den 4 November innevarande år af anförda orsaker förklarar Riksdagens ifrågavarande skrifvelse icke böra till någon vidare åtgärd föranleda.

39:o af den 15 Maj 1878, angående utfärdande af bestämmelser rörande sättet och ordningen för anmärkningsmåls utförande mot enskild person i fråga om för högt uppbyren liqvíd. (41.)

Medelst dådig remiss den 31 i samma månad har Kongl. Maj:t öfver Riksdagens förevarande framställning infordrat Kammarrättens underdåniga utlåtande, hvilket ännu icke inkommit.

40:o af den 12 Maj 1879, angående reglering af kronans och bolaget P. A. Norstedt & Söners till hvarandra gränsande tomter å Riddarholmen. (34.)

Sedan handlingarne i detta ärende den 19 November 1880 öfverlemnats till Fullmäktige i Riksgäldskontoret för att vara att tillgå vid den utredning angående lämplig plats för uppförande af ett nytt riksdagshus, helst å Riddarholmen, Riksdagen åt Fullmäktige uppdragit, samt Fullmäktige i skrifvelse den 25 Februari innevarande år, med handlingarnes återställande, anmält, att Fullmäktige ansett bolagets ofvanberörda tomter böra för nyss nämnda ändamål användas och beslutit att i sådant hänseende göra framställning hos Riksdagens Stats-Utskott, har Kongl. Maj:t den 11 sistlidne Mars, med afseende å hvad Fullmäktige sålunda anmält, funnit Riksdagens ifrågavarande skrifvelse icke föranleda annan åtgärd än, att handlingarne i ärendet skulle till nämnda Utskott öfverlemnas.

41:o af den 19 Maj 1879, angående reglering af utgifterna under Riksstatens Sjunde Hufvudtitel. (46.)

Den 20 Juni 1879 har Kongl. Maj:t, med bifall till Riksdagens derom gjorda hemställan, uppdragit åt en komité att, efter fullständig utredning af alla skatteförhållanden i riket, uppgöra förslag till en på denna utredning grundad rättvis fördelning af skattebördorna.

42:o af den 20 Maj 1879, angående verkställd granskning af Statsverkets m. fl. allmänna fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1876. (59.)

Med anledning af Riksdagens i skrifvelsen gjorda anhållan, att föreskrift måtte meddelas derom, att förteckningar å de i statens embetsverk eller annorstädes befintliga, staten tillhöriga möbler och andra värdefullare inventarier skulle upprättas samt expens- och aflöningsräkningarne biläggas har Kongl. Maj:t, efter Kammarrättens hörande, den 20 Maj innevarande år låtit utfärda nådig kungörelse i detta ämne.

43:o af den 4 Maj 1880, angående preglande af guldmynt å fem kronor. (27.)

Den 26 Mars innevarande år har Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtit nådig proposition rörande detta ämne.

44:o af den 11 Maj 1880, angående regleringen af utgifterna under Sjunde Hufvudtiteln. (35.)

Vid föredragning den 23 innevarande December af ett utaf dertill utsedde personer den 3 November 1880 afgifvet förslag till domänförvaltningens ordnande jemte vederbörande

myndigheters öfver förslaget afgifna underdåniga yttranden har Kongl. Maj:t förordnat, att proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflätas.

45:o af den 12 Maj 1880, angående Post- och Telegrafverkens förening. (49.)

Sedan Generalpoststyrelsen och Telegrafstyrelsen den 6 Maj innevarande år afgifvit gemensamt utlåtande och förslag dels till stat för den ifrågasatta gemensamma styrelsen för post- och telegrafverken, dels ock till ordnande af båda verkens pensionsväsende, är detta ärende på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

46:o af den 14 Maj 1880, angående stämpelpappersafgiften. (68.)

Med anledning af Riksdagens i förevarande skrifvelse gjorda framställning i fråga om förslag till ny Stämpelpappersförordning har inom Finansdepartementet, med biträde af tillkallade sakkunnige personer, utarbetats förslag i berörda hänseende.

Sedan Statskontoret och Kammarrätten den 8 innevarande månad öfver förslaget afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, är detta ärende på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

47:o af samma dag, angående allmänna bevillingen. (69.)

Beträffande Riksdagens i berörda skrifvelse gjorda anhållan, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke de för en rättvis och jemlik beskattning menliga följderna af den bristande enheten emellan landets administrativa och ecklesiastika indelning skulle kunna undanrödjas samt derefter för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i bevillningsstadgan, hvilka för ändamålet vinnande kunde finnas erforderliga, har Kongl. Maj:t anbefalt Statskontoret och Kammarrätten att, efter Statistiska Centralbyråns och öfrige vederbörandes hörande, afgifva det förslag, ifrågavarande skrifvelse afser.

Sedan Kongl. Maj:t den 11 Mars innevarande år tillsatt en komité, med uppdrag att afgifva förslag till reglering af rikets administrativa, judiciela och ecklesiastika indelning, har Kongl. Maj:t, som ansett den af Riksdagen i ofvan omförmälda hänseende väckta frågan ega nära samband med det åt nämnda komité lemnade uppdrag, anbefalt Statskontoret och Kammarrätten att till samma komité öfverlemna handlingarne i detta ärende för att af komitén tagas i öfvervägande i sammanhang med behandlingen af den i komitén i öfrigt förelagda uppgift.

48:o af den 15 Maj 1880, angående försäljning af den till häradsskrifvarebostället Alby N:o 1 och fideikommisssegendomen Wernberg gemensamt hörande qvarnlägenhet. (60).

Den 28 Maj 1880 har Kongl. Maj:t anbefalt Kammarkollegium att höra egaren af ofvan nämnda fideikommisssegendom och derefter till Kongl. Maj:t inkomma med yttrande angående de köpevilkor, som för qvarnens försäljning ansågos böra bestämmas.

Stockholm den 31 December 1881.

Wilh. Lilliestråle.

Kongl. Ecklesiastik-departementet.

49:o Rikets Ständers underdåniga skrifvelse af den 26 April 1851, angående åtgärder för en förbättrad själavård i hufvudstaden. (60.)

Sedan Kongl. Maj:t den 13 December 1872 beslutit att till nämnden för ordnande af presterskapets aflöning i hufvudstadens territoriela församlingar låta öfverlemnna handlingarna i målet för att tagas i öfvervägande i sammanhang med de nämnden i öfrigt uppdragna göromål och till den vidare åtgärd, hvartill förhållandena kunde föranleda, så har nämnden den 7 December 1874 inkommit med underdånigt utlåtande, som den 30 samma månad remitterats till Stockholms stads Konsistorium, för att, efter vederbörande presterskaps hörande, deröfver afgifva underdånigt yttrande; och har detta yttrande den 25 Februari 1876 till Kongl. Maj:t inkommit.

50:o af den 12 Juni 1866, i fråga om indragning af de s. k. prebendepastoraten. (72.) Efter det Kongl. Maj:t den 2 November 1866 infortrat samtliga Domkapitels underdåniga utlåtande i ämnet samt dessa till Kongl. Maj:t inkommit och Kanslersembetet vid universitetet, till följd af nådig befallning den 9 April 1867, underdånigt utlåtande af den 3 Juli 1868 afgifvit, har Kongl. Maj:t i denna fråga inhemtat allmänna Kyrkomötets yttrande, hvilket den 12 påföljande Oktober inkommit.

51:o Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 14 Maj 1867, angående ändring i stadgandena om prest- och pastoralexamina samt om andra vilkor för presterlig befordran. (91.)

Efter det denna underdåniga skrifvelse jemte från vederbörande infortrade utlåtanden i ämnet blifvit den 13 Augusti 1868 från Justitie- till Ecklesiastik-departementet öfverlemnad, har Kongl. Maj:t den 21 samma månad häröfver inhemtat underdånigt utlåtande från allmänna Kyrkomötet, hvilket utlåtande den 12 påföljande Oktober inkommit; och, sedan Kongl. Maj:t den 5 Januari 1869 öfverlemnadt detta ärende till behandling af Kyrkolagskomitén, hvars förslag den 20 Mars 1874 till Justitie-departementet inkommit, har samma förslag jemte de af Domkapitlen deröfver afgifna yttranden blifvit af Högsta Domstolen granskadt enligt deröfver fördt protokoll, som till Kongl. Maj:t inkommit.

52:o af den 10 Maj 1870, angående afskaffande af åtskilliga från kyrkorna i de provinser, som fordom tillhört Danska monarkien, utgående afgifter. (53.)

Sedan ej mindre Kammarkollegium, efter vederbörandes hörande, än äfven Kanslersembetet för Lunds universitet, Domkapitlen i Lunds och Göteborgs stift samt Statskontoret häröfver afgifvit infortrade underdåniga utlåtanden, har detta ärende jemlikt Kongl. Maj:ts den 16 December 1881 fattade beslut blifvit öfverlemnadt till Skatteregereringskomitén.

53:e af den 19 Maj 1871, angående upphörande af blifvande Konsistorienotariers rätt till uppbořdsprovision å kollektmedel. (77.)

Den 9 Juni 1871 har Kongl. Maj:t anbefalt samtliga Domkapitel samt Hof- och Stockholms stads Konsistorium att häröfver afgifva underdåniga utlåtanden, hvilka till Kongl. Maj:t inkommit.

54:o af den 22 Maj 1873, angående omsättning i penningar af den andel utaf kyrkotionden, som af församlingarna utgöres dels till kyrkorna och dels till akademier eller andra stiftelser. (71.)

Sedan Kongl. Maj:t den 30 Maj 1873 anbefalt Kammarkollegium och Statskontoret att efter vederbörandes hörande häröfver afgifva underdånigt utlåtande, och detta utlåtande till Ecklesiastisk-departementet inkommit, har detta ärende, jemlikt Kongl. Maj:ts den 16 December 1881 meddelade beslut, blifvit till Skatteregleringskomitén öfverlemnadt.

55:o af den 10 Maj 1876, om framläggande af förslag till ny ecklesiastik boställsordning. (58.)

Sedan ett i ärendet utarbetadt förslag, enligt Kongl. Maj:ts beslut den 1 November 1878, blifvit öfverlemnadt till granskning af utsedda sakkunnige män och dessa den 20 Maj 1879 till Kongl. Maj:t inkommit med betänkande och förslag i ämnet, hafva Kongl. Maj:ts samtliga Befallningshafvande äfvensom Domkapitlen erhållit befallning att häröfver afgifva underdåniga utlåtanden, af hvilka en del till Kongl. Maj:t inkommit.

56:o af den 14 Maj 1876, angående ordnande af döfstumundervisningen i riket. (71.) Efter det den af Kongl. Maj:t den 30 December 1876 förordnade komité den 23 Augusti 1878 inkommit med underdånigt betänkande i ämnet och Kongl. Maj:t den 24 i sistnämnda månad häröfver från samtliga landsting och från Stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping infordrat underdåniga utlåtanden, hvilka blifvit till komitén öfverlemnade, har komitén med underdånigt yttrande i ämnet den 2 December 1879 till Kongl. Maj:t inkommit.

57:o af den 20 Maj 1879, i anledning af Riksdagens år 1878 församlade Revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1876. (59.) Sedan denna skrifvelse, i hvad den rörer kostnaderna för folkskoleinspektionen, den 10 Juni 1879 blifvit från Finans- till Ecklesiastik-departementet öfverlemnadt, har Kongl. Maj:t den 15 Augusti 1879 anbefalt Statskontoret att i denna fråga afgifva underdånigt utlåtande, hvilket till Kongl. Maj:t inkommit.

Den 8 December 1881 har Kongl. Maj:t meddelat beslut i detta ämne.

58:o af den 21 April 1880, om förändrad lydelse af 15 § af Förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871. (20.)

Sedan Kammarrätten häröfver afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, har Kongl. Maj:t genom nådig kungörelse den 11 Februari 1881 afgjort detta ärende.

59:o af den 11 Maj 1880, i anledning af väckt fråga om indragning af inspektorsbefattningen vid de s. k. Visingsö skolegods m. m. (41.)

Kongl. Maj:t har den 21 Maj 1880 anbefalt Kammarkollegium att, efter vederbörandes hörande, i denna fråga afgifva underdånigt utlåtande; och, sedan detta utlåtande inkommit, har Kongl. Maj:t den 30 April 1881 meddelat förordnande om ifrågavarande inspektorsbefattnings indragning.

60:o af den 10 Maj 1880, angående anmälan om folkskolelärares afgång från sin befattning. (44.)

Den 21 Maj 1880 har Kongl. Maj:t anbefalt samtliga Domkapitlen, Stockholms stads Konsistorium samt Öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor att, efter vederbörande folkskoleinspektörs hörande, häröfver afgifva underdåniga utlåtanden, hvilka till Kongl. Maj:t inkommit.

61:o af den 12 Maj 1880, angående väckt förslag om förändrad lydelse af § 48 mom. 1 i Kongl. Förordningen om fattigvården. (48.)

Sedan Kammarrätten, efter vederbörandes hörande, häröfver afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, har Kongl. Maj:t den 11 Februari 1881 låtit utfärda nådig kungörelse i ämnet.

Stockholm den 31 December 1881.

Ex officio
J. Schröderheim.

Tabell, utvisande hvarest åtgärderna i anledning af de vid Riksdagen år 1881 aflåtna, i Tionde Samlingen af Bihanget till Riksdagens protokoll för samma Riksdag införda skrivelser, finnas upptagna i Statsdepartementens afgifna förteckningar.

(Första siffertalet utvisar skrifvelsens nummer i ofvanberörda samling och det senare talet nummern i förenämnda förteckningar.)

1	1	20	18	39	25	58	27
2	*)	21	30	40	26	59	49
3	*)	22	58	41	39	60	60
4	2	23	64	42	***)	61	34
5	**)	24	14, 19, 48	43	16	62	59
6	4	25	15, 40	44	28	63	17
7	20	26	42	45	29	64	31
8	3	27	41	46	66	65	32
9	36	28	43	47	8	66	68
10	37	29	44	48	9	67	69
11	*)	30	5	49	10	68	52
12	*)	31	22	50	45	69	33
13	*)	32	65	51	53	70	55
14	*)	33	23	52	54	71	56
15	21	34	38	53	63	72	35
16	47	35	50	54	†)	73	57
17	7	36	6	55	11	74	61
18	12	37	51	56	46		
19	13	38	24	57	67		

*) Utfärdade förordnanden.

***) Skrifvelse till Herrar Fullmäktige i Riksgäldskontoret.

****) Riksdagens Andra Kammares underdåniga skrifvelse, angående Motala stads inrymmande i valkrets för val af riksdagsman i Andra Kammarerna.

†) Skrifvelse till Herrar Fullmäktige i Riksbanken.

Till Riksdagen.

Berättelse

af

Komiterade för tryckfrihetens vård afgifven år 1882.

Sedan sistförflutna Riksdags början har icke något ärende rörande tryckfrihetens vård hos Komiterade förevarit; hvilket förhållande Komiterade skolat hos Riksdagen anmäla.

Stockholm den 14 Januari 1882.

N. A. FRÖMAN.

BROR EM. HILDEBRAND.

J. ARRHENIUS.

CARL J. SCHÖNING.

FRITH. GRAFSTRÖM.

J. F. EKLUND.

R. M. BOWALLIUS.

D. G. Restadius.
